

zeruko ARGIA

GAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA: 7 PEZETA

HERRIKO FESTAK

Felix Aizpurua udaletxe bateko festa - arduradunarekin

Herriko festak. Herriak txikie-
nean ere egiten diran jaiak. He-
riraren bizitzan garrantzia duen al-
derdia. Haundi eta txiki, gazte eta
zahar, guztiak maite duten urte
garaia. Herriko festak herritarrak
alaitasunean elkartzen dituen ger-
takizuna. Herriko bizitzaren aparra.

Baiña herriko festak ere birrin-
duak gerta ditezke. Hutsaren utsu-
ne-zuloan amilduak. Baiña badi-
rudi oker hau zuzentzeko asmoz zeinbat
lanean ari direla. Usurbil beste
zenbaiten artean ontaz jabetu de-
na. Ezaguna da Gipuzkoan zehar
honen jokabidea.

Eta ez dezagun pentsa hortara-
ko gizon jakintsu eta ospetsurik
behar denik. Eginkizun hori gogoz
artzen duten gazte batzuk, Herriko
Etxearen arreta piska bat eta ani-
matzaille bat.

Horregatik aukeratu dugu gaur-
koan Felix Aizpurua, langille soil
bat besterik ez delako hain zuzen
ere. Herriko esten animatzaillea ez
da beste zeregiñik ez daukan ar-
tista bat, pamilia mantentzeko egu-
na lanean sartzen duen hoietakoa
baizik.

—Aizu, Felix, historian zehar zer
aldakuntza izan dituzte Herrietako
jaiak?

—Antziñan, nik uste, batpatean
sortuak izango zirela herri-jaiak:
bai korrika apustuak, bai ahari-tal-
kak, bai oillasko jokoak... Gisa
berean, adibidez, San Juan suko
dantza eta abestiak... Gaurregun,
berriz, alde zaureratik egiten dira
antolaketa guztiak eta askotan, gai-
ñera, atzerriko jai kutsuz.

—Gaurregun egiten diran herri-
jaiei zer akats nagusi arkitzen
diezu?

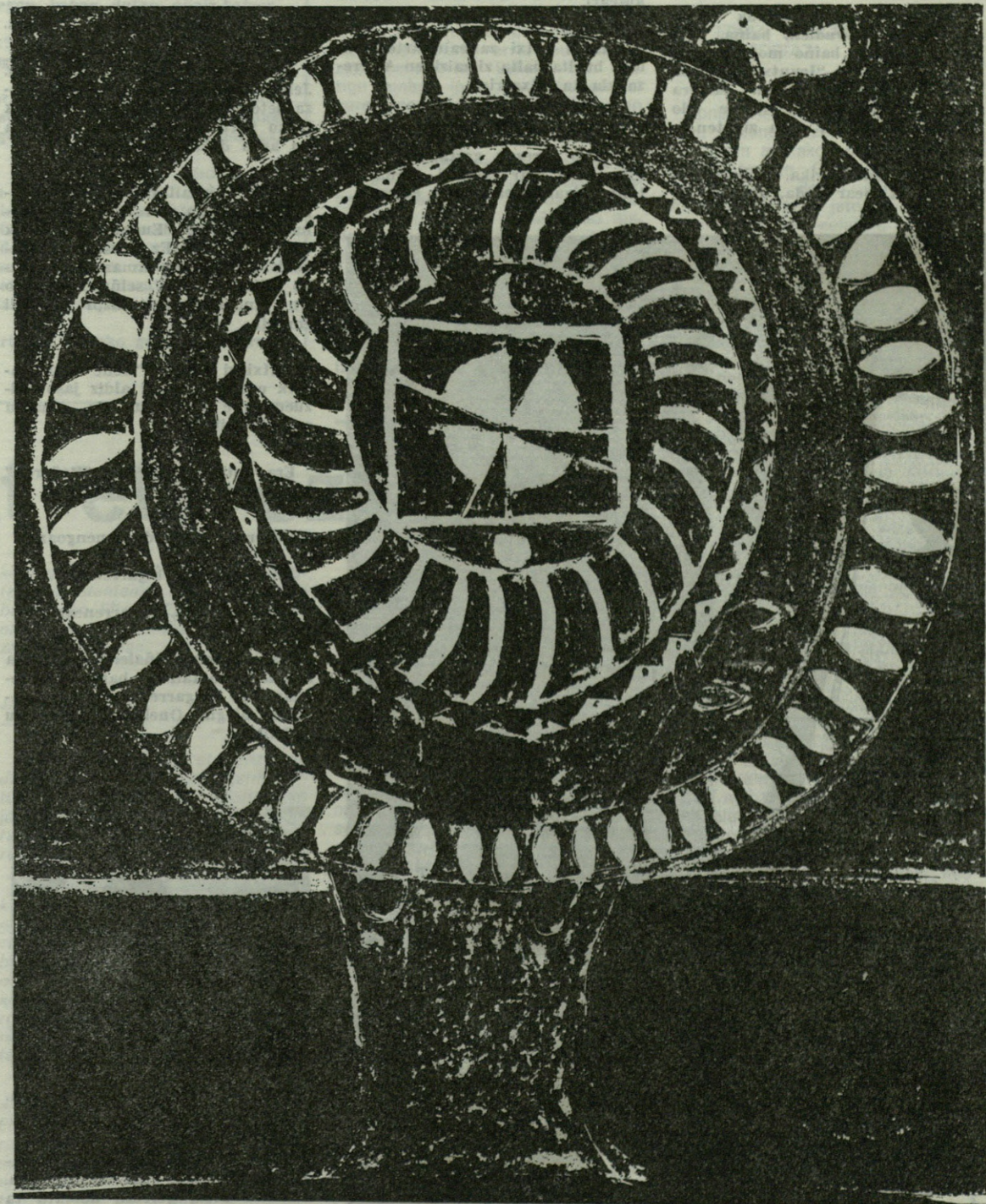
—Herri kutsua eta herrikoitasu-
na falta zaiote. Eta ez dira urteko
nekaldien poz eta atsedena. Ene us-
tez ez dute helbururik nagusia
betetzen.

—Herriak, gazteak bereziki, zer-
tan eta nola parte hartu beharko
lukete herri bakoitzeko jaietan?

—Herriak, gazteak bereziki, he-
rri-jai-antolaketan oso osorik parte
hartu behar lukete. Hontan zeriku-
si haundia du Herriko Etxeak. Ho-
nen esku dago dirua. Honek ditu
besteak baiño erraztasun hobeak
baimenak eta eskuratzeko. Festeta-
rako izendaturik dagoen dirua he-
rritarren eskuetan ipiñi behar li-
tzake. Herriari nahi dituen egunak
jai egiten utzi behar litzaioke. He-
rriari nahi dituen festak egiten.

—Azken urteotan iritzi eta joka-
bide ezberdiñak dabilta arlo hon-
tan ere. Antolatu edo ez antolatu.
Parte hartu ala muzin egin. Zer
iruditzen zaizu?

—Jalak beharrezkoak ditugu. Gi-
zonak eta gizarteak alderdi hori
era landu behar dute. Inoiz muzin
egitea onartu ditezke, baiña erabat
egitea inoiz ere ez. Ekaitza ez da
etxean sartuarekin pasatzen. Ekai-
tzari ere gogor egin behar zaio. Ba-
tez ere euskaltasuna eta herri-
ta-

suna daramaten jaiak gorde behar
ditugu.

—Gure herrietako jaietan musi-
kak parte aundia izaten du: konjun-
toak, bandak, abestaldeak, txaran-
gak... Zer esan musika salo hauei
eta sortzen duten giroari buruz?

—Zerikusi haundia dute. Hemen-
go girokoak izan ditezten bortxatu
behar ditugu. Hemengoak eta au-
rrerakoienak jo eta abestu ditzate-
la.

—Beste joku eta jolas askoren
arteant pelotak eta zezenak izan du-
te jarrera berezia euskaldunon ar-

tean. Zer egin ditezke gaurregun
hontaz?

—Indartu ditezke pelota-zaletasu-
na. Umetatik hartu behar dira hor-
tarako. Pelota asko jarri behar li-
tzake umeen eskuetan. Larruzkoak
batipat. Orduan sortuko litzaieke
pelotarako gogo gure eskola-umei.
Eta hortik sortuko lirake pelota-
riak ezpairik gabe. Zezenak ere
berpiztu litezke, antziñako erara,
kaleetan korrieraziz. Hortarako itxi
litezke kale kantoiak gurdiz, goldez
eta abarrez.

—Usurbilen egiñak dituzue hala-
ko jai berezi batzuk: trikitilarien

eguna esate baterako, zer moduz
erantzun du? Horrelako beste-jairik
egiteko asmorik bai?

—Ezin eta hobeto erantzun du
jendeak. Garbi haxe ikusi dugu:
goi-maillako erantzuna izaten dela
festak antolatzea herriaren esku-
tan uzte danean. Herria bere xal-
txan dabil. Trikitilarien egunak,
arratsalde aldetik akats bat izan
zuen. Dantzarako jende gehiegiz,
tokirik ez zegoelako, asko entzule
eta ikusle bihurtu zan. Alaz guziz
ere egun gogoangarria izango da
urteetan. Gaiñentzean, zer esatea
nahi duzu? Berehalaxe datorkigu
ostera Herriko festak. Gazteen es-

NON ZER

- ATAUN
Lasa ... 3 garrenean
- ELIZA BAT ETA EZBERDIÑA
Gizaburuaga ... 3 garrenean
- MALTHUS-EN ERRAINUA BERRIRO
Ansola ... 5 garrenean
- EUSKAL ENDA (II)
Aizpurua ... 6 garrenean
- ERNANIKO AIAK ... 9-10-11 garrenetan
- ANDOAINGO JAIK ... 13-14-15 garrenetan
- TOLOSAKO JAIK ... 16-17-18-19-20-21 garrenetan

kuetan jarriak daude dagonekoz.
Hortaz gaiñera badu ikastolako tal-
deak Zubietako enparantzan jai be-
rezi bat erantzeko asmoa.

—Gerora begira, egin ote ditezke
euskaldun gazteek gogoz eta ardu-
raz parte hartuko lutekeen jairik?

—Edozein adiñetakoak ditugu go-
gozko festak eta alaitasuna. Gaz-
teak batez ere dituzte irrikak, za-
sasoirik onenean bait daude. Ho-
rregatik askatasuna ematen bazaie
arduraz hartzen dute jai-antolake-
ta. Baiña nik ez nituzke herriko fes-
tak erabat gazteei begira antola-
tuko. Umeak eta zaharrak ere go-
goan edukiko nituzke. Garrantzi
haundikoa da festen barruan umeen
eguna. Umeak gizartean eta giza-
bidean sartzeko egokiera bat izan
diteke. Eskola guztietako umeak
hartu behar luke parte beren ira-
kasleekin. Gaztetxoak ere oso go-
goan edukitzekoak dira. Ekintza
egokia izan ditezke hantzat festa-
-ekintza. Herriko arazoetan sara-
razteko bide izan ditezke. Bestalde
inoi bada-ta hauek behar dute
alaitasuna, atsedena, Garai hontan
ireki behar dute besteetara. Ezkon-
duak eta jende heldua ere ez da
bakterean uztekoa.

—Zer esan ditezke diru alderdia-
ri buruz?

—Ez daude diruz berdin Herriko
Etxe guztiak. Eta denak ere nahiko
urri dirua barra-barra botatzeko.
Baiña ahal duten gehiena ematen
saiatu behar lukete. Bestela zail
da itxurazko jaialdiren bat festa
barruan sartzeko. Urtean zehar aski
gutxi ordaintzen zaien artista tal-
deei itxurantzean ordaintzeko bide
bat izan ditezke gaiñera. Jendea ez
da sarrera-zale eta antolatzaileek
ikusi behar dute hori, baiña zer-
txobait jartzeak baditu bere alder-
di onak. Jaialdiaz zaleturikako jen-
dea bakarrik sartzen da honela eta
bestela iristen ez diran arreta eta
isiltasuna lortzen dira. Gaiñera diru
gehixeko geratzen da honela zer-
nahietarako. Baiña hori lehen esan
dedan bezala antolatzaileek eraba-
ki behar duten arazoa da. Eta hoi
eskatu behar dizkio herriak kon-
tuak.

—Hitz gutxitan esanda, zer bal-
dintza behar dituzte herri-jaiak eus-
kal jai herrikoiek izateko?

—Lehen ere aipatu ditugu bal-
dintza batzuk. Baiña herriak jakin
behar du euskal alderdi guztiak be-
reizten: dela kultura, dela kirol-
alderdia de la erlijioa... Euskal He-
rriaren helburuak gogoan ditugu-
la antolatu behar ditugu Herriko
festak. Bestela erraz sortzen dira
zatiketak. Garrantzi haundia du
KULTURAK inoizentekierentan ibi-
liri ez gaitzen.

Eskerrik asko, bada, Felix. Ez
zaitugu galderaz josi nahi. Herriko
festak beren bide jatorrera itzuli
dutezen izan dedilla zurekin eduki
dugun elkarrizketa hau. Euskal He-
rriko herri guztien gogozko festak
izan ditzatela.

NERE BORDATXOTIK

"IRUNTIXIBERRI" TA
"BENE" IRABAZLE

Ala zegokigun gure eginbearretarako, ta Azpeitirako bidea artu genduen igandean.

Korrikalariak ziran eguardian, aurrez adierazia genduen bezela.

Denbora kaxkarra gauden urte sasoirako. Ez euri ta ez eguzki, goiz partetik, arratsaldean eurtik naikca izan bagenduen ere.

Trabesak bereala nabarmendu ziran "Iruntxiberriren" alde. Goitik bazegoen nai ainbat diru; beetik ez bear zanik.

Asi ta laister konturatu giñan likoteak zer egiñik etzekala. Lenengo kilometroa bukatzerako ikusia zegoen aiar txikiaren nagusitasuna.

Agirrezabala bedaiotarrari tokatu zitzaion lenengo asi bearra. Muti aundia, luze ta zabala, "Iruntxiberriren" ondoan jarrita. Lenengo kilometroa gaizki pasa zuenik ezin esan, baiña ikusten zan alako lotura bat; derrigorreko indarraldi bat adieraziaz bezela. Arruizko Etxarri gaztea zan Agirrezabalaren laguna. Gorputz egokia, gaztea, sa-soikoa.

Artxek estuasun batzuk eman bear zituela zirudien, baiña, egia esan, guk uste baiño moteltxeagoa agertu zan. Ezin "Iruntxigerrri" burukomin aundirik eman sarrera latzagoak ezituenak. Ikasle edo "estudiantea" zala esan ziguten.

Dotorea da korrika, badu egokitasuna, ta, bear bada, aurrera ja-

rraitzen badu ta artara osorik entregatzen bada, gaur edo biar zerbait izan ditek.

Igandean ez: igandean etzuen korrikalari on batek bear duen lazta-sunik azaldu.

"Iruntxiberrik" nai zuen bezelaxe toriatu zituen zezenak. Etzeukan adarka txarrik artzeko beldur aundirik.

Ogeitazazpigarren biran (bueltan), orpotan jarri zitzaion Agirrezabalari. Andik aurrera, erderaz esan oi danez, "coser y cantar" izan zan beretzat Azpeitiko neurketa.

Burura etorri zitzaizkion danak egin zituen; jolasean ibili zan kontrario biekin.

Irugeitazazpigarren bueltan eun metroren alde kendua zeukan bikoteari.

Arraira iritxi zanean, artean ia bost buelta palta zitzaizkien Agirrezabala ta Etxarri.

Ainbeste irabazi dituelarik, len ere joko errezak gertatuko zitzaizkion iñoiz aiar txikiari, baiña gutxitan igandekoa bezin errezak.

Laisterkarako giro oberik etzegoen izaterik eskatuta ere. Ondoa, beia, oso kondizio onetan zegoen, eta "Iruntxiberrik", batere premi gabe, oso lan ona egin zuen.

"Irabazle gertatzen dan alderdiak berrogei minutuan emango ote du amabi kilometroren kontu?", galdetzen genduen lengo egun batez.

Eta "Iruntxiberrik" bizkorren marka au izan zan: 39 minutu ta 51 segundoan amabi kilometro.

Zezen plaza bateko amabi kilometro, ta ez pista batekoak. Au gogoan izan beti.

Gu oso oker ezipagaude, kontrario gogortxoagoak izatera, igandean "Iruntxiberrik" 39 minutuz azpitik emango zuen amabi kilometroren kontu. Egundo baiño ohea oraintxe ote dagoen iruditu zitzaigun, ogeitamalau urte beteta egonarren.

Sarrera txikia, exkaxa, goizetik.

Arratsaldean besterik izan zan. Jende asko, bateko ta besteko, plaza betetzera ez iritxiarren. Lautatik iruko partea, oker aundi gabe. Ta au asko dala aitortu bear.

"Beñe" bizkaitarra izan zan irabazle, ta ondo merezitako garaipena berea. Ez "Endañetak" lanik egin etzelako. Ez sinisteko modukoak egin zituen amazapi arruako zilindroarekin, seiña minutuko iru tandetan ogeitazazpi jasoaldi emanik.

Gutxiegi alare. "Beñe" bizkaitarra ogeitabederatzi aldiz jaso baitzuen bere arria: au da, amalau arruako zilindroa.

Era ontan izan ziran "Beñeren" iru ekiñaldiak:

Bederatzi jasoaldi, lenengoan.

Amar jasoaldi, bigarrenan.

Amar jasoaldi, irugarrenean.

Izan ditek seiñalerik onena da au: lenengo tandan baiño bigarrenan eta irugarrenean geiago jasotzea alegia. Onak adierazten du zerbait.

Orrela bukatu Endañetaren lana.

Oso jasotzaile garbia da. Duda-kolpe bakar bat ez nabaitu. Lurrean artu, gerrian doblatu ta bizkarreratu, dana legez, dana zuzen, dana garbi. Iñork etzuen izan lanik "nulo" itza aitatzen. Beste orrenbeste esan bear "Endañetarik". Ura zan lana egiteko modua, ura!

Arrigarria da benetan; neurritz kanpoko. Atera kontu jasoaldi bakoitzean bizkaitarrak baiño iru arrua geiago bizkarreratu bear zituela. Kilotara bihurtuta, ogeitamazazpi kilo ta erdi dira iru arrua.

"Beñe" asi zan lenengo lanean. Bigarren jokatu zan "Endañeta".

Gure uste apalean, pekatu bat egin zuen "Endañetak" lenengo tandan, eta gero oker ura ezin erremeritu.

Bizkaitarrak, esan bezela, lenengo tandan bederatzi jasoaldi marka jarri zuen.

Arena berdinduta lanari utzi batio, geroko askoz obeto geldituko zan, baiña amar jasoaldi eman zizkion arkaiz ikaragarri ari "Endañetak".

Bizkaitarrak tandarik kaxkarrena lenengo izan zuen bezela, batekoz bestera "Endañetak": lenengo onena, ikus dezagun:

Amar jasoaldi, lenengoan.

Bederatzi jasoaldi, bigarrenan.

Zortzi jasoaldi, irugarrenean.

Legezkoa ere au da kargajasetzen; tandarik bikaiñena lenengo izatea, gero indarrak beeraka joaten dira-ta.

Bizkaitarrak, ordea, konfiantza osoa zeukan berekin. Bearrik izan ezker erantzuteko konfiantza.

Joko ederragorik eztago ikusterik. Gure kontzientziarako, tratu gogorregia artu zuen "Endañetak". Arken arria jaso zuenean erori egin zan zeoro atxituta.

Nola ez ainbeste arrua gora ta beera erabilirik!

Lan astunegiak, lan geigizkoak iruditzen zaizkigu gizonentzat igandekoa bezelako lanak.

Dirua "Beñeren" alde atera zan asieratik, eta ala jarraitu gerora ere.

Euria egin zuen indartsuak lanean ari ziran denboran. Beroak etzituen penatu.

OMENALDI GOGOANGARRIA

Ala izan zan garragarriaren zazpian, gabez, Bergarako pelotalekuan Arriaran bigarrenari egin zitzaiona. Bazter guztiak jender beteak; iñon tokirik ez.

Erregalo pilla aundia jaso zuen Arriaranek etengabeko txalo zaparraden artean.

Pozeko malkoak jendearen maitaillondotan.

Pelotari fiñik iñor izan bada, zituena emandakorik iñor izan bada, Arriaran bigarrena, noski. Ondo dakite au pelotazaleak, eta argatik erantzun zuten ain leialki omenaldi egunean. Esker ona agertu egin nai, ta omenaldian parte artzea iruditu biderik onena. Barandutxo bederen, ar bitza Arriaran bigarrenak "Zeruko Argia" onen bidez gure zorionik gartsuen eta anaikorrenek. Pozez gainezka bialtzen dizkiogu Bordatxoko leioa zabaldurik.

Zure frontoiko jokerak beti

ain fiñak eta zuzenak, probatzen zuten ederki asko zure aurka zebiltzanak

Ainbat pelotazale Bergaran zure jai ortan izanak

norbera gizon portatzen danak billatzen ditu gizonak

Basarri

Beñe, irabazlea.

**BIZKAIKO BANKA - ETXEARI
ESKA LASAI**

GASOLINA - TXARTELAK

Eska gasolina-txartelak Oiek eskuan badituzu, ez duzu sosik ordaindu beharrik. Bota gasolina eta eman txartel auetakoak gasolintegian. Bizkaiko Banka-etxeak jasoko ditu zuk gasolinte-

gietan utzitako txartelak. Banka-etxeak ezarriko du zure liburuan zure izeneko zorra. Au da gasolina ordaintzeko era berria. Beraz lasai eska dezaiozuke Bizkaiko banka-etxeari.

BANCO DE VIZCAYA

ELIZA EUSKALDUNA

Lehen ere aipatu izan dugu au, baiña berriro, lo dauden goikoak eztenkatzeke, bide ematen digu Frantzian ontaz egin dan batzarrak.

Elizaren berdinkeria eta baterakoikeria salatzen dute ar bildutako seirehun batzarkideek. Elizaren "kulturazko eta espirituzko jauntxokeria". "Europaren, Erromaren eta latinen" ebasana jasan arazi zaie lurralde ezberdinetako elizei. Elizak lat, baiña ezberdiña izan behar duela esan dute.

Ondorio au Batikano bigarrenaren erakutsietatik atera dute. Lurralde bakoitzeko Elizak bere buruaren jabe izan behar du eta ez Erromakoaren "ordezkari" soilla.

Gure Eliza, zoritxarrez, Erromara begira dago denerako itsutsuan. Eta politika-diplomaziaz lotutako Erromari ain zuzen ere. "Lurralde bakoitzeko Elizak bere arriskuak jokatu behar ditu, Eliza osoari jokabide berdiña gabe" dio Felipe Warnier-ek.

Euskal Erriko kristau-erriak, ots, kristau soil, apaiz eta gotzaiek osatzen duten Elizak berak egin behar du egin behar duena. Euskal Elizak ez du Erromakoaren irdezkari bat izan behar. Bere buruaren jaun eta jabe izan behar du. "Jokaera ontan bakarrik izango litzake Aita Santuaren bitartekotza-lana, batasun-lana, ongarriri".

Esate baterako inoiz ere ez dezake ontzat eman Eliza batek, berak ukatutako baimena, Erromakoak emateo. Zergatik beti Erromara galdezka ibilli? Zergatik Erromari baino lehenago apaizei eta kristaei ez galdetu? Zergatik ez, oien erantzunaz, eurrera jo kosta ala kosta?

Baiña ortarako Erria maite eta Errian sartuta dauden elizgizonak behar. Ortarako benetako kristauak behar. Eliza direla sentitzen duten kristauak, alegia. Ortarako Euskal Erriko gotzai-elkarteak sortu behar. Non da? Bai al dago sortzeko asmorik eta kezkarik gotzaien artean? Gauza al dira ortarako gaur dauz kagunak?

Non dira Gotzaiaren ondoan egon behar duten apaiz-batzordeak eta kristau-batzordeak? Non apaizen inguran jardun behar duten parrokiako kristau taldeak? Bai al daude? Eta daudenak ere itxuratarako bakarrik al ditugu? Kanpo aldean geuren buurak edertzeko bakarrik?

Non daude apaizgaitegi eta praillegaitegi euskaldunak? Non teologo euskaldunak? Non eliz-ikastetxe euskaldunak? Noizkorako Sinodoa? Bizi geranotatik Nor gogoratzen da azkeneko Sinodoaz, Euskal Errikoaz, jakina?

Esan al diteke Euskal Erriko Eliza euskalduna denik? Eta euskalduna ez bada, Euskal Errian Elizarik dagoenik?

Eman al dizaioke onelako Elizak erri-arazoari eta langille-arazoari tajuzko erantzunik? Ez diola ematen danok dakigu. Or daude urtetan galdera berdiñak edo antzekoak erantzunaren zai. Sua sortzen dan bakoitzean erantzuna agintzen zaie, baiña erantzunik ez da behin ere izaten. Beti gerorako luzatzen da gizaldietan eta gizaldietan. Ez da erantzunik ematen.

Eman al dezake? Ez, noski.

Bai al d Elizak, gaur, emen, bertakoa izateko gogorik, indarrik eta asmorik?

Eliza bat eta ezberdiña

Batasunaren distirak edo obeto esanda Eliza katolikoaren berezko berdinkeria, batzuen aldaketa-irrixkak, aldaketen aserreak besteetan larria sortzen du sarritan kristauen artean, dela eliz-erakundearen zama astunagatik, dela eliz-agintarien zabaltasunagatik (axolabekeriagatik?), dela sinesmenaren iraunkortasuna eta zorrotasuna galtzeagatik. Larri au kentzea izan da, Maiztaren 27 eta 28 an, Neuilly-sur-Seine-n, egin dan batzarraren lanik ederrenetakoa. Batetik Europa, Afrika, Asia eta Amerikako Eliza ezberdiñei entzun zaie. Bestetik, berriz, teologi alderdia argitzen saiatu da.

Bederatzi taldetan zatitu ziran seirehun bazkideak. Elkarrekin bildu ziran lurralde bakoitzekoak. Bakoitzak bere iritziak agertzen zituen. Zertan zetozen bat eta zertan ez aztertu zuten. Gauza batzuk berdin samar ikusten zituzten denek. Ohiturazko eta giroak eragindako sinesmena uztearen aldekoak dira kristau gehienak toki guztietan. Bakoitzak bere barruan ernetzen eta indartzen duen sinesmenaren aldekoak dituzu. Onak gauza batzuk erraztu eta besteak zaildu egiten ditu.

Poloniar batek zionez, ez die marxarren sinesmenak gazteen kezkei erantzuten. Orobat, oiñarriko kristau taldeak eten-zorian daude Elizaren erakundearekin. Elkarrekin elkartzeko premia nabari dute oiñarriko talde auk, baiña ez dute eliz-agintarien bidez egiten. Zerbitzu-era berrien erretze garaian gaude. Inoiz izan ez diran bezalakoak.

Eliza berri auk gaizki konpontzen esan dira Estatuarekin eta lehendik ezarrita dauden erakundeekin. Otiñarriko kristau taldeak eten-zorian daude Elizaren erakundearekin. Elkarrekin elkartzeko premia nabari dute oiñarriko talde auk, baiña ez dute eliz-agintarien bidez egiten. Zerbitzu-era berrien erretze garaian gaude. Inoiz izan ez diran bezalakoak.

katu gabe», dio. Andres Dumas artzai-protestanteak dionez lurralde bakoitzeko Elizak, Eliza osoak egin ez dezakeen bezalako lana egin dezake, bere Errian.

JAUNTOKERIA

Teologian, liturgian eta eliz-lege-dian egon dan europatzeagatik sortuak dira esatera auk: «Kulturazko jauntxokeria» eta «Espirituzko jauntxokeria». Ez dira errialde bakoitzaren dohainak aintzakotzat artu.

Aldapa pikea igo behar da Afrikan, Sortaldean eta Asian. Kristau gutxiak aztertu ditu beren erriko gizarke-moldeak. Arrotza gertatu da benetan Eliza misio-lurraldeetan. Eta oso berandu arte ez da ohartu eta kezkatu ortaz. «Erromatzeak» indarra zuenean eraman da kristautasuna maiztar-errietara eta ez da bertakoa egin inoiz ere.

Amarnakako beste talde batzuek aragizko ar-emanen buruzko legeak, Elizaren eta Estatuaren arteko gorabeherak, sinesmena eta politika, sakramentuak, otoiiza, emakumearen zeregiña eta abar aztertu zituzten. Pelle-Douel andereak, emakunea eta moja batipat, umetat artuak direla Elizan salatu zuen. Eliza gizonetzko eta ezkongez gainera zuzendua dagoenez gero azterketa sakon bat eskatzen du gai ontaz. Lo-arrazle da gaurko egoera bai gizonetzkotzat eta bai emakumetzkotzat.

«Nola artzen eta jasaten du Elizak, atzo eta gaur, bere ezberdintasuna» eman zitzaion gaitzat Parisko Teologia ikastetxeko zuzendari dan Liège apaizari bere iritzia ager zezan. Onak zionez, asiera-asieratik Eliza ezberdiña zen, judu edo greko kutsukoak ziran elizak. Itun Berrian ikus ditzakegu Pedro, Santiago eta Pauloren arteko besatirak. Sinesmen aitormenerako, Antiokiako eta Alejandriako Elizek zituzten egi-sortetatik egiña da Niizeko kredoa.

Eztia bera baino maiteago zerran lur ori!

Ez naiz arkaitz artean jaioa mendiko ur gordina bezala. Gizarteko eta kulturako abere naizenez gero, badut ene sor-lekua, badut ene aberria.

Ataun da ene sor-lekua.

Ataun da ene aberria.

Duela 40ren bat urte, oraindik eskolame asi berria nintzelarik, gogoan eta biotzean dut nere erriaren errainua, bai izanen ere, arraiok ezpado.

ENE ERRIA EUSKALDUNA ZEN PREHISTORIAZ

Oles eginaz eta ate joka daude nere oroimenaren atean Joannes Etzeberri Sarakoaren arako itz jator aiek: «Ezen Eskual Herriko umea zer ahal dateke baizik eskulduna?» Ene erria euskalduna zen prehistoriaz. Lekuko edo testigu ainbat ipui zaar eta erriko guregaino elduak, aotradizioaren indarrez, birjina eta garbi.

Ontan, alorra emankorra eta joria aurkitu zuten erriko seme ospatu diren On J. M. Barandiaran eta On J. Arin-ek. Lekuko edo testigu ainbat leize eta koba arkaitz gorri gorriaren egaletan ebakiak eta irikiak.

Gure azkaziaren edo arrazaren begi erneak, leorak, malkogabeak dirudite. Lekuko edo testigu gure izkuntza bera. Ataungo ibar estu,

Geroxeako latina ezarrarazi zuen Erromak. Gaur, lurbira osoko kultura baten atzetik gabiltzan garai ontan, maiztargoa jasan duten errien askatasun-egarria nabari da. Indarra eman die Batikano bigarrenak lurralde bakoitzeko elizei. Ez dira Erromakoaren ordezkariatzat artu behar, beren buruen jabe diran Elizatzat baizik.

Eliza ez da batipat erakunde, arnasa, bizi, espiritu, gertakizun eta ondasun-lokarri baizik. Sinesmena agertzeko eta bizitzeko era ezberdiñak egon ditezke, beraz. Iru gauza auk bete behar dira Eliza bakoitzean, Liege-k dionez: Itun Berriaganako joera, azken-afariaren ospaketa eta azkenik «apostoluen jarraipena»ri eusten dion gotzaigoa.

Eliza bakoitzak besteekin arrematan egon behar du bakoitzak bere berezitasunak Jainkotzat ar ez ditzan. Aberasgarri dira desberdintasun batzuk, kaltegarri, ordea, beste zenbait.

Ez da txarra Eliza batek beste-ari bere akatsak nabarmentzea eta senidekiro elkarren artean utsegite auk zuzentzea. Orixe egin zion Metz-eko gotzaiak Spellmann kardinalari Vietnamgo gerrateaz zeukan jokabideagatik. Ongarri gertatuko litzake, jokaera ontan, aita santuaren bitartekotza lana.

Garrantzi audikoak dira Eliza ezberdin auen arremanak. Behar-beharrezkoa da arremanak sortzea. Egokiak benetan, ontarako, kontzilioak eta sinodoak. Liegek dionez «batasuna Jainkoak agindutako dohaina da, baiña denon artean birlatu behar duguna».

Riohe, Orleans-go gotzai, buru zela eman zan bukaerako elkar-meza. Mahai borobil baten ondoan bildu ziran taldeen ordezkariak, bakoitza bere lanaren berri ematera. Ondoren Ebanjelioa irakurri zuen Andres Dumas artzai-protestanteak.

GIZABURUAGA

A T A U N (I)

Leena, oraina, geroa.

berde, luze artan, izketa-mota aski egiten dira. Guk, Erbarrenakoak geranok (Plazakoak edo San Martingoak esan nai dut), adibidez, onela galdetu oi dugu: «¿Etorri al zeate?» Aya deritzan auzokoak, berriz, beste era ontara: «¿Otoi ziatiaaaaa?» Musika eta doiñu ederrez gainera.

Gure izkuntza edo «izketa» aski loturik dago mugan dauden Nafarroako zenbait ibarreko dialekto edo euskalkirekin.

Dialekto aipatua kolore oriz markatua doa L. L. Bonaparte printzeak moldatu zuen mapa famatu artean.

Gu, ataudarro, Nafarroaruntz begira bizi gera.

Duela zortzi edo amar gizaldi, Erdi Aro ilunean diot, gure erriak. Nafarroaren mendean, Kastillaren kontra egin zuen gerla.

ENE ERRIA EUSKALDUNA ZEN HISTORIAZ

Pondu nausi auxa kontuan izan beti, ataudar zeratenok. Inperialismoaren aurkako gure leengo historia Ataungo Gazteluari loturiko historia dela. Bazan, garai batean, Ataunen Gaztelu jatorra, bide askoren gainetik zelatari, Nafarroa eta Kastilla artean zutik zegoena, egun eta eguzki gerlaria zena.

Nik uste Gaztelu ura, egun Jentil-Batza deritzan tokian, zegoela. Kastillak Gipuzkoa menderatu ondoren ere —1.200 garren urtean— naiz bein edo bein eskuz aldatu alabearrez, Nafarroako erresumarekin, ausarti, bizkar eta bizkar, Kastillaren aurka ekin zion gure erriak. Ataungo Gazteluaren berri zeatzak eta ugariak sorgurik edo iturbururik joriena Nafarroako Artzibonetan dute, «Libros de Comptos» izena duten paperetan ain xuxen, XIII garren eta XIV garren mendean.

Ene erria euskalduna zen historiaz.

Ataungo erria «errepublika ber-jabe» zen garai artan, erriak izentatutako ordezkariak, ezpata zintilik, pañu dotorez apainduak, indar-agiria idatzita patrikan zuelarik, joan oi ziren Batzar Nausi edo Junta Jeneraletara, probintziako 18 errian, aldizka aldizka, urtean bi aldiz, egin oi ziren Batzar Nausietara alegia.

Gura duenak, ikus beza Atauni zegokion eserlekua, adibidez, Zestoako Erriko Etxean, bere izen, armari eta guzti.

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Berruan	300 pezeta
Korrore batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez galdetu
Salmetan (ale bakoitza)	7 pezeta

Erriko agintariak berritzeko eguna, urte askoren buruan, Mikel Donearen eguna izan oi zen, Agorraren 29, xuxenki.

ENE ERRIA EUSKALDUNA ZEN ETNOGRAFIATZ ETA SOZIOLOJIAZ

Nere aurzaroan, ez zen ene errian eunetatik bat bederen abizen edo deitura arrotzik. Den denak euskal deiturak ziren, Valladolid-go maisu bat edo beste kenduz gero.

Bainan, duela 40 urte, ene erriko euskal berdintasun ark bazuen arako zartatu bat, lotsagarria alere. Orduko Eskola Nazionalaz ari naiz. Ene ama-izkuntza eta kultura bere bidetik zijoazten, eskolatik at edo landa, berezko pisu eta indar jatorrez.

Bestalde, eskola ofizialak ezarri nai zigun txerto artifizialak ez zuten inolaz ere gure aragi fresko eta biguinean itsatsi.

Ba ote zori gaizto andiagorik! Eskola-aldia, udako ekaitz koskor eta ieskor baten antzera, pasatu zen nere gainetik.

14 urte nituelarik utzi nuen eskola.

Aldez eta moldez, analfabetoa nintzan.

Ba nuen euskeraz «zer» esan eta «nola» esan falta. Erdaraz, berriz ez zitzaidan falta «nola» esan bainan «zer» esanik ez nuen.

Delako «bilingüismo» ori, geroztik, ez zait besterik iruditzen belearren elea, atso kontu epela.

Gizonak, ama bat bakarria duen bezala, izkuntza eta kultura bat bakarria du berez. Beste izkuntza eta kulturak azal azaleko eraskinak besterik ez dira.

Euskeraz egiten genduen kalean. Euskeraz elizan, Euskeraz etxean.

Egatzia airean eta arraina ur-barranean bezala, mugitzen nintzan ni euskal izkuntza eta kulturaren giroan.

Or nuen nere arnasa, or nere bizitza. Baina, Eskola, an zegoen, inperialismoaren esku zapaltzaile eta beltza.

LAUDORIOZKO AIPAMENA

Sor-mintzairari ama-izkuntza deitzen diugu. Bear bada, onela deitu oi zaio, ama dela kausa jaso oi dugulako izkuntza, batipat beintzat. Ala bada, «ama-izkuntza» itz orrek badu zer adierazirik. Ene errian ere bazan norbait-ba zan diot, negarrez diot-guztien gainetik ene irakle paregabea izan zena: ene ama. G.B.!

Bere izketa zeatza, garbia, zogarritzko moduz ebakia zen.

Ergoyena deritzan auzoan sortua zen, Nafarroatik oso urbil. Bere baserriak Mitxelena zuen eta du izena.

Amaika esaera, ipui eder, santu bizitza entzun izan nuen bere aotik. Amaika aldiz bai. Gogoan dut orain ere Brabanteko Genobeba Donearen bizitza, egiazkoa edo alegiazkoa, itzez itz, lerroz lerro.

Bego beretzat laudoriozko aipamen au.

Huntsa izan bedi izarren beste aldetik!

Bainan, gaurkoz aski dugu.

Jose Lasa

ZENBA^t ga RA 72

BERRIAK

● Hilaren 4ean. Arraten ginen. Nola ez, Peli Aldazabal zenaren omenaldia ospatzen bait zen. Nor ote zen Peli? Ba, galdera hau egin duzun hori ez zara behintzat eibartarra. Eta suete (?) hori ez duzunez, esanen dizut esan hitz gutitan, nor izan zen Peli: Eibartar peto petoa, euskaltzale amorratua, ehiztari purrukatua eta Arrateko Amaren seme adoretua, hura hemen bizkor asko esanda. Hirurogeita hamar urte zituelarik edo hil zen. orain dela beste hamar. Testamendua ere egin zuen, aski xelebreia gainera. Azken urteetan aurreraturik txanpon batzuk utzi zituen, haien interesekin urtero zenbait saio era zedin. Zenbat utzi zuen ez zaizu ardurara. Bera asko zelakoen zegoen, eta horixe zen eta da garrantzitsuen. Egun, Andoni Idoiagaren zuzendaritzaren pean eratu ohi da, Eibarko Udala, Euskaltzaindia, Euskera-Lagunak Elkarteak eta Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren laguntzarekin.

Ekzerretik eskuitara, Arrateko D. Pedro, Andoni Idoiaga (eratzale), pello Agirre, Julene Azpeitia eta Xabier Bastarrika. Arbola zaharra eta kimu berriak.

teetan aurreraturik txanpon batzuk utzi zituen, haien interesekin urtero zenbait saio era zedin. Zenbat utzi zuen ez zaizu ardurara. Bera asko zelakoen zegoen, eta horixe zen eta da garrantzitsuen. Egun, Andoni Idoiagaren zuzendaritzaren pean eratu ohi da, Eibarko Udala, Euskaltzaindia, Euskera-Lagunak Elkarteak eta Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren laguntzarekin.

Zer eratu, ordea? Pelik berak zehatz mehatz adierazi zuen, ezer erabaki gabe lagatzeke, hots: —Urtero eta Arraten bertan, bi uso eta erbi bat askatuak izan zitezela. —Egun berean, umeen idazlehiaketa bat antola zedila euskaraz. Hasieran esan dugunez ba, Arraten bildu ginen ekainaren lehen igandean. Eguraldi ona genduen, iaz enkargatu genduen. Hamarretan meza, Peliren arimaren alde. Betiko Don Pedro labur mintzatu zitzaigun gure ehiztariaren oroitzenen. Ondoren, hamaiketan, idazlehiaketari ekin genion. Guztira, berrogeita bederatzita neska mutil etorri ziren Gipuzkoa eta Bizkaitik. Mahaiko, nor bere taldearen zuzendari, Serafin Basauri eta Imanol Laspiur. Laguntzale gisa, Julene Azpeitia, Jose Antonio Retolaza, Aita Karmelo Zubizarreta, Antxon Narbaiza, Margarita Murgiza, Libe Sarasua, Kontxi Mandiola eta Luis Alberto Aranberri.

Neska mutilak bi taldeetan banatuak izan ziren, 7-10 urtekoak alde batetik, eta 11-14 urtekoak bes-

tetik. Bietan, hiru sailetan prestatu zen esamina, gramatika, erredakzioa (dikta dia gaztetxoentzat) eta irakurketa, alegia. Azken honetan honako liburu hauek erabili ziren, nots, "Ipui Onak" (V. Mogel), "Abarrak" (Kirikiño) eta "Printze Txikia" (A. Saint-Exupéry) nagusientzat. "Umeentzako kontuak" (Martin Ugalde), "Amandriaren Altzoan" (Julene Azpeitia) eta "Ipuin Barreka" (Felix Bilbao) umetxoentzat.

Ariketak oso luzatu ziren, gero eta jende gehiago etortzen bait da, eta askoz ere hobeto prestatuak. Izan ere, hain ondo prestatuak eze, ez bait zuen epai mahaia nagusien artean nor zitekeen onena erabaki ahal izan, lehen biak zein baino zein hobeak azaldu ziren eta, hots, Pedro Agirre, Donostiako St. Tomas Lizeokoa, eta Xabier Bastarrika ataundarra, Beasaino Institutokoa.

Xabier Bastarrika ezaguna dugu oraingoz euskal letretan. "Trikuarrieta" izenordez irakurriak ditugu ANAITASUNAN nahiz ZERUKO ARGIA beronetan artikulatu bat baino gehiago. Egun berean, hain zuzen, ekainaren 4ean. bertan, Z. ARGIA agertu zuen Atani buruzko orri osoko artikulua luze eta bikain bat. Nork sumatu hamairu urteko gazte batek egin zenik? Berau da

gure elgoibartarra, tutik ere esan gabe. Ez eta protesta txiki bat ere nahiz eta arrazoi izan (zenbaitetik arrazoiak gabe egin zuen). Biharamunean argitu zen, ordea, bezperako okerra, eta gutienik Yonek ondo mereziak ditu gure txalo eta txapelik handienak. Zorionak ba, Yon, eta barkatu mahaiko guztien izenean.

● Egun berean, iluntzean, Gortale gainean ginen, Elosuan, hauz hartako jaiak bait ziren. Behe lanoa, ez zen askorik ikusten ahal hogei metrotan. Hala ere, Elosuan jai giroa zegoen, eta autoak sinetsi ezin ziren haina. Berrehun? Hirurehun? Batek daki! Bide inguru guztia autoz josirik, etengabeko ilara batetan. Nonbait jendeari atsegin zaizkio herri jaiak.

Goizean goiz, meza. Ondoren Lizaso eta Agirre bertsoariaren saioa. Arratsaldean, haizkolariak, harrija-sotzaleak eta goizeko bertsolari bikote berbera. Iluntzean, berriz, erromeria, Sakabi eta Egañazpi soinu-jotzale ezagunekin.

● Ekainaren 4ean. ere, Herri-meza Bartzelonan. Bertan bildu zuten euskaldunak anitz Aita B. Zubizarreta karmelitarren zuzendaritzaren pean. Meza amaieran "Agur Jaunak" kantatu zen. Beste zenbait Herri-meza eratuko da ere, hilaren 10, 17 eta 24ean. Baita San Inazio egunean ere.

Gaztetxoaren zerrenda berriz, 7-10 urte bitartekoaren artean, honako hauek lehen hamarrak:

- 1.—Lurdes Urzelay (Legazpia).
- 2.—Xabier Basauri (Eibar).
- 3.—M.ª Lurdez Peñalva (Elgoibar).
- 4.—Inaki Basauri (Eibar).
- 5.—Agurtzane Gartzia (Elgoibar).
- 6.—Elisabeth Kruzeta (Eibar).
- 7.—Agurtzane Azpiazu (Elgoibar).
- 8.—Asier Ugarteburu (Eibar).
- 9.—Dorleta Arkauz (Elgoibar).
- 10.—Jose M.ª Isasti (Elgoibar) eta Yon Iriondo (Elgoibar).

Gure zorian sutsuenak honako gaztetxoak, eta batez ere, Lurdes Urzelay, Inaki Basauri eta Yon Iriondo. Lurdes, noski, lehen atera zitzaigulako. Inakiri, berriz, zortzi urte baino ez dituelarik, hamar urtekoen ondoren atera zelako, eta Yon Iriondo elgoibartarra, azkenik, ondo demostratu utzi zigun gizontasunaren gatik.

Izan ere, ikusi dugunez, Yon hamargarrena atera zitzaigun J. M.ª Isastirekin batera, baina nonbait. sariak banatzerakoan, ez zitzaion Yoni deitu. Hogeitaka sari banatu zen bigarren talde honen barrena eta Yonen izenik ez eta aipatu ere, bera hamargarrena izanik.

Oso triste etxeratu omen zitzaigun gure elgoibartarra, tutik ere esan gabe. Ez eta protesta txiki bat ere nahiz eta arrazoi izan (zenbaitetik arrazoiak gabe egin zuen). Biharamunean argitu zen, ordea, bezperako okerra, eta gutienik Yonek ondo mereziak ditu gure txalo eta txapelik handienak. Zorionak ba, Yon, eta barkatu mahaiko guztien izenean.

● Egun berean, iluntzean, Gortale gainean ginen, Elosuan, hauz hartako jaiak bait ziren. Behe lanoa, ez zen askorik ikusten ahal hogei metrotan. Hala ere, Elosuan jai giroa zegoen, eta autoak sinetsi ezin ziren haina. Berrehun? Hirurehun? Batek daki! Bide inguru guztia autoz josirik, etengabeko ilara batetan. Nonbait jendeari atsegin zaizkio herri jaiak.

Goizean goiz, meza. Ondoren Lizaso eta Agirre bertsoariaren saioa. Arratsaldean, haizkolariak, harrija-sotzaleak eta goizeko bertsolari bikote berbera. Iluntzean, berriz, erromeria, Sakabi eta Egañazpi soinu-jotzale ezagunekin.

● Ekainaren 4ean. ere, Herri-meza Bartzelonan. Bertan bildu zuten euskaldunak anitz Aita B. Zubizarreta karmelitarren zuzendaritzaren pean. Meza amaieran "Agur Jaunak" kantatu zen. Beste zenbait Herri-meza eratuko da ere, hilaren 10, 17 eta 24ean. Baita San Inazio egunean ere.

AIPAMENAK

● Epaitu berria dugu Eibarko Udalak eraturiko gaztetxoaren literatur lehiaketa. Euskarazko sailean Asier Laspiur atera da lehen "A" deritzan taldean, Haritz izeneko idazlanarekin. "B" taldean, berriz, Odile Kruzeta, Otalora izenekoarekin.

Aipa dezagun ere gaztelaniazko saila. Baina ez gaitzeen gu mintza. Utz dezagun, gertatu denez, irabazlearen laguntza bat bere etxean mintza dakiola amari:

- Amaaaa!
- Zer ume...
- Asier Laspiurrek irabazi dau konkursoa.
- Euskeraz...
- Ez, erderaz.
- Erderaz?
- Bueno euskeraz eta erderaz.
- Baina, mutiko hori ez zan ba ikastolan ibili?
- Bai, eta zer?
- Ba... ba...
- "Baba" eta "bobo". Zertara helduak garen, gero. Ikastolako mutiko bat gainontzeko eskoletako mailan ez jartzea. Eta hau, guk geuk, euskaltzaleok egiten dugu. Noiz utzi behar ote ditugu geure konplejo kozkorrok?
- Zorionak, bestalde, Asier. Berezko ona duk, nonbait, eta maisu hobeak etxean. Irakas diezaiola gutienez neri irakas zaidan haina. Ez duk hain guti.

● Jaso dugu U. E. deritzan arra-

satetar baten gutuna. Luze samarra da, eta apur bat iluna. Dena den, lehen hitzak jarriko ditugu, irakurleak jakin dezan zertaz datorkigun Arrasatetarra, eta zein irizitakoa den:

Jaun agurgarria:

Z. ARGIA'ko 480 zenbakian zure "Zentat Gara 72" atalean aipamen bitaz oso komentario jator eta zentzudunak irakurri egin ditut. Lehendabizi, zoriondu gura deutsut, Euskal-Herriak holako hitzak sarritan entzun behar dau, eta gaur egun, hau txit normala ez da.

Benetan, zuk bildutzen dozun aipamenetan integrismo kaltegarri batez bete dagozela ikus leike, eta integrismo hau, inperialismoaren maniobra bat besterik ez dala, salatu behar dogu.

● Guri ezik, Z. ARGIA'ko zuzendaritzari berari bidalitako gutun bat jaso da Okendo kalean. "Amatiñok" sail honetan "Euskal Hit Parade" delakoari buruz esandakoak zeharo gezurrak omen dira. Gure okerra, edota, barkatu, gure "gezurra" honetan omen datza:

—Bizkaian ez dagoela irrati programarik "Euskal Hit Parade" izenekorik. Juan Manuel Ares jaunaren arduraren pean, baizik.

—Juan Manuel Ares delako jaunak lehenetik errejistratua duela "Euskal Hit Parade" izena, eta ez orainsuan hemen adierazi zenez. Hona hemen ba gure okerra zuzendua bat gatozen puntutan, behinik behin. Gainontzekoetan zer esanik aski bait dago.

● Gizajo batzuk gara. Gizajo marjinatu batzuk. Ohituak gara zenbait aipamenetara, eta hain ohituak eze, ahotan indarrik falta bait zaigu garrai egiteko.

Azken urteetan, eta ez gutitan, Euskal Herrian barrena argitaratu ohi diren euskarazko sorketa liburuak, gaztelaniazkoak baino ugariagoak eta hobeak ditugu, edozein alderditatik begiraturik. Guk hau badakigu, baina ez itxura denez gure erdal egunkarietako literatur kritikariek, ez bait dute, nik dakidala, inolazko euskal liburuaren kritikarik egiten. Ez eta aipatu ere, ez onerako eta ez txarrerako.

Jokaera honek ez gaitu orainez gero batera harritzen. Aitzitik, inoiz harri gaitzakeena, JAKIN, LUR, ETOR, ITXAROPENA edo beste editorialen batek argitaraturiko liburuaren baten kritika irakurtzea izan daiteke.

Gu, ordea, gaztelaniaz idatzia izan arren, "euskal" liburu bat dela eta, "bi" hizkuntzatan dagoela eta, majo sailatzen gara denoi amore ematen, inor mindu ez dadin, eta elkar maitasunean denok goxo goxo bizi gaitzen. Bapo, bapo!

Hauek honela, maiatzaren 29an, Donostiako asteroko baten Libros deritzan sailean, "Los Premios Ciudad de Irún" izeneko artikulua edo kritika moduko bat irakur ahal izan genduen. Egileak, sail horretako ohizko kritikalaria, Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren jokaera biziki txalotzen zuen, harako entidadeak sortua duen "Irún Hiria" deritzan literatur lehiaketa dela eta: "...hechos echado de menos la dedicación auténtica, léase bien, d los organismos guipuzcoanos en favor de la literatura del país... han surgido los premios Ciudad de Irún con oportunidad de triunfo para los escritores locales..." Honela mintzatzen zitzaigun delako kritikalaria, eta ondoren, 1971 urtean saritutako obrak aipatzen zituen banan banan. Baina, barkatu, gaizki diot, banan banan ez, euskarazko saria aipatzea ahaztu egin bait zaio. Ahaztu, bai, ahaztu, kasualidadea gero!

Nonbait, gure olerkari fin den Inazio Goikoetxea "Gaztelu" ez da ezator local, eta berea ez bide da literatura del país. Herbesterratu haute, "Gaztelu" gizajoa. Alferrik hik poesia saria irabazi, sariaketa horren kritikaririk ez haute kontuan hartu ere. Izan ere, nola arraio bururatu zaik euskaraz egitea? Baina ez hadi ardura, gu geu gero eta gehiago saiatuko gaituk erdara lantzen, eta erdarazko liburuak aipatzen. Eta egunen batetan, giroari atxikirik, hik ere gaztelaniaz eginen dituk, nahiz eta

trakets, hire olerki gozoak. Eta orduan bai, orduan erdal egunkarietan heure idazlanak aipaturik ikus ahal izanen dituk.

LIBURUAK

● "Ikastolako Liburutegia" saillean, GAUZA HARRIGARRIAK liburu sorta dela bide, Saint-Exupéry-ren Printze Txikia ipuin ederrea argitaratu du Inaki Beobidek, Salbador Garmendiak ondo ere ondo euskaratua.

Printze Txikiak —pertsona hazi-zetako ipuin zoragarria— Saint-Exupéryk galdutzat zuen haurtzaroko mundu hori berpiztea lortzen du, nork kontsolatuko zegoen adiskide bati hurbildu nahirik. Parabola lerrokada baten gisa agertzen da. Pertsonaia printzipalaren ihardunak ematen dio batasuna ipuinari. Gizontxo harrigarri bat bera, zerutik jaitsia, edonongo bizilekutatik mila millatara, Sahara basamortuan bere abioiarekin erori zen abladore bati, galde eta galde ari zaio eta bere historia kontatzen dio.

Liburuaren gaiaren funtsa hauxe duzu: adiskidetasunak bakardadea garaitzen duela. Egileak, inorekin harremanik ez zuelarik, bakardadean bizi zela diosku, arkume bat dibujatzeko eskatu zion gizontxo harrigarri hori agertu zitzaion arte. Printze Txikia Saint-Exupéry beraren doblea bide da, bere baitan bizi zen haurra, numeroak, frogantzak eta lojika baizik sinesten ez duen pertsona nagusi zozo huts izatea galarazten diona.

Printze Txikia, planeta flimifio batetan bizi da, aski du han, aukia batetik bestera mugitzea nahi hainbat ilunabar ikusteko. Erne ohi ziren zutarrak erauzten ditu, beste inon ez den lore ezin ederrago bat zaintzen du, bere planetako hiru bolkanak arretaz garbitzen ditu. Eginbehar hauek malenkoniatsu jartzen dutelarik batzutan.

Bere lorearekin izan zituen tikimiki batzuen ondorioz harerreturik, beste planeta batzuk bisitatzeko erabakia hartzen du.

Printze Txikiaren mentura ba-koitzak parabola antza du. Arrosaren eta azeriaren parabolak dirateke esanguratsuenak. Printze Txikia bere loreak hezia izan da; bere bizi eskaintzeko prest da, bere gorputza emateko, lorea salbatzeko. Bere planetara itzul ez baidi, ez luke haren lorea inork zainduko, eta hain da ahul eta sotil... eze zimelduko litzateke. Haren erresponsable da. Harengatik, hil itxura hartuko du, eta sugaren koskada medio, bereplanetara itzurliko da.

Baina Printze Txikiak azeriari esker ulertu zuen bizi, hark erakutsi bait zion adiskidetasun eta amodioaren ritoen bitartez, gauze eman behar zaien zentzua, bere sekretua agertuz: Bihotzaz baizik ez dira gauzak garbi ikusten. Gauzen muinaren ikustea ezina zaie begiei. Ipuinaren gertaera bi haue-tatik atera dezakegun ondorioa hauxe daiteke: maitasunak eta adiskidantza soilik libratzen ahal dituztela gizonak beren bakardadetik.

Hitz batez, ipuin irakur-irakurgarria —sarritan, maizegi—, numeroak, frogantzak eta lojika baizik sinesten ez dugun haundihandiontza.

Salbador Garmendiaren itzulpe-na primerakoa iruditxi zaigu. Eus-kara aberats eta eder baten emana. Eredutzat jartzeko modukoa, noski. Huskeria bat aipatuko du-gu, hala ere. Badirudi aspaldian egindako itzulpea dela, zenbat adizki, era desberdinez agertzen bait da, hots, "zara", "zera"... zuzenketak egiterakoan ahaztu bide zaizkionak. Liburuaren presenta-zioa, bestalde, oso ederra.

Aipamen hau moldatzeko, "Saint-Exupéry". Jean-Claude Ibert, Editorial Fontanellak 1962 urtean argitaraturiko liburuakz bailatu ga-ra.

PRINTZE TXIKIA. Egile: Antoine de Saint-Exupéry. Euskaratzaile: Salbador Garmendia. Banatzaile bakarra: Inaki Beobide. Donostia.

Amatiño

Rusia-ipar Amerika

EGOERAREN

ALBAKETA

Nixonek Rusiara egindako ikus-taldia bukatu zuela, egun mordoska bada. Alaz ere, ibillaldi horretaz zenbait iritzi emateak, gaurkotatu na galdu duenik, ez dut uste. Garrantzi handiko gertaera izan da, munduko arazoan berri jakiteko esanahi handikoa, ain zuen. Patxadaz aztertu behar dugun arazoa da beraz eta ez presaka, gehienetan egin ohi dugun bezala.

Goi mailako elkarrizketa horiek zerbait berriak adierazten dute. Giro berri bat nabari da. Bien bitartean, Rusia eta Ipar Amerikaren arteko arremanak ez dira lehengoak bezelakoak izango.

Elkar eramatera beharturik zirela denek zekiten. Elkarren aurka gudarik ezin zezaketela egin ere ondo zekiten. Oraingo honetan, behin betikoz, hori garbi gelditu da. Elkar eramaten eta konpontzen ahalaginduko direla agindu dute. Orain dela amar urteko giroan ez gara bizi. Kruschev bera ere, Cuban egin nahi izan zuena erokeria zela laster jabetu zen. Gaur egun, horrelako gertaerarik burutik ere ezin ditekete pasa. Nahiz eta Vietnamia-ko egoera, zinez larria izan, Brejnev jaunak ez du atzera egin. Nixon Moskura joan ahal izan da. Jonsonen garaitik bertatik ere giroa aldatu da. Txekoslovakia-ko gertakizuna zela-eta, Jonsonen Rusiara joateko zuen asmoa pikotara bota izan behar zuen. Nixon ez zaio honelakorik gertatu. Bi egoeren arteko koska bistan dago beraz.

Jonsonen, orduan izenpetu nahi zuen ituna, orain Nixonek izenpetu duen ituna baino garrantzi txikiagoa zuen, bestalde. Orduan, Bonba atomikaren ugaritzea eta zabalteaz eragotzi nahi zen, ots, beste estaduri bonba atomika egitea galarazi nahi zen. Frantziak eta Txinak ez zuten onartu. Izan ere, hori besteren morroi zela aitortzea bai zen. Oraingo hau bi indartsuon arteko gauda izan da. Biei bakarrik dagokien erabakia da.

Beren burua zaintzeko zituzten guda tresna atomikoak gutxitzea erabaki dute. Tope bat jarri dute. Neurri hori ezin dezakete pasa. Beren burua zaintzeko, biek tresna berdituak izango dituzte. Puntu honetan badirudi, Ipar Amerikak burua makurtu duela. Orain arte, Ipar Amerikak bere burua zaintzeko askoz guda tresna gehiago bai zuen. Hemendik aurrera, ez du besteak baino gehiago izango.

Gauza bat da bere burua zaintzeko armak gutxitzea eta oso besterik erasorako armak gutxitzea. Eta honetan ez da erabakirik artu. Sumarinoak eta bonbarderoak direla, Ipar Amerikak aurrea arturik du. Eta jokoan hortan datza. Puntu honek garbi gelditu behar du. Egin den ituna, erasorako armei ez dagokie, zaintzeko armei bakarrik, baidzik. Beren burua zaintzeko eta etsaiari erasotzeko armak bereiztea erreza ez izan arren, Rusoak eta Iparamerikarrak, honetan bat datoz, behintzat. Zenbait idazleek ez ditu bi puntu hauk bereizi eta denak zaku batean sartu ditu. Erasorako armei buruz egin diteketeen ituna, piska baterako ba dago.

Alaz ere, eman den pausoa, aundia izan da. Lehen ere esan dut. Gauza guztiak beren historian neurtu behar dira. Ituna bera aztertzen badugu, bere historia gogoan izan gabe, pobrea dela esango genduke. Munduaren historia, azkeneko ogei urte hauen historia, aztertzen badugu berriz, pauso aundia eman dela esango dugu. Dena dela, oraindik badago zer egiñik.

Ekonomiako arazoai utsez, epaitu

ezin diteketeen ituna da, bestalde. Egia da, zaintzeko tresna horiek garestienak direla. Ipar Amerikak eta Rusiako ekonomia une egoki batetan ez daudela ere, egia da, baina ez tresna horien egiteari uztea behartzen duen egoera larriak ordea. Ekonomia egoera honetan berdin jarrai zezaketen arma horiek egiten. Arrazoiaren kaka ez dago hor, nere ustez, politika mailan baizik.

Brejnev jaunak ez du munduaren aurrean itxura ona gordetzeko izenpetu itun hori, zinez ontzat ematen duelako baizik. Alemaniari buruz daraman politika ez da itxura bakarrik gordetzea egin diteketeen gauza. Berlineko arazoa piska bat bederen zuzendu bada Brejnevek bideak erreztu dituelako izan da. Europako merkatu elkartuari buruz ere artu duen jokera berdina da. Elkarre hori ontzat artu ez badu, gutxienez bere izatea eta ekonomia indarra onartu du. Merkato horrekin eta estatu bakoitzarekin bakarrik, arremanetan jarri nahi du. Eta azkenik Europa zaintzeko sortu nahi duen elkarte ere bide horretatik doa. Rusiak, posturaz aldatu du. Ez du lehen bezala jokutzen. Egoera den bezala onartzen du, bere politika egokituz.

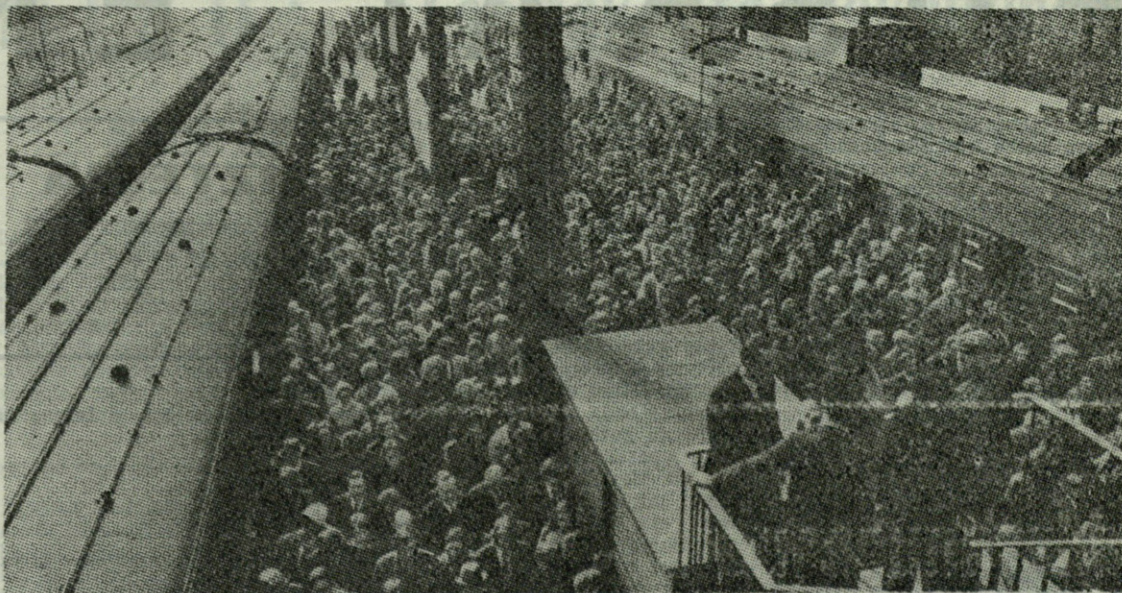
Brejnev pakea nahi du eta pakea behar du. Rusiak munduko aintzindaritzat galdu nahi ez badu, ekonomia indartsu eta sendo bat behar du. Ekonomia hori aurrera ateratzeko, teknika berriak ezartzeko, izan ere lehenean ezin ditekete jarraitu, beharrezkoa du Europaren laguntza. Europako kapitalisten beharra du bere ekonomia berritzeko. Hauk ez diote lagunduko ordea, aurrez giro eroso bat sortzen ez badu. Orain dela amar urteko giro haretan ez zegoen European iñor dirua eta laguntza tekniko emateko prest. Orain bai ordea. Hori Brejnev jaunak ondo ikusi du.

Bestalde, Rusian bertan ere, lehengo sistemaz ezin ditekete agindu. Gizartea aldatuz doa. Gizarte horri geroz eta bizi molde ohea sorrerazi behar zaio. Sistemak iraun dezan, jendeak ondo bizi behar du. Ekonomiak, indartsu jakatu behar du. Brejnevek pakea behar du, Europa mailan behintzat. Pake hori behar du bere agintaritzak iraun dezan. Nixonek berriz zer esanik ez dago. Aurtengo auteskundeetan aurrera atera nahi badu, pake zale borrokatu bezala azalduz izango da eta ez bestela. Berak ere bide horri eldu dio.

Beraz, nere iritziz behintzat, bai bat eta bai besteak, biek daude elkar eramatera beharturik. Eta gauza honela gertatzea, mesedegarri dela uste dut. Europak berak ere hori behar du. Bere ekonomia indartzeko eta erakunde politiko bat osatzeko ere pake hori behar du. Denek dute elkarren beharra.

J. Elustondo

Malthus - en errainua, berriro

«Ezinbestekoa den kultural iraultza eta bizibide berria, asmakizun bait dira oraindik...»

Malthus-en teoria gogoratzea zuzen etorriko zaigu, M.I.T.-k eraiki duen "Mundu eredua" aztertzeo eta bere ondorioak konprenitzeko.

Malthus, Eliza Anglikanoa artzai zen. Bere obra ezagunena eta ospetsu egin duena, 1798an argitaratu zen. "Munduko Jendetzaren legeaz saiakera" izendatu zuen liburua.

Lehenengo partearen lehen atalburuan bertan, ematen ditu autoreak bere dotrinaren oinarri nagusiak. "Malthus-en lege" famatua laburkiro ager daiteke.

"Lege" horrek bi lege kontrako ditu bere baitan:

1) "Giza-arraza — behaztopabiderik arkituko ez balu—, haziko litzake ondoko lumeroen arabera:

1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256..."

2) "Gizadiak iraun ahal izateko behar dituen bizipideak, ordea, gehienik beste andana honen arabera ugari daitezke:

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9..."

Zertan oinarritzen zuen, bada, Malthus-ek, bizipideak ez zeudela inolaz ere ugartzerik, gizajendetzak hazi "nahi" zukeen arabera? "Naturalezak oparo banatu ditu bizitze-haziaz; eremuz, ordea, urri eman zaigu". Esan nahi du, jendetza ugartuz doan arabera, lurraldeak urritzera datozela, eta horrela ez dagoela inolaz ere bizipideak produziterik munduan, jendetzak dakarren abiadura berean.

XX mendean erraza izan da Malthus-en legea gezurtatzea. Mundu guzira hartuz, bizipideak ugariago gehitu bait dira jendetza bera baino. Malthusek ez zuen ikusi, produzio-indar miragarri bat sortuko zuela gizadiak: zientzia eta teknika. Eta indar hauei esker, lurra, eremuz urri izan, arren, emanaz oparoa bihurtuko zela. Mundua guzira hartzen badugu, egia da. Munduko zenbait eskualdetan, halere, oraino, Malthusen legea konplitzen da. Jendetza, bizipideak baino, bizkorrago bait doa.

—oO—

Jendetzaren ugaripena, gaurregungo abiaduran, zinez ikaragarria da. "Ikaragarri" hitza jakinaren gainean ezarri dut; berariaz, alegia. Egingo nuke mila pertsona ez direla izango Euskal Herri guzian (adibidea emateko) dakitenak, gaurregun 30 urteren buruan munduko gizajendetza bateko bi bilakatzeko dela. Orain 3.500 miloi bizilagun bagara munduan, 7.000 miloi izanen gara 2.000 urtemugan! Hontan behintzat Malthus igerle zorrotza izan zen. Harek, 25 urteoro gizadia bateko bi bilaka daitekeela, aldarrikatu bait zuen.

Zer gertatuko ote da, bada, munduan eta gizadian, gizajendetza abiadura honetan ugartuz bada, izadi-ondasunen xauketa jabaltzen ez bada; satsuketak, hartu duen higidurari eusten badio eta mundu guzira hedatuz bada? Dakigunez, M.I.T.-ko ordenatzaileak zera erantzun du, alegia, ehun urte baino lehen gizajendetza, industria eta janari-bizipideak gainbehera hasiko direla.

Horrezaz gain, ordea, beste zerbait agertu nahi dut gaur. Ordenatzaileak erantzunak erraz ematen dituelarik, zenbait galdera-hauzi aurkeztu zaio, galdera bakoitzean baldinkizuna aldatuz. Esaterako, zer gertatuko ote da:

—"Baldin, atomoak, mugarik eta azkenik gabeko indarra eman ahal badezaigu?" "Halaz ere, munduko satsuketa hedatuz dioake eta berak geldiaraziko luke bai bizipideen produzioa, bai gizajendetzaren hazmena".

—"Baldin, atomoaren indar-sorburu azken gabeaz gainera, satsuketa gelditzera iritsiko bagina, zer?" Orduan, laborantzarako gai den lur-eremua gertatuko litzake eskas. Pertsona bakoitzarekiko janari eta bizipideak urritzera etorriko lirake. Kapitalak laborantzara iragango lirake industria utzirik eta gizajendetza eta industria gainbehera hasiko".

—"Demagun laborantzarako lur-sail egokiak prestatzen ditugula, munduan zehar, hamar urteren buruan. Esaterako lanerako lur-saillak bateko bi bihurtzen ditugula". "Ezinezkoa izango litzake, hipotesis horretan, erantzun du, satsuaeren hedamena geldiaraztea. Beraz, bidenabar, janariak eta jendetzak gutitzera itzuliko lirake".

Anitz galdera gehiago ere aurkeztu izan zaio M.I.T.-ko "Buru-muin elektronikoari", eta eman dituen irtenbideak ez dira lasaiak.

Halaz ere, uste dut, garrantzi handiko seinalea dela munduaren joerak sortzen dituen buruhausteak, era honetan planteatzea. Treberismo judu famatuak esan zuen: "Gizadiak, ondu ditzakean hauziak bakarrik haintzakotzat hartzen ditu". Gizajendetzaren, bizipideen, izadi-ondasunen kontrazio latza berriro altxatu da. Malthusen denboran, orduko gisara. XIX eta XX mendeetan, zientzia eta teknika etorri ziren behaztopabideak libratzera. Orduko buruhaustea nolaz gehiago produzitu asmatzea bait zen.

Produktibismoak, ordea, gezurra badirudi ere, ez du aurrea hau erabaki: Zer eta zenbat ondasun behar ditu gizadiak? Produzio itsua gauza guzientz gainetik ezarriaz, berriro ere kontrazio bera-ekin aurrez-aure aurkitu gara: Jendetzaren eta izadiaren arteko kontradizioarekin.

Zientzia eta teknika izango ahal ahal dira, berriro, behaztopabidearen garaitzaile? Ezetz dirudi, ez bait da, nolaz gehiago produzitu, gaurregungo buruhaustea. Produktibismoak ez dauka irtenbiderik.

Zer eta zertarako egin? zer eta zertarako lehia? Hemen dataza hauzia. Hauri hau, ordea, ez da teknikazkoa. Hitza ez balego hain maiztua, "humanismo hauzia" de'la esango nuke. Nahi baduzu filosofi eta kultura hauzia.

XIX mendean, orduko gizadiak behar zituen kategoriak eta pentsabideak sortu ziren. Gaurregun oraino, duela ehun urtetako kategoriei eta pentsamoldeei sobera atxikirik eta errendaturik arkitzen gara. Heldu da garaia "ikusberri-zaile" bihurtu gaiten eta adi dezaigun munduaren higidura ikaragarriari. Ezinbestekoa den kultural iraultza eta bizibide berria, asmakizun bait dira oraindik.

G. ANSOLA

LA CASA
DEL CAFE

Juan Irujo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

Lehen Kondaira

EUSKAL ENDA (II)

Giza talde bereizi bat arkitzen danean beren bereizitasunaz nolabait eta zehazki jabetzearen gizon hoietako alde batzuri begiratzeko zaie. Hona hemen batzuk: Azal-kolorea, begi-kolorea, ilea, gorpuzkera, buruaren tankera, aurpegi era, odol sailak...

Enda hori denbora igaro ahala nolaz eratzeko joan den jakitera iritxiz gero, enda horren jabetasun aundiagoa genduke. Alderdi honi ere elduko diogu beste batean.

AZAL-KOLOREA

Azalaren kolorea azal azpian ditugun grano ttiki batzuek sortzen dute. Grano hauen barnean beltz-oriska den margo-gai (*) bat dago. Margogai (*) honen ugaritasuna ezberdina da enda bakoitzean.

Ugari bada azal margoa beltza izango da. Gutti bada, oria. Batez ez bada zuri-zuria.

Euskal Endan:

T. Aranzadik zehatz dio: "Gizonak beltzazka diren lekuri ez da Euskal-Erriar".

J. M. Pereirak bere "Iberos y Vascos" liburuan dio: "Euskaldunak azal argikoak dira eta beren ingurukoak baino zuriagoak".

BEGIAK

Begien kolorea ere lehen aipatu ditugun margo-gai (*) hoiek sortzen dute. Bada zer-ikusirik azal, begi eta ilearen koloreen artean. Gogoratu besterik ez dugu Europa Ipar aldeko jendea: Ile ori eta begi urdin. Udan datozen ingelesak: azal zuri-zuria eta ile zuri-oria.

Euskal Endan:

Begi urdinak dituztenak % 22
Begi ilunekoak % 34
Tarteko dutenak % 44

Ehundik 66 begi argiko eta tarteko dutenak diranez gero, begi iluneko gutti da euskal endan.

ILEA

Kolorea: Gizon elduetan ile oria dutenak gutti dira; Collignonek dionez % 5 besterik ez.

Bainan 10 eta 12 urte arteko umeetan oso ugariak dira. Elduetan gehienbat kolore ilunekoak. Ile beltza dutenak oso gutti dira, % 6 besterik ez, Collignonek dionez.

GORPUZKERA (*)

Gorpuzkera edo luzaroa neurtzea pertsona eldu eta umeetan egin behar da. Gizon eta emakumeen artean ere bada alderik.

Mundu guziko gizonen gorpuzkera (*) batez beste 1,65 m. ingurukoa da. Handik gora neurtzen dutenei gorpuzkera aundikoak derizate eta handik behera direnei gorpuzkera ttikikoak.

Euskal Endan:

Batez bestekoa 1,67 m. Inguruan ditugunekin alde ikustearren: Espainiako batez-bestekoa: 1,63 m. eta Frantziako: 1,62 m.

Euskal-Erriaren barnean haundienak Gipuzkoa eta Bizkaian dira. Tikineak Nafarroa eta Araban dira.

"(Euskaldunak) Bizkar zabal, zuzen eta jasoak ditu; gerri meheak, bizkar-ezurreko makurtasunak bere ibilerari liraintasun berezia ematen dio. Zangoak meheak ditu". Collignonek dionez.

AURPEGIA

Aurpegi luze eta estua du. Okotz aldera estutzen dijakio eta azpiko gain jarritako triangulu (*) baten antzeko da. Okotza zorrotza du.

Zeharka begiratzuz gero aurpegia barrura aldera bildu duala igarritzen da, aurpegi zapala du beraz. SUDURRA

Sudurrak iru eratakoak izan ditezke: makurrak, zuzenak eta arroak.

Ikus 2 irudia.

Euskal-Endan:

Sudur estua du. % 49 dira.
Sudur makurrekoak % 39
Sudur zuzenekoak % 12
Sudur arrokoak % 12

Azterketa batzuetan ez da sudur arrokerik arkitu. Sudur makurrekoak itzegitean T. Aranzadik honela zilon: "Nahiz sudur makurrekoak oso ugari izan, hoiek 4 baten

IZTEGIA

Margogai: pigmento

Gorpuzkera: estatura

Triangulu: triangulo

Baldoki: sien.

antzik gehiago dute 6 batena baino".

BURUA

Buruaren tankera oso garrantzizkoa da.

—Atzez-aurre luzatua bada: dolicocefaloa deritzaio.

—Buru motza bainan zeharka zabaldua bada: braquicefaloa.

—Bien tartekoei: mesocefaloa.

Iru hoien artean zein eratako den jakiteko neurketa jakin batzuk egin behar dira.

Euskal Endan:

Beren burua mesocefalo da nahiz eta baldokiak (*) irtenak edukitzeagatik braquicefalo itxura artu.

Euskaldunen buruak Lehen-Kondairan izan duen aldaketaz mintzatzean, baldoki (*) irten hoien sorreraz itzegingo dut.

ORTZAK

Ortzak direla-ta ortz-onoak eta ortz-txarrekoak bereizten dira. Nor da batekoa eta nor bestekoa?

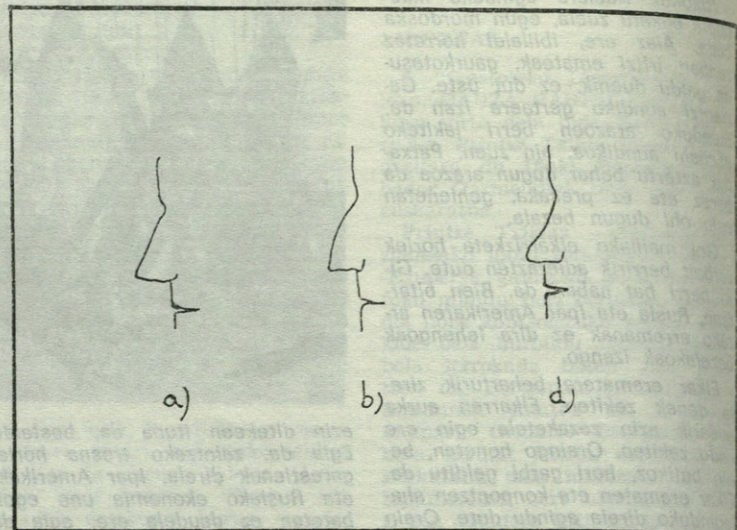
Ortz-onoak: sasoi aroan iru ortz baino guttiago falta dituanari deritza.

Ortz-txarrekoak: sasoi aroan sei ortz edo gehiago falta dituanari.

Iberika Peninsulan %dik 10 baino gehiago ortz txarrekoak eta %dik 70 baino guttiago ortz onkoak dituztenez amabi probintzia dira. Haien artean Euskal-Erri guzira; Castilla la Vieja eta Leon ere bai.

Euskaldunak ortz-txarrekoak dira beraz.

Marzelino Aizpurua
Aranzadi Taldean

Sudur erak: a) Sudur zuzena
b) Sudur makurra
c) Sudur arroa

Euskal tipoko gizona. Auñamendi saileko «La Raza Vasca»tik artua.

Topaketak Iruinean

Bai, hauxe dugu aste hontako berri pozgarria. Topaketak-Enueen-tros, Rencontres, Meetings, Incon-ttri Europako beste izkuntzatan-egitekoak dira Iruinean. Eta esku artean dugu hain zuzen Topaketa hauen egitaraua. Egia esan, gutxitan ikusi ohi ez dugun bezelako, egitarau luze, zabal eta interesgarria Iruinean hau.

Ekainaren 26an hasi eta uztaillaren 3ra arte iraungo dute Topaketa hauek. Europako artistarik sonatuenak eta aurrerakoiak Iruinean biltzekotan dira egunotan. Baina ez dirudi, Iruineko Topaketa hauek ohiturazko elkar-ikuste bat, elkartze bat izango direnik. Ezta gutxiagorik ere.

Ekainaren 26an, arratsaldeko 4etan emango zaie hasiera Iruineko Topaketa hauei. Arratsalde berean, lau erakusketa irikiko dira: bata "Gaurko Euskal Arte"rena izango da; "Forma Plastikoen eta Akustikoen Sorketa Automatiko"rena bestea; "Azken Urteotako Arteari Buruzko Kritika Aportazioa" hirugarrena; eta laugarren erakusketa aide librean egingo dana. Arakawa, Equipo Cronica, Giral, Miro eta beste zenbait artista famatu-aren lanak erakutsiko dira aide libreko erakusketa hontan.

Hontaz aparte, azken urteetan Artean egin diran zinta manetofoi-koen entzutea eta diapositiben erakusketak ere antolatuko daude. Era berean, zine experimentalak ere ikusi ahal izateko aukera izango dugu, Baker-en, Buñuel-en Clair-en

Godart-en, Ionesco-ren, Ruis-Balerdiren, Sistiagaren... filmak aitatzen zaizkigu egitarauan.

Musika aldetik ere izango dugu zer entzuna. Egungo musikarik aurrerakoiak aurkeztuko dira Iruinean. Egitarauak ageri duanez uztaillaren 2an 3an, gaueko 10etan Luis de Pabloren eta J. L. Alexanco-ren musika lan experimentalak entzutea emango dira. Baina egungo musika experimentatada ez ezik, herriko musika ere agertuko da. Adibidez, Asia aldeko doinuak entzuteko eta ikusteko zoria izango dugu Iruineko Topaketa hauen. Egitarauak ageri duanez Kerala-ko Kathakaly aurkeztuko da. Hau India Egoaldeko antzerki, musika eta herriko dantzak ditugu. Hontaz gainera, Vietnam-go Trân Van Khê herriko musika ere erakusteko da.

Erakusketa eta saio hautaz kanpo, egunero, arratsaldeko 4etan hasita elkarriketak ere izatekoak dira. Baina, ez gaien eta ez zuzentzaileen berririk ez dugu jaso oraindik.

Ekainaren 29an, J. M. Prada Poole-k egindako haizezko kupula irikiko da. 16 metroko goi-behea eta 15.000 metro kuadroko zabalera du kupula honek. Kupula honen barruan, Arconci, Arnatt, Beeman, Breakwell eta beste artista askoren arte lan plastikoak eta akustikoak azalduko dira.

Hauetxek ditugu egitarau bikain hontan ikusi ditugun gauzarik nagusienak. Goi mailako euskal artistak ere ez dira faltatuko Iruinean.

nean. Dakigunez, Txillida, Basterretxea, Mendiburu, Ruiz-Balardi, Zumeta, Sistiaga... Iruinean izango dira. Eta ez dugu dudarik ere egiten, euskal artearen goi maila eta nortasuna nabarmen erakutsiko dutela.

Musika aldetik ekainaren 27an, arratsaldeko 7etan Arza anaiek Txalaparta saio zabal bat eskeinitzeko dute, euskal musika zaharra nolakoa dan agertuaz. Iruineko Orfeoak berriz, T. L. de Victoria-ren polifoni lan zenbait kantatuko ditu, uztaillaren leian, arratsaldeko 8etan.

Topaketa hauek ALEA taldeak antolatutako izan dira Nafarroako Foru Diputazioa eta Iruineko Herriko Etxea babesle dirala.

Datorren astean, Topaketa hauen berri, zuzenago eta zabalago emango dizuegu irakurle. IGELDO

ERAMAN - EKARRI'ra

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutirik: 421300 - 427726

Iparagutirre, 8 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alcantar, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

J. Azurmendi-ren «Hizkuntza. etnia eta marxismoa» saritua. 1971ean argitaratu ziren saiakerazko liburu-rik hoberena bezala.

Maiatzean, Bergaren, herri honetako «Jeventdes Parroquiales»ek antolatuta, «Euskal Liburu eta Disken Feria» egin zen, eta antolatzaileek 1971garren urtean nahiz euskaraz nahiz erderaz argitaratu zen saiakerazko libururik hoberena saritzea erabaki zuten. Egilea, Euskal Herrian sortua edo bertan bizi dena izan behar zen, eta liburua 1971ean lehen aldiz argitaratua.

Epai-mahaikoek, maioriaz, Joxe Azurmendiren HIZKUNTZA, ETNIA ETA MARXISMOA izeneko liburuari eman zion lehen saria.

Honetarako hautatu ziren liburuen artean zeuden beste hauek: I. Sarasolaren Euskal Literaturaren Historia, G. Ansolaren Euskal Herriko Ekonomia (1955-1967), Gaur S.C.I.-en Euskara gaur, Gotzon M. Garate-ren Marxen marxismoa, zenbait egileren artean eginiko Fultura eta Fedea, Lasalletarren Euskal Kulturaren Historia, Joxe Lasaren Euskalerria eta ikastola, eta abar, euskarazkoetatik; Aportación a la Historia Social y Política de Vizcaya (s.XVI a XIX), A. Lafargarena; Inquisición, brujería, criptojudasmo, J. Caro Barojarena; Estudios de Historia de Navarra J. M. Lakarrarena; La intervención del clero vasco en las contiendas civiles (1820-23), P. Montoya; Historiografía de Vizcaya desde Lope García de Salazar a Labayru, A. Mañarikurena; Noticias y viejos textos de la «Lingua Navarrorum», A. Irigarayrena; La Encrucijada; M. Pelay Orozcorena; eta abar, erdarazkoen artean.

Jaun hauek osatzen zuten epai-mahaina: J. Haritschelhar, X. Kintana, M. Lasa, L. Mitxelena, J. San Martín eta C. Santamaria.

Agerian dago, azken urte hauetan gure herrian euskaraz egiten diren liburuak ez diotela erdarazkoen zorrik. Abantaila handia egin dute euskerazko argitalpenek bereziki saiakera gaietan.

Zorionak! Joxe Azurmendi idazle trebe eta jakitunari. Hizkuntza, etnia eta marxismoa delako liburua Baionako «Euskal Elkargoa» delakoak argitaratua da. Jaso duen saria zilarrezko plaka bat da.

Euskera ikasteko

Udako Ikastaroa

Azken urteotan bezala aurten ere, uda aldean, urtean zehar egin diren ikasketak osatu nahiz, udako ikastaroak eginen dira.

Ikastaria Euskaltzaindiaren babespe eta gidaritzapean eratua izanen da, Uztaila eta Abuztua aprobetxaturik.

Donostia eta Pasaia ingurukoentzat bi ikastaro antolatuko izan dira, klase erara bakarrik, ez internado erara:

- 1.—Uztailaren 5etik Abuztuaren 5era.
- 2.—Abuztuaren 7tik 31ra.

Ikastaroa izan ditek, nahiz Uztailan, nahiz Abuztuan: —egunez 7 ordu (goizetan: 9-13, eta arratsalde 4-7).

—arratsez (7etatik 10etara).

Eguneakoaren kostua 2.000 pesetas izanen litzake. Arratsekoarena 1.000 peseta.

Taldeak era honetara banatuko dira:

- a.—Euskera Hire Lagunaren» lehenengo 8 ikaskaiak emandakoak.
- b.—Euskera Hire Laguna» osorik eman dutenak.
- c.—Euskeraz jakin arren, hitzegiten edo idazten zailtasun dutenak.

Informazio gehiago eskatzeko eta izenak emateko telefono honetara deitu 429779 Astelehen, Astearte edo Ostegunetan 3etatik 5ak arte.

Izenak emateko epea Ekainaren 25ean bukatuko da. Ezkerretik eskutara, Arrateko D. Pedro, Andoni Idoiaga (eratzaille), Pello Aguirre, Julene Azpeitia eta Xabier Bastarrika. Arbola zaharra eta kimu berriak.

Euskaltzaindiko Batzarra

Joan den maiatzaren 26an Euskaltzaindiak bi batzar egin zituen: bata berezia, goizean, eta bestea arrunta, arratsaldean, biak Donostian, Gipuzkoako Diputazioaren Jauregian.

Bilkur berezian bi puntu ukitu ziren: finantziatze asmoa eta Arenaza laguntzailearekiko zensura-botoa. Finantziatze asmoa onartua izan zen. Bigarren puntuari buruz, idazkari jaun San Martinek berak (zensura botoa eskatu zuenak, alegia), boto hori jaso egin zuen. Ondoren, salakuntzan bana-banaka irakurrit, punduz-pundu egin zuen bereien deskargua, argitasun egokiak emanez Euskaltzaindiak aho batez San Martin jaunari idazkari bezala egin duen danagatik bere onginali eta eskerrona agertzea erabaki zuen, beragan jarrita duen fidantzia osoa berritzen diolarik.

Arratsaldeko batzar erruntan berriz:

- Goizeko bilkuraren berri eman zen.
- Liburuzain den Alfonso Irigoyen jaunak etxera diren liburu eta agerkarien berri eman zuen.

—K. Santamaria jaunak txosten bat irakurri zuen euskal hiztegi analogiko bat antolatzeaz. Hiztegi hau gaztelaniaz Casares-ek eta frantsesez Larousse-k eginik dutenen gisakoa izango litzake. Txostenean hiztegi honen hitz buruak, hitz sailak, adigarriak eta abar aztertu ziren.

Lan-batzorde bat izendatu zen lege gizonen behar duten hiztegi berezia prestatzeko «Colegio de Abogados de Guipúzcoa» delako elkar-goaren nahi bati men eginez hartu du Euskaltzaindiak hiztegi hau osatzeko ardura.

—Alfabetatze Batzorderako izendapen berri batzuk egin ziren. Alfabetatze ikastaroen Araudian zenbait puntu hobekiago lotzeko beste bilkura bat egingo da.

—«Larreko» idazlearen omenez Auritzen batzar agiri bat egitekoa bait da, Irigaray eta Lizundia jauneri hortaz arduratzeko eskatu zitzaion. (Euskaltzaindiko Prensa Zulegoaren Agiria)

ARTE

M I R O : «Tapizak eta eskulturak»

Begi haundi eta gardenekiko haurra

«Tapizak eta eskulturak». Izenburu honekin, 16 eskultura eta 7 tapiz azaldu du Joan Miró. Azken hauei «sobreteixims» deritzate, duten egituragatik. Artista katalan harrigarri honen azalketa hau ikusten duenari lehenengoz bururatuko zaiona haxe da: Miró, gazte da oraindik artista eta sortzaile bezala.

Mioren obren azalketa bat ikustea gauza serioa da eta gogoeta sakonetara garamatzite. Han, tapizak esegita dauden orma zuriekiko sala hartan, azterketa zenbait egin nuen. Hona hemen laburki:

LEHEN PARTEA

Zenbat eta zenbat gai ezberdin eta ugari erabiltzen duela gero, Miró bere lanetarako. Lokarriak eta enborrak, artilezko hariak eta usuilak, pintura eta zapa-tagilearen ingudeak, espartzua eta teilak, esterak eta kortxoak, sareak eta kalabazak... baserriko ogia ere. Denak du balio Mioren eskultura eta tapizetarako. Denak du bere tokia eta egokiera eta, azkenean, obra burutuaren forma hartzen du. Synbolozko obra bat. Synboloetan gehien erabilia zera da: adarrak. Adarrak edo, batek ba daki, ilargia hilgoran.

Bestalde, ondorio bat ateraz, haren obrak munduaren alaitasuna eta gauza xumeen garbitasuna hartze-ko irekirik daudela dirudi. Haren eskulturak, eskultur-pintur gauzak dira, eskultura hutsak, zentzu klasi-koan bezala, baina. Sexual alpamenak ezkutaturik bezala daude giro latz salatzaile eta, alditan, mingarri batetan. «Dada»rekin bat dator haren mentalidadea, baina ezitutasun ukituz.

Eztitasun eta poseia giro honetxek lilura ohi du gehienbat. Mundu fosilizatu honen erdian, hila zen zerbait birsortzen baita: zurezko zali bat, zapa-tagilearen ingudea, izar bat, gure bizitzaren ikuspegitik joana den zenbait gauza, baina gure baitan inkontzientean eta oso urrun ez den gure historian oraino duguna.

BIGARREN PARTEA

Eskema beraz egitura beraz analiza ditzakegu Mioren tapizak, kolorez eta fantasiaz beteak. Dibujoa xumea eta sotila du, begi haundi eta gardenak dituen haur batek eginak iduri, gazteño birjina batek eginak bezala. Nortasun honen «aingerutasuna» alderdibikoa da, baina beti haur-idurikoa. Graphismoa ezta eta xumea. Kolorea garbi da eta argitsua bere tapizetan ere. Synboloa, magia, hildoa da lan honetan ere gehien agertzen dena. Tapiz haundiak, korapilo eta texturaz eginak, trenzaz eta gauza itsatsiz ehunduak. Espazioak ez du mugarik, kolorea bakar- baina matizazio ulergaitzez hornituak. Lerroak espazioa eta denbora arakutzen du. Dena aldea bezala dago, baina «hemen eta orain», bere herrian sendoki errota.

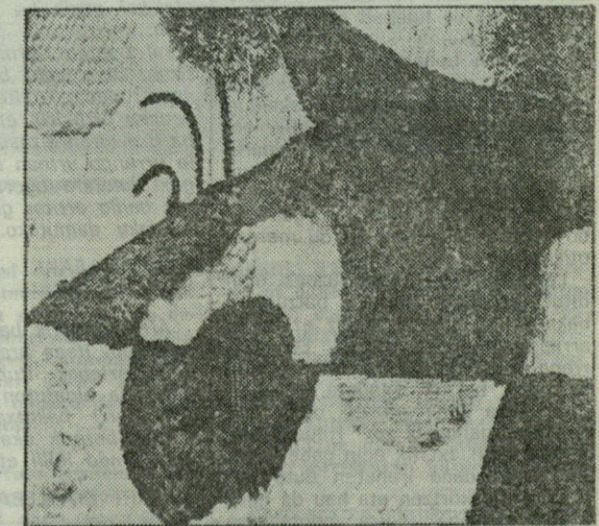
AZKEN PARTEA

Mioren mundua ulertzeko, ez dago arte asko jakin beharrik. Maiz esana dut. Hala ikus ahal ukan dut, azalketa ikustera doan jendearekin. Haurbegiak, poeta-arima ukan eta besterik ez da behar, gizon bakoitzak bere baitan, sakonenean, arte-gosez baitago.

Azkenik, eta euskal artistei kontseilu moduan, esan beharra dut estranjerira irten aurretik obra hauek bere herrian agertu direla, Catalunyan. Kaleko gi-

Joan Miró. Eskultura. 1972.

Joan Miró. Tapiza. 1972.

zonak jarrai dezake sortzaileen bilakaera, ikus eta ikas dezake. Honela Miró, behar duen tokian behar duena emateko eginkizun etikoa betetzen du. Eta honek txaloak eta laudorioak merezi ditu. Noiz ikasiko ote dute gure artistek orobat egiten? Zerbait hasia da, hala ere gure artean (Tolosa, Sestao, Deba), gutti oraindik ordea eta eman dezakegu eman, gehiago denon artean.

EDORTA KORTADI

ARTE OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
Urrutizklifa: 425700

DONOSTI

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

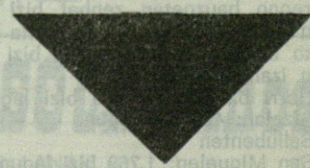
Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

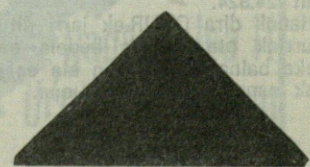
ECHABE

ETXABE'EN
Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizklifa: 84 10 78
84 11 24

ZARAUZ

elgoibar

BERRIZ EZ BEREHALAKOAN

Ardangelatik ardangelara dabile-na, gehienetan, mozkortu egin ohi da, edo bestela, alkoholizatua dagoenez gero, ez zaio igartzen. Zerbait holako gertatzen zait edo sumatzen dut elizan. Hainbat aldiz nahigabeturik, mozkortuta, atera naiz elizatik. Norbaitek galde egingo balitz zerk mozkortu nauten erantzuna erraza eman nezake baina nungo ardauek mozkortu nauten galdeginez gero, hemen ezingo nuke erantzun zehatzik eman. Zeren txikitoka-txikitoka mozkortzen baita gehienetan. Hau da, elizan eta neri sarri gertatzen zaidana, mozkortuta, minduta. Baina zerk mozkortuta? Txiki-keria batzuek eta hain txiki ez diran hainbat arantzak zirikatzen nauten.

Euskera-erderazko meza-orduak, ondo izentatuak dira gure herrian eta bakoitzaren gogokora bakarrik joan ohi gara, baina, batean «paseko» apaizen baten komodidadeagatik, Padres Redentores dirala, monja eskeagatik dala edo holako eta halako misiolari dirala-ta, takian-potian izaten dugu meza ez bada hitzaldiren bat programatik kanporakoa. Holakoetan, hiru-lau aldiz atera ere egin naiz elizatik eta ondoren tarte luzeak elizan sartu gabe egin ere bai. Mozkor aldia pasa ondoren tarte luzeak elizan sartu gabe egin ere bai. Mozkor aldia pasa ondoren hasia nintzen elizara joaten eta hara nun etorri zaigun zorioreko «klero indigena» eguna, bere esan nahi handiarekin. Baina hitz hau ez da nunbait Euskalerriko beharrek duena, aitzakia horrekin dirau eman beharrekoa bakarrik.

Honela, aurtien italiar misiolari batek (ez egon nunbait euskaldun misiolari hor zehar) minik gehien hartzen dugun tokian oinarekin zapalduaz dirua eskatu zigun. Zertarako aipatu «klero indigena» zer den eta zertarako den, guk baino hobeto dakitenei? Ez du merezi, utikan!

Lehenago ere tarte luzeak egin ditut elizkisan berezi batzuetara bakarrik joaten eta berriz ez naute arrapatuko berehalakoan. Eta txarrena ez da hori. Zeren, ni eta beste gutxi batzuk minduta, mozkortuta, atera ginen elizatik baina gaituntzeko gahienak zer? Hauek, konaturatu arren, txistik egin gabe, ematen zaien dana irensten dute eta ez dira mozkortzen eta hau da gure kazka larriena. Gure pentsakera eta jokaera zeharoko okerra da edo bestela, gehientsu hoiek, alkoholi-zatuak edo alkoholizatze bidean dijozenak dirala esango genuke. Baina honelako txiki-keria batengatik erabako hori hartzea zer? Lehen-dik nahikoa eta gehiegi edana dugunok hutsa dugu gehiegi mozkortzeko eta gainera elizari laguntzea beste bati laguntzea daiteke.

ELGOIBAR ZENBAKIETAN

GAUR-ek egin zuen estudio soziologikoak dionez, herri-barru eta ondorengo hauzotan zenbat bizi lagun diren jarriko dugu eta baita gero urteetan zehar zenbat bizi lagun izango dugun ere:

Herri barruan: 10.210 bizi lagun.
Alzolan: 406 bizi lagun.
Sallubentzen
San Miguelen: 1.769 bizi lagun.
San Pedron.
San Roken
San Antolinen
Urruzunon.
Mendaron: 1.134 bizi lagun
DANERA 1970 ko urtean 13.519 bizi lagun.

Ondorengo urteetan nola gehituko den, jarriko dugu ondoren
Elgoibarren: 1970 ko urtean, 12.385; 1975 ko urtean 17.605; 1980 ko urtean 20.344; 1985 ko urtean 22.824.

Mendaron: 1970 ko urtean 1.134; 1975 ko urtean 1.590; 1980 ko urtean 1.840; 1985 ko urtean 2.000.

Danera Udaletxeak: 1970 ko urtean 13.519; 1975 ko urtean 19.195; 1980 ko urtean 22.184; 1985 ko urtean 24.824.

Hauek dira GAUR-ek jarri dituan neurriak eta zerbait badela esan liteke baina honela den ala ez geroak esanen digu seguruen.

Etxe-Petarrek

bermeo

EUSKO IKASEOLETAKO UMETXUAK

Maiatzaren 28ko azken igandean, frantziskanoen komentuan Gure Jauna artzea izan dabe leenengo aldiz Ikasoleetako neska-mutikotxuak.

Gaztetxu oneik aingerua antzera egon ziran «Garbi eta Zuru». «Erriko Lagunak» taldeko txistulari txikiak, euron soñu alaiakaz inguru guztika poztu egin zituan. «San Francisco»-ko eliz andian ez egoan oñi bat non ipiñi be. Aita Iñaki eta Aristi ziran neska-mutikotxu onen zuzentzaile trebeak. Danori zorionak.

TALA-KO GEXOTEGIAN DAGOZENAK

Ekainaren leenengoan, Korpus egunean, gexoen jai andia izan zan. GOIZEAN: Meza nagusia eliza kanpoan, gexo eta emakume jagole taldeak abestuta. Meza amaitsu ondoren, aurreku eta ezpatadantzak, Busturiako «Biotz Aala» taldekoak. Gexo etxko pelota toki txuknean, Joko Garbia, Zallo eta Begonia, Txo de Bermeo eta Arana-ren aurka.

ARRATSALDEAN: Lillura edo «ilusionismo» jokoak. «Hermanos Basconia» berregillari ospatsuak. Arri jasotzaileak. Zotz edo «erifea» gexoak egiñiko gauza zerikuzizkoak. Eta azkenean: «Ortiz» musika taldeak dantzaketak 7etatik 9-etararte. Gexoen senide eta lagun urkuak egun eder eta alai bat igaro ebien, eta bai pozik be etxeratu illuntze atan.

Jai onetan Bermeotar gitxi egon ziran. Biar bada bildurrez edo gexoen ondoan ibiltako. Ala, ez ete dausku errukirik emoten gure urretik bizi diran gizaseme zoritxartuok? Ia urrungo urtean ospatuten dabien gexi jaietara agertuten garan aurtien baiño erritar geiago. Siniisturik: ez jaku damutako.

ATUN ZALEAK

Afrika aldetik barri onik ez dogu entzuten, itsas arazuetan arrantzan dabiltezenak itun dagoz irabazi barik. Ia aldatuten dan utsune au, eta ontzi bakoxta bere sabalak atunez beterik ekarten dabien portura. Ondo ibilli eta asko koxu.

BOKART ETA LEBATZ ZALEAK

Aurtengo bost illebeten oneik gure itsastarrantzako ugaritsuak izan dira. Bokarta zeñi lebatz eta bise-gu politxo koxuten dabe; eta ganera salneurri onean saldu araña. Orain-arteko irabaziak ezin dira kezka egon. Emetik aurrera be euki dayela irebaitza ugaritsuak, merezi be bai da-be ta.

URKIDI

mutriku

PELOTA TXAPELKETA

Ainbeste zaletasun sortu zuen erriko pelota txapelketak, igaro zen igandez bukaera eman zien. Txapelketa au, DENOK BAT deritzan elkarrekin sortu eta antolatu zuen. Aspaldi ontan gure errian ikusi diren pelota jokurik ederrenetako ikusi genuela esan dezakegu. Ama-bi bikote ziren parte artu zutenak, eta oien artean sei Bikote Debarrak. Zein baiño zein bikainagoak. Guziek zaletasun eta gogo biziarekin jokatu zuten, eta badira, batez ere gazteen artean ondo baiño obeki-gio jokatzen dutenak.

Joku bitartean, euskaldun oitura den bezela, eguerdiko «Angelus» ezkillak entzuteaz batera, gure errore jaunak otoiz bero bat zuzendu zuen, jendeak arretaz eta begirune aundienarekin erantzunaz. Gure zorioren beroenak txapelketa onen antolatzaille DENOK BAT elkarrekin, bertan jokatu zuten pelotazaleei, batez ere txapeldun atera ziren Xabier Beristain eta Eduardo Arrietari.

Alaitasun ta txalo artean bukatu zen txapelketa, pelota-leku guzia zeon gañezka jendez beteta. Gazte ta zaarrak parte arturik

jango elkar-leiaketa!
Ezker eskul, zirt eta zarta,
erabilliaz paleta,
Baiñan oraindik zaarrak nagusi
Xabier ta Arrieta.

PELO JAUNAREN OROIPENEZ

Ekainaren leenbiziko igandean, Eleiz-Nagusian ospatu zen Pello jaun zananaren bigarren urteko eleizkizuna. Asko eta asko ziren elizkizun ortara batu ziranak, eta beren artean il zananaren anaia eta illobak. iBi urte guregandik aldendu zela! Ogei eta lau urte luzetan gure artean bizi izan zan, eta inola aaztu ainbeste maite eta ain gure-gurea zen Pello jaun? Bere ilberri ondoren argitaratutako olerki bat dator-kigu burua.

Beti goguan izango dugu etzaigu aztuko inondik, Ainbeste maite gendun D. Pello izkutatua mundutik. Arrezkerotzik ez da atertu malkorik gure begitit, Biotz-biotzez otoitz dezagun bakoitzak bere aldetik, Gure otoitzak arzaizkigutzu zaindu gaitzatu zerutik.

ERIOZAK

Ekainaren 3an, il zen Agirrebengoa Basurko-tar Luisa 69 urterakin. G. B. Ar bezate bere senar eta gure adiskide Ansolatar Lazara eta bere seme-alabak gure samitiñ agurra.

Baiatare Ekainaren 6an Jaunak bereganatu zun Flores Arreitunandiatar Maria Pantxika, 67 urterekin. Gure samitiñ agurra bere senide guziei.

LAU

legazpi

DANTZA TALDE SARITUAK

Maiatzaren 27an; Eskualdeko emakume talde oradingoak antolatuta «Principe» antzokian, abestalde, ta dantza-taldeen leiaketa ospatu zan. Iru maillatan banatuak ziran saio auk. Legazpitik, «Umetxoak» deritzaion taldea txikien maillan, eta «Itxaropena» erdikoan maillan arte artu zuten dantza-taldeetan. Txikien tartean bigarren saria irabaziak dira Umetxo taldekoak. Erdikoan tartean, ere berdiñ bigarren saria Itxaropena taldekoak. Neska-mutilen baterako taldean, leenengo saria Legazpirako. Teresa Donearen ikastetxe bezela bereziak ziran arren, neskatxak ikastetxe onetakoak eta ikastolako ikasle dira, ta mutikoak, Artzai Onaren ikastetxeok.

Iru sari alajaña, dantza talde iaio auk erriratu dituztenak... Zorion atseginkorrenak dantzari, ta beren zuzendari eta erakusle diran gazteei.

ODOL-EMAILLEEN BATZAR NAGUSIA

Maiatzaren 28an; Gipuzkoako Odol-Emailleen zazpigarren Eskualde Batzarra ospatu zan Legazpin: Goizean 11 ak laurden gutxitan, inguru-errietatik etorri ziran bazkideak erritarrekin bildu ziran enparantzan. Bereala, txistulari, ta Itxaropena dantza taldea aurrean zira-la, Artzai-Onaren ikastetxeok elizaxora zuzendu ziran, Meza errikoia entzutera. Ikastetxeok eliz-apaiz On Santiago, jaunak eman zuan euskera-erdera bietariko meza errikoia, euskaldun, da erdaldun, danetakoak bai ziran odol-emailleen artean.

Eliza betean zalarik, gogotsu erantzun ziran meza osoko otoiabestiak. On Santiago xamurkiro mintzatu, odol-emilleak Kristoren antz-irudiko dirala adieraziaz. Jesukristok, Jainkoaren seme danez, gizardia gorputz-animaz birrerosi zuan, eta odol-emailleak, giza-emakumeak diranez, gorputzez bederik, lagun urkoa birrerosen dualako. Zenbat anai-arreba arnas-berritu ote dira, zenbat bizi ote dira, beren kideak ematen duten odolari esker? Itz auk nor ez dute kezkatuko erruki-egintza onetara bultzatuz...? Eskatu zuena zan, Jaunaganaok, eta elkarrenganaok maitasunetik sortutako eskeintzak izan ditezela odol-emate oiek. Maitasunik gabeko erruki-egintzak, irabazpenik ez bai dauka.

Meza ondoren, «Eslesa» antzokian, bildu ziran urteko batzar nagusia ospatuaz. Batzar onen gaiak:

Gipuzko-Elkarte batzordeko leendakari, idazkari, diru-zai, ta erriz-erri odola ateratzen dabillen gaxo-zai andereñoak, elkarrearen urteko gor-beerak, zeatz, aurkeztu zituzten, batzartuak onartuaz.

Batzar onetan baita ere batzordeak aukeratu, iru bazkide urte-tsu omendu ziran. Beasaindar bat, Errenteriar bat, eta Legazpiarra irugarrena Pereatar Felix, erritar au. 50 aldiz odola eman duana, ain zuzen. Bakoitzari elkarteko urrezko domiña bana eskeñi zitzaion.

Eraberean, Langaratar Tere odola ateratzen ibiltzen dan andereñoa ere, omendua izan zan, zillarrezko azpill ikusgarri bat eskeñiaz.

Datorren urterako batzar tokia zozketaz aukeratu, Tolosari egokitu zitzaierarik, bukatu zan, Gipuzkoako Odol-Emailleen zazpigarren Batzar Nagusia.

Ondoren Artzai-Onaren ikastetxe-ko pelotalekuan, anai-arte-ko bazkaria, «Alaitasuna» rondalla, ta Legazpiko iru auspo-soñu jole, Europa-ko txapeldun aipatuak, tarreak alaitu zituztelarik, giro atsegingarrian agurtu ziran inguru-errietako odol-emaille arduratsuak.

AN-ZAN

pasai donibane

Maiatzaren 27an, D. Bosko ikastetxean, Euskal Kantaldi bat eratu zuten Alzako Ikastolako arduradunek edo erresponsableek. Diru-biltze hau, ikastolak duen zorra arintzeko izan da.

Han izan ginan gu ere, Pello eta Pantxo, Patxi Maritzalar, Andra Mari abesbatza eta Bakartxoren abesti ederrak entzuten.

Tamalez, Alzako arduradunak ez ziren oso pozik gelditu, zinema ez bai zen erdixka baino bete. Dena dela, han bildutakoak gehien-gehienak gazteak zirela konturatuz, benetan poztu ginan, etorkizunari begira batipat.

—oOo—

Itsas-Mendi Elkarrekin antolatuta, joan den igandean, Umeen Ibili-aldi Neurtua ospatu zuten egualdi ederra lagun zutelarik.

Zazpi urtetik gorakoentzat antolatua hain zuzen. Ume bikote ugari parte hartu zuten ibili-aldi hon-tan, Lezotar bikoteak ere tartean zeudelarik. Danetara 27 bikote.

Hona hemen lehendabiziko Hiru bikoteak:

- 1) Estanis Karrera-Santiago Espina (Lezotarrak).
- 2) Karmelo Goienetxea-Xabier Garmendia.
- 3) Geno Sistiaga-Itziar Goienetxea.

Zorionak bai parte hartu dutenei eta baita ITSAS-MENDIko gazteei ere, egiten ari diren lan bikain honengatik.

—oOo—

San Juango jaiak gainean ditugularik, hor dabilta herriko zenbait gazte jo-ta-ke pai hauek prestatzen. Z. ARGIA hontan zer-nolako jaiak izango diren adierazi dugunez, ez gera gehiago ariko gai hontaz. Jai alai batzuk igaro ditazuela opa diegu.

—oOo—

Juanita Oskila, Rafael Oteroren emaztea, Donostiako klinika batean arkitzen zaigu. Lehengo egunean, ostropozo egin-da, besoa puskatu bai zuen. Lehenbailehen sendatzea opa diegu.

—oOo—

Imanol Laboaren emaztea den, Begonia Etxebestek, nexka xarman-ta bat izan du Alazne izenez batatatuaz. Zorionak!

—oOo—

Juanito Trecet Etxenagusia, hilaren 2an hil zitzaigun 77 urte zituelarik. Gure dolu-min benetakoa bai bere emazte eta baita seme-alabei ere.

Iñalurretak

pasai antzio

ZINE-FORUM EUSKERAZ?

Asmo bikaina benetan Pasaiko Zine-Forum taldekoak aurrera eraman nahi dutena, hots, uda ondoren, aurkeztuak edo presentatuak izango diren filmak edo pelikulak, EUSKERAZ eztabaidatuak izango omen dirala.

Berebiziko bultzada izango litzakeela Pasaí bailarako euskaldun filma-zaleentzat ez dago zeresanik. Norbaitek azkar bezin aguro esan

omen du: «Motel, motel, Pasaian ez zegok ezer egirik are gutxiago euskeraz filmak presentzerik».

Ikastolak sortu nahiz zebiltzaneire (orain direla bost bat urte) hau berbera esan zieten alegia, Pasaí bailaran euskal giorik ez zegoe-la-ta burugabekeria zela ekingta hontan sartzea. Zorionez bestela gertatu zen!

Honelako txatxuak betikoak ditugu, «hemen ez zegok zer egirik» ekingta aurretik esaten dutenak eta lo-zorro goxoan gelditzen direnak.

Badakigu filmaren gaia, helburua, fotografia eta abar euskeraz eztabaidatzen ez gaudela ohiturik. Eta zer? Noizpait hasi behar!! Jende gutxi bilduko dela? Hamarren bat bildu ezker, hasiera baterako, nahikoa. Gogoan izan dezagun, erderazko Zine-Clubetan ere masa» ez dela joaten, gutxi-batzuk baizik.

Ekir bada Pasaí Antziko Zine-Club taldekoak!! Eta... gure zori-beroen Juan M. Uribarren Lehendakari.

bergara

Orain denbora asko ez dala, zabaldu da ain bearrezko zan bitzabala. Bitzabal onek alkartzen ditu Azkoitia eta Bergara; erri auen erdibidean guztiz gainean arkituko degu auzotxo bat: onen izena, Elo-su.

Bergararrok goibideari eman diogu bearkizunak bultzatuta, gure errian bere zera edendua arkitzen degulako.

Akelarre, Iturri-Gain, Gure-Ametsa, Bizi-Nai, Toki-Eder, Aitzasu eta Gorlak osatzen dute toki artan jaso diran etxe eta txabolak; benetan arrigarria onen babesera zenbat jende igotzen dan jai igandetan, esan leike beldur barik itsas bazterra utzita mendirako bideak artu duala.

Bilbao aldeko aizeek geienean euria dakarre, ipar eta egoaizeek, autsa eta kea, ta onen azpian gu, batean eztarriko naieza degula edo begitakoa.

Gure lanen bitartez nazioko goi mailaraino eldu gera, baiñan bai garesti ordaintzen ari gerala aurrerapen onen salneurria

Ikusiko degu zer erabaki dakarren Estokolmotik Laureano jaunak.

Gudua omen da leenengo etsaia, gaurko aldizkariak dionez; nik beste itz bat ezarriko nioke: egurra.

Gaur gauean gure frontoian Mondrauearrak izango ditugu «ulu ta takarrada batean». Ez da gutxi-gorako. Arriarandarrei omenaldi bat eskeintzen diete pelotazale zintzoez pelotari agur egitean.

Bijoazkizue gure agurrik beroena. Samin agurra agertzen diogu Azkoitiko Jose M.ª Garmendiari bere amatxoaren eriotzagaitik.

Jaunak bereganatu dezala. Il onen 11tik 18ra San Antonio auzoko jaiak ditugu; ona emen zer jasotzen degun bertako gizon jatorbati ezartzen zaiona:

ONORIO

Nola aaztu gure Onorio jai aurtan? Bera izan da urteetan jai-eratzaille sailatuna eta onena.

Alaia gizona, umore oneko gauzak aurrera eramaten bikaina.

Espezialidade asko ditu; baiña nere ustez Urbia zelaiari dion maitasuna da bere berezitasunik bereziena. Ez da denbora asko antxe jarriak ditu oe, botika eta beste bearrezko gauzak an mendian premian arkitzen diranentzat. Mesede galanta egin du.

San Antoniotako jaiak eratan zein bera adinaorik? Umeentzat kukañak; gazteentzat Zurra bidean karrerak korrikalarietara, zer ez du egin Onoriok San Antoniotan?

Bizileta karrerak? Oso izan dira sonatuak Onoriok eraturako bizi-kleta karrerak. Perurena, Lazkano eta beste asko emen izanak ditugu.

Kantuan ere oso degu abilla. «Bergaratikan urten genduen», nork ez dio entzun gure Onoriok?

Etxeetan ikatza partitzen ere oso degu iaioa.

Eta Gorlan babak gertatzen? Iñioz jango al ditugu!

Baiñan orri aurtan toki aundirik ez degu, eta ezin geiago esan.

ONORIO! Jarrai aurrera. Guri asko erakutsi diguzu, ta zure bideari jarraitu nai diogu

MENDIKOI

ERNANI

BAZTANGA

Batzuen sentipenak ikutzen batditut barkatuko ahal nau irakurleak. Lantxo hau ez dut asmo txarrez egiten, gertakizunak ahalik eta garbien azaltzeko indarrak laguntzen nau baizik. Gure herrian gertatu zana berri eman nahi auke eta ez oso urrutikoa, gazteen-tzat adibide eta zaharrentzat oroi-garri den gertakizuna.

Kontu zaharrek inator orain esango dute batzuek noski, baiñan pentsa dezagun historia edo kondaira oso beharrezkoa zaigula eta ondo ezagutu behar dugula, kondaira horren sustraian gaur edo biarko herria osatzeko.

Ernaniarrok poztu gindezke gure zaharen zenbait jokabidetan eta aurki azalduko dizuet zergatik.

Gizaldi honen hasieratara inguratu gura gertakizunaren berri jakiteko, baiñan alde aurretik eta orduko giroa nolakoa zan erakustearren, Txirrita zana honela mintzatzen omen zen desapio bezela: Eguzkiaren azpian inork ahalmenik baldin bazuen, azaltzeko lau ekintza hoietan —jakintzan, indarka, bizikletan eta bertsotan— eta gizon hauek aitazten zituen: "Jakintzan Joxe Migel Orkolaga (Igeldo-ko Obserbatorioan zuzendari zegoena eta amaika arrantzenen bizi salbatutakoa), Isidro Ollokiergi (Eltzekondo) Pultsuan, Luis Adarraga Bizikletan ta ni badakizue zertan". Hauxe da 1911garren urtean Txirritak ziona.

Gure herriaren gain bada esaera bat eta garbi azaltzen du berak nundik datorren, Ernani bonita jaula pero malos pájaros" alegia. Txirritak zionez, "Ernani seme biziak, seme bizkorak azten dituen herria da".

Lehenago aitatu dudana esaera hori, ez dagokio gure herriari, ez eta ere inongo herriari nere ustez, edo eta herri guzietan bestela. Gure herriaren ezizena jakin nahi duanarentzat horra hor, "Ernani erpoikin dantzaria".

Dirudienez tifusa gaitza bitan azaldu omen zan gure herrian. 1913garren urtean izango zan noski gaitza bietatik batean azaldu zan urtea. Gaur hainbateko antibiotiko ez zala garai haletan badakizue eta berebiziko beldurra sortzen omen zan jendearen artean horrelako gaitzak zirala merio. Hori dala-ta esne eta barazkiak Donostiara eramatea galerazi omen zieten ernaniarrei. Neurri hori zalata kalte haundiak izan ziran herriariko, batez ere, baserritarrek hartzaileak galdu zituztelako. Beste neurri bat ere hartua izan omen zan. Herria zetozen urak moztu eta aundi gisako ontzietan Donostiak ekartzen omen zuten hura.

Gure herria gaur industrian oinarritzen bada, garai haletan nekazaritzatik zuten bizi modua, pentsatu besterik ez dago Paixak-entetik (Aranalde) hasi eta Otaño (Perratzaillea) bitartean, hau da, herriko kaletatik atera gabe 48 baserritar omen zeuden gutxi gora behera. Beren izen eta ezizenekin oraindik entzun berri ditut Luxio Orkolakoaren ahotik, (Luxio Aranburu Orkolaga baserrikoa). Ez duzu buru makala Luxio!!!

Dana dala 1918garren urtean Lasarteko Hipodromoa zabaltzeko asmotan ziran uda aldera, baiñan baztanga sortu zen Lasraten eta gaixoak Ernani Misericordia ekartzea erabaki zuten agintariek. Gipuzkoako Gobernadores izandako Conde de Pinofiel gure herriko Misericordia ikusten izana omen zan bezperan. Biharamonean Apirillak 2, gure herrian gertatutakoa gogoangarria benetan.

Egun berean jakin zuen jendeak erabakiaren berri baiñan hala ere ez ziran lo egon. Herri guzia ka-

lera erten omen zan, baztanga zutenei herrian sartzen ez uzteko, lantokietako langilleak ere kalera erten ziran nagusiak berak aginduta gainera eta herriko sarrera guzietan barrikadak ipiñi, egur, enbor, koltxoia eta arrapatzen zan tresna guziekin. Agustinetako kimentu aurrean jarri omen zan oztoporik haundiena eta zinko-eneko tellatu gainetan gizonak prest, olioak irakiten zutela behera ixuritzeko. Indar haundiko hariak ere gertu omen zeuden gaixoei laguntzen zetozenak kixkaltzeko. Eleiz Nagusiko torreak duen balkoian, beste gizon batzuek Galarretako gainera begira eta gaixoak herrian sartzeko bide bat aukeratzen zutenen, Kanpana buelta jendeari alderdi hartara joateko esanaz. Kolore eta pentsa molde guzietakoak elkarturik ikusten omen ziran. Goiko eta beheko ezker eta eskuiko, zutik ibiltzeko gauza zan guzia indarraren bidez ipiñitako gertakizunaren aurka jalkita.

Misericordia bera ere gasolinaz bustita zegoen sutzeko, baldin da baztangadunak herrian sartzen baziran.

Bien bitartean herriko Alkatea zan Jose Mari Ubarretxena eta Antonio Maura Ministroa har-emanetan ari ziran pakeak sortzeko.

Larritasun hartan emakumeak erakutsi zuten ederki asko borrokarako garra. Batez ere Mikela Garmendiak (Mikela Pruttu) ta Asuntxion Errazkiñek (Asuntxion Añarri). Ez zan gutxiagotako, zibillei fusillak kentzen omen zizkieten eskuetatik eta zaldiak Lasartera begira jarri. Hoi en adibidea ikusita beste emakumeek ere agertu omen zituzten burreak eta bi.

Beste emakume bat ere aitatu beharra dugu, oso gurea dugun sail batean, hau da bertsolaritzan. Egia esan ez nuen uste inor bere amaz lotsatzen zenik, baiñan Josefa Zubeldiaren (Josefa Barba) ondorengoak Lotsaz dira honek bertso jarri zituelako eta ez nolanaiko bertsoak gainera. Beroien eginduz ezingo ditugu bertso hoiek argitaratu nahiz eta benetan tamala bada ere.

Dirudienez gertakizun berezi bat eman zan ordu larri haletan. Don Migel Mendikute apaiza jendea zuzentzen zebilen eta gaixoak Konsejupe Txikia iragan ezkeror, Mixericordia sutzeko agindua emana zeukan. Agindu hori bete behar zue-

San Agustín Komentua.

na gorri pixkat omen zuen eta nahasketa hartan sutzeko agindu ziotela ustetan, poxpolloa piztuta bota omen zuen gasolinetara eta suak hartu ez.

Eguerdi aldera Gobernadora etorri omen zan zibillei eta beste indarrei erretiratzeko esanaz, gaixoak Ernani ez zirala sartuko agindu ondoren. Gobernadora hau biharamonean bere agintaritzatik kendua izan omen zan.

Lasarteko inguruan txabola batzuk jaso zituzten gaixoak zaintzeko eta Madritik eta bestea tokietatik zetozen haundi jendeak kutsa ez zitezen. Horrela irabazi zuen gure herriak baza ura beste asko bezelaxe, baiñan danak elkartuta noski eta batasunaren indarpean. Arratsaldean berebiziko jendetzak etorri omen ziran Donostiak gertakizunaren berri jakitera eta jaialdi eder bat ospatu zan.

Azkenik azterketa gisara hauxe

esanen dut. Ikusi dugunez pentsa molde eta giza mailla guzietakoak elkarturik jakatu zuten. hau da erdiko burgesia, burgesia txikia eta jende soila, burgesi haundiak, hartutako erabakiaren aurka jeiki ziran eta neretzat hontan datza gertakizunaren mamia.

Baztangak hartuta zeudenak Donostiara eramango zituzten bestela, baiñan garbi dago zergatik ez zituzten eraman nahiz eta Donostiak Lasarten duen lur muturraren alderdikoak gaixoak izan.

Nagusiak langilleak kalera aterarazi bazituzten ere, euren intere-

sagatik izan zan. Pentsatu besterik ez dago zer galera izango zuten herrian baztanga zabaltu izan baltz. Dudarik ez dago norberarentzat gaitzik ez duela nai inork baiñan ez da justizikoa jauntxo eta agintari batzuek jolastu nahi dutelako, kutsatu beldurrez herri edo komunidad bat arriskuan jartzea. Ta zer arriskutan gainera!

Baztangaren tankerako gaitzak hartuta gaude gaur ere, baiñan orduko alkartasunaren falta dugu gaur gaitzik haundiena.

I. Zubeldia
(Konyo)

ANTONIO IDIGORAS

ARAKIÑA

Kale Nagusia, 55

Urrutizkiña: 35 90 74

— ERNANI —

GARCIA SARASOLA Hnos.

AUTO ARGINDAR LANAK

Txirrita, 10

Urrutizkiña: 35 00 81

— ERNANI —

auto-servicio Liceaga

Txirrita, 10

Urrutizkiñak: 35 00 89

Orkolaga, 10

35 93 16

— ERNANI —

ME

Marbretas de Ergobia

EUSKERAZ MINTZATZEN DA, NOSKI

Ergobia

Urrutizkiña: 35 94 74

— DONOSTIA —

Aragitegi eta Txerikitegi

NaparKalea, 11
Urrutizkiña 359681
ERNANI

ERNANI

«ETXARRI» FOTO

ARGAZKI-ARGITZEAK — ARGAZKI-ZALEEN LANAK
EZTAIETARAKO — FOTOKOPIAK BEREALA

Plaza España, 9 Urrutizkiña: 35 90 00
Avda. Juan de Urbietta, 10 Urrutizkiña: 35 97 62
— ERNANI —
General Mola, 34 LASARTE Urrutizkiña: 36 14 84

Iruretagoiena liburutegia

LANDOLETARAKOAK — IKASOLETARAKOAK
IRRI - JOLASETARAKOAK

Mayor, 34 Urrutizkiña: 35 03 78
— ERNANI —

ARAMA

FEMSA — TXIMIST-INDARRA INDUSTRIARAKO ETA
AUTOMOBILLENZAKO ERE BAI

Perkaiztegi, 23 (Atxietas) Urrutizkiña: 35 91 21
— ERNANI —

COLOWAL

PAPER MARGOZTUAK

Sendakintza-tresnak - Etxerako elektrika apailluak
MOQUETAS Y REVESTIMIENTOS

Kardaberaz, 43 Urrutizkiña: 35 94 31
— ERNANI —

«NOVEDADES AMBOTO»

«LA MODA» ERA GUZTETAKO JANTZI SALGAIAK

K. Nagusia, 54 Urrutizkiña: 35 05 57
— ERNANI —

Garaje Euskalduna

IBIL-TRESNA BERRIAK
SALDU ETA EROSI

konpondu
koipetu
garbitu
osagarriak
eraskiñak
gurpillak
lan guztiak

Arregui Etxea

Izpizua, 13

EUNAK, SOINEKOGINTZA, BITXITEGIA

ERNANI (Gipuzkoa)

AUZMENDI

Urrutizkiña: 35 01 54

— ERNANI —

ETXE - TRESNAK

AMEGAR

SUKALDEKO ERREDIZAK

Txirrita Kalea, 15
Izpizua, 27

Urrutizkiña: 35 91 25

— ERNANI —

Esnal opil- gozotegia

Izpizua, 7

Urrutizkiña: 35 94 83

— HERNANI —

Orkolaga, 16

Urrutizkiña: 35 92 26

HERNANI (Gipuzkoa)

PAPEREZKO POLTSEEN LANTEGIA

Franzisko Ormazabal

PAPEREZKO POLTSAK — BILTZEKO PAPAERAK

Mayor, 55

Urrut.: 350219 - 359051

— ERNANI —

arregi ERREDIZAK

ATOZ GURE ETXERA ERAKUSTEGIA IKUSTERA

Elkano, 10-12

Urrutizkiña: 35 94 46

— ERNANI —

LIZEAGA

Burnitegi-gaiak — Esku-erakutsietarakoak — Ontziak
Kristal-gaiak — Elektri-indarrekoak — Eize ta Arran-
tzarako salgaiak

Mayor, 29

Urrutizkiña: 35 96 44

— ERNANI —

LANKIDEEN AUZO-AURREZKI-ONTZIA

Caja Laboral Popular

Diru-jartaileak dira eragile nagusi.
Aurrezki kutxaren joan-etorrian eskuhartzen du, Etekiñak gozaten
ditu eta Herriari laguntzen dio.

—oOo—

Miloi bat pezetan zozketa egin hillero eta diruaren etekiñak eman
korrena jaso.

—oOo—

Mallorkara ere joan zindezke zozketan zoria baduzu. Ezkatu zozke
tako txartelak Ekainaren 30-abitarre.

54 ofizina

Gipuzkoa, Bizkaia, Araba eta Nafarroan barna.

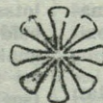
ERNANIN:

Avda. Juan De Urbietta, 8

Urrutizkiña: 35 00 97

DUGUNA

PAPERAK ETA ESKULANAK

Kardaberaz, 60

Urrutizkiña: 35 95 05

— ERNANI —

MARTIN ZUGASTI

BURNI ETXEGINTZA

Florida Auzoa, 144

Urrutizkiña: 35 04 23

— ERNANI —

J. LABURU

BURNI LANGINTZAK

Galarreta Gaña, 110

Urrutizkiña: 35 92 49

— ERNANI —

ORDIZIA

ERREDIZAK — MERKENAK, ONENAK ETA APAIÑENAK ARKITUKO DITUZUE EMEN
— 1933'garrenean legetua —

ERAKUSTEGIAK

ORDIZIA'n: Lantegi-ondoan — Urrutizkiñak: 88 11 92 - 89 18 49

ERNANI'n: Izpizua, 19 eta 23 — Urrutizkiña: 35 00 54

ERNANI

—ERNANI—

ANDOAIN

ARTILLE

MARGO GUZIETAKO ILLE EDO HARIAK

ARTILLEZKOA JANTZIAK

Eskola Kalea, 1

Urrutizkiña: 35 86 82

— ANDOAIN —

Arratibel Zerrategia

BAZKARDO BIDEAN

Urrutizkiña: 35 82 12

ANDOAIN

JASOTZAILE-GINTZA

BAZKARDOKO

IBILTOKIA

Urrut.: 35 84 12

ANDOAIN

Irazusta Aizpak

DROGERIA

Kale Nagusia, 40

Urrutizkiña: 35 86 23

— ANDOAIN —

CROMADOS

«Santa Cruz»

Leizaran Kalen

Urrutizkiña: 35 81 22

— ANDOAIN —

VICMA

Nazio barruan egiten diran berebillen salmenta.
Inguratu ezazu zure gogozkoena, eta ordaintzeko
erreztasun guztiekin

VICMA-k eskeintza hobe eta merkeagoa egiten ditu.

ZURE KOTXE BERRIA VICMA-n erosi.

Sail hauek ditu:

Iradier Ardurallera.

Grua-serbitzua etengabekoa.

Olio-igurtzi osoa.

Berebillaren elektrika lanak.

MAPFRE Aseguru-Elkartea, hobeago

babestuaz eta merkeago.

Berebil garbiketa.

Juan Bta. Erro, 7

Urrutizkiña: 35 85 16

— ANDOAIN —

PATXI IRULEGI

ORDUKABI - BITXITEGI

Agustin Leiza KALEA, 8

Urrutizkiña: 35 82 59

— ANDOAIN —

«ORBERO S. A.» ETXEGINTZA

EDOZEIN ETXEGINTZA

URRUTIZKIÑA: 35 84 38

— ANDOAIN — (Gipuzkoa)

LEIZARAN KALEA, 6

Kraft

ZAITU ZURE
KOTXEA

San Juan suak, Ekain - jaiak

Baill San Juanetako suak, Ekain-jaiak, "Solstizio-jaiak" dira. Garagarrillari, beste izen batzuren artean, zenbait lekutan "Ekain" esaten zaio. Eta, ori dala-ta, izen oien artean bat aukeratzekoan, gure Euskaltzaindiak "Ekain" kontseillatu digu.

Ekain, izen polita. Euskal-izen garbia. "Eki" zenbait lekutan, eguzkia bait da; eta ondorengo —ain ori errex egin dezakegu "gain". Eguzkiaren gain-aldia, beraz, "Ekain". Egoki, oso egoki. Garagarrillean iristen bait du eguzkiak bere "gain-aldirik goitituena".

Erderaz, gain-aldi orri "Solsticio de verano" esaten zaio. Euskaldunok Garagarrillean eguzkiaren "gain-aldia" ikusten degun bezela, erdaldunak (erromatarra k-e-t-a) eguzkiaren geldi une bat ikusi izan dute nunbait: sol stat, alegia: solsticio.

Artzaien gauzak... Artzaia, eguzkiari ta izarra begira bizi diranez, ikusten dute ikusi, eguzkia Urtarril-Ilbeltzetik Garagarrillera, egunetik egunera ifarralderago ateratzen dala; eta, Garagarrillean, ostera ere, ifarraldetik egoaldera biurtzen asten dala. Ifarraldetze orren bukaeran, erdaldunak eguzkiaren geldi-unea ikusten zuten (sol stat); artzai euskaldunak, ordea, eguzkiaren ibiltze ortan "ifarralderatzea" baño areago ikusten zuten eguzkiaren eguerdiko "igotze gore"; Garagarrilleko eguerditan azaltzen bait zaigu Eguzki Jauna, zeru-sabaian goren-gorenean. Eta gañera orduan izaten du urteak bere egunik luzeena.

Goren-gorenatze ori da, gure Ekainak esan nai duana...

Artzaien gauzak, berriz ere... Bai ba. Eta izan ere, euskaldunon kulturarik zaarrenak artzai-kutsu aundia du. Gero sortu zitzaigun, nunbait, Ekainari Garagarrilla esatea. Gero, nekazari-garaian. Euskaldun

artzaia, nekazari biurtu zitzaigun. Garagarra, nekazari-gauza bait da...

—ooo—

Izarrai begira bizi artzaiarentzat eguzkiaren ibilli oiek garrantzi aundia zuten. Oien bitartez ezartzen bait zuan artzaia bere Kronolojia, bere Almanaka, bere Kalendarioa, urtearen zein garaiten bizi zan jakiteko. Jakinduri aundia, Kronolojia.

Eguzkiaren ibilli oietan ikusirik zeukan artzaia, baita, Ekain ezker, eguzkiaren ibillia, leen ifarraldera bezela, orain egoaldera makurtzeen asten zala, eta ortaz gain, eguerdiko eguzkiaren egoera zeru-sabaian beeratzen jotzen zala, arik-eta Abenduan iristen zan arte bere ibilliaren egoaldetzerik aundienera, eta zeru-sabaian bere egoerarik apalenera; eta ikusirik zeukan, baita, orduan izaten zala urtearen egunik motxena...

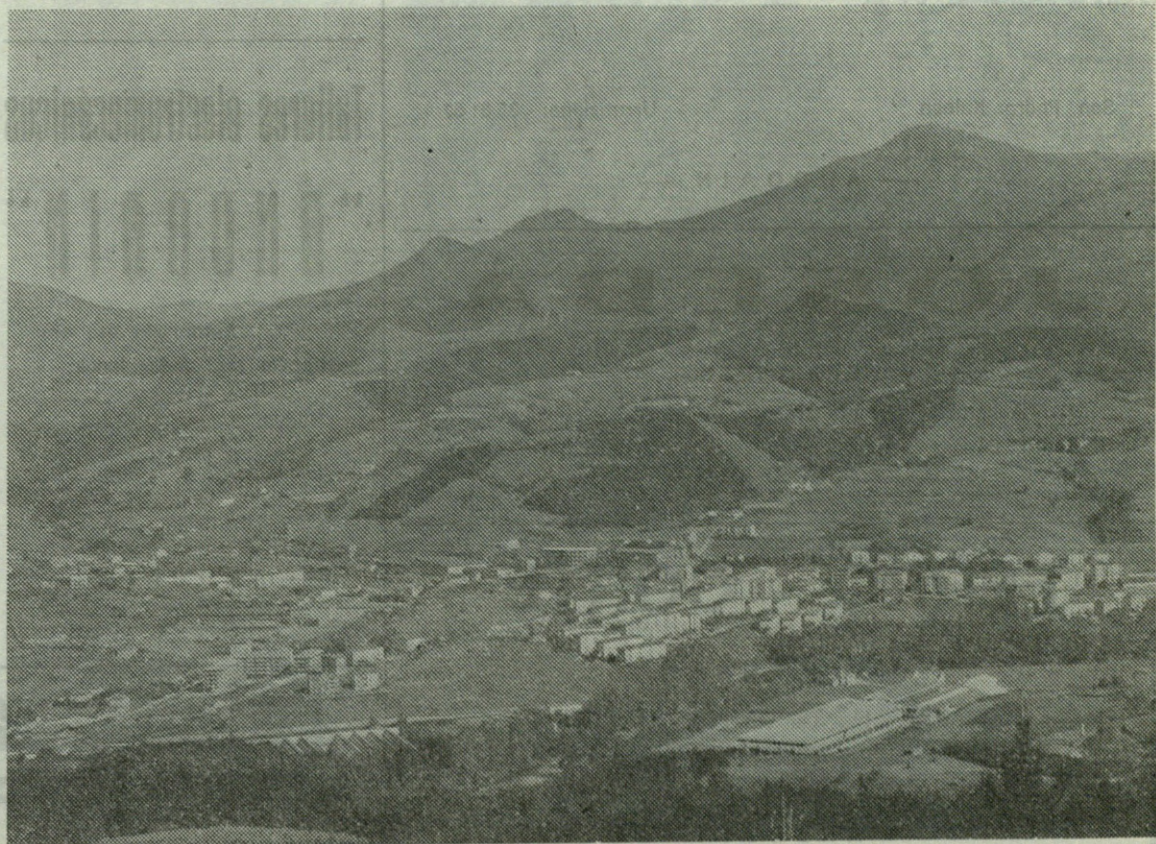
"Negu-buru" izen-eman bide zion artzai euskaldunak urte-garai orri: Nague-buru erdaldunak, berriz ere, "Solsticia", "Solsticio de invierno".

Gauza jakina da "Negu-buru", urtearen azkeneko illabetearen izaten dala. "Abendua" esaten bait diogu illabete, kristautasunak ipini-tako izenez; bizkaitarrak, berriz Zemendi, nekazaritzak egokitutako izenez, aren aurretikakoari denok "Azaro" esaten diogun bezela: Azaro, ots! "azi-aro" alegia: nekazari-kutsuko izenak berriz ere.

Dana dala, bego ortan gauza au, eta jarrai dezagun aurrera.

—ooo—

"Ekain", "Negu-buru": bi ardatz-buru. Bion artean pirrikatzen bait zan artzai euskaldunarentzat urtearen kurpilla. Eta orla ez da arritzeko, jentil-garaian gure arbaso aiek bi ardatz-buru oietan bi jainkotxo-edo ipini izatea. Negu-buru koaren jainkotxo bai bait dakigu zein zan: "Olentzaro". Ekainekoa-

ren izena ez dakigula, ezik. Ez dakigu, antzinate artakoa; bañan bai bai gaurkoa —gure Kristau-garaikoa—: "San Juan" —benbait lekutan "San Juan Berde" esan oi zaiona—.

Orra erantzun, askotan egin oi dan galdera bati: —Zer esan nai dute San Juan Jaiak? noiztikakoak dira San Juan Suak?

—Suak bakarrik...? Ez bait dira suak bakarrik, San Juan'en izenean egun ontan egiten, ditugunak. Suak eta ura. Ura eta San Juan belarrak. Eta San Juan dantzak, eta dantzak eta eskeak eta moztorroak etab. Danetatik izan bait da beti gure errietan San Juan inguru ontan... Eta guztia, orain, kristaukiko, San Juan Bataiatzaleari eskei-

ña —Ama Birjiñaren illoba-txiki ta Jesus'en beraren bestengusuari, alegia—; bañan leen, Ekaineko jainkotxo ez-ezagunari.

LEKUONA-tar Manuel'ek

Andoain, beti jaietan

Andoainek badu beste herri batzuek ez dutena. Beti jaietan egoitea! Orrileko Kurutz Donearen jaietatik hasi eta urriko Ama Garbiaren jaiak igaro arte beti zer edo zer izaten da: Goiburu dela, Burretza dela, Kaletxiki dela, Etxeberrieta dela, Sorabila dela, beti jaietan. Herri xehea bada ere eta sakelak diruz urri daudelare beti alai. Horrela azaltzen gera behintzat. Hala ote?

Gurutz Donearen jai-aldiak joan berriak ditugu ta hara nun azaltzen zaizkigun Donibane jaiak! Kurutz jaiak gozoenak badira, Donibane Jaiak ditugu nagusienak. Lehen, antxinan jaiak, Martin Donearen egunean izaten omen ziren baiña urte sasoin hortan egoaldi kazkarak eta otzak izaten direlako Donibane egunetara aldatu omen zuten. Eta Jon Donea aukeratzeak ez nau batere arritzen. Gehienik, elizkizunen inguran egin badira jaiak, Jon aukeratze horrek bere zergatikoa badu. Gure Eliz nagusiko zaindari Martin dugu baina aldare nagusia begiratzen badugu han dago Joan, bigarren mailan. Hortaz hau aukeratzea ongi eginga deritzat. Dena dela gauregun, Donibanetan egiten ditugu jai nagusiak. Baina

Andoainen jai egite hoiak ez dire jai egitea: nekatzea dire. Egun batean jai egin, batetik bestera nolabait ibili berandu arte goiko enparantzaren egon eta hurrengo egunean lanera! Nik deritzat, jaiak, etsedena berarekin izan baar luketela baina Andoainen hori ezin egin dugu. Zergatik? Biltzen ez guralako: herrikoak izan, herrian bizi eta artzak baginake bezala bizi guralako. Lantokietan izaten ditugun opor-aldietatik, hiru edo lau ezin ahal gintzazke Donibane egunetarako jaso? Beste herrietan egiten ohi dana Andoainen zergatik ez egin? Jaiak egiteko biltzen ez bagera beste egitekoak egiteko nola bilduko gera? Aurtengo jaiak beste akats bat izango dute. I haz, musikari taldea (Banda) galdutako genun eta aurtengo oso oker ez banago txistulariak. Txistulari eza! Urteoro bai pozik joaten nintzela Donibane donua entzunaz txistularien gibeletik eta baitere musikari-taldearen ondoren! Haurtzaroko jolasak, suak, gurasoak, elizkizunak, jaiak gogoratuaz! Musikalari denarentzat bai ederra dela Donibane donua! Korputz eguneko zortzikoa eta Donibane eguneko zortzikoa bai direla atseginak! Euskal-Herriak ditun zortzikorik bikainenetakoak ez ote dire horiek biak? Nik baietz uste dut. Doniba-

ne suaren alboan zortzikoa entzunaz gero, Euskal-Herri guztia gogoratzen zitzaidan; suak, sua piztutzen zuan nire barruan. Eliz nagusiko joaleak euren otsak baztarrik baztar zabaltzen hasten ziren garaiean, alakoxe dardara sortzen zitzaidan nire baitan eta herriak izan ditun gizon ospetsuen izenak eta egintzak gogoratzen zitzaizkidan! Eta nire herri xehea baitere! Nolatz ahanztzi!

Baina aurtengo entzungo ote ditugu? Herriari jakintza kutsua ematen zioten gauz aunitz ahaztutzen ari gera: gauz onak zirela uste genituenak baztertzen. I haz musikari-taldea aurtengo txistulariek laister Eliza eta elizarekin bateratsu joaleak eta abar eta hurrena zer? Gure asaba zaharrak, gure gurasoak, gure herria gure Euskal-Herria: hoiak guztiak ez ahal ditugu ahanztziko, noski!

TALDEKO BINGEN

Foto MOISES

LAN INDUSTRIALAK
ERREPORTAJEAK ETA GAINONTZEKOAK
Kale Nagusia, 5 bis Urrutizkiña: 35 83 85
— ANDOAIN —

Drogueria GARMENDIA

ERA GUZTIETAKO DROGERI GAIK
Zumea, 12 Urrutizkiña: 35 85 09
— ANDOAIN —

alimentacion LICEAGA

ERA GUZTIETAKO JANARI EDARIAK
Agustin de Leiza, 2 Urrutizkiña: 35 82 58
— ANDOAIN —

ANDOAIN

KALE-TXIKI ORINTZA

San Pedro Kalean

Urrutizkiña: 35 81 51

— ANDOAIN —

JOSEBA

ERREDIZAK

Aukerako gela eta tresnak, gure erakustegian

S. Pedro, 6

Urrutizkiña: 35 87 79

— ANDOAIN —

FERRO - CORTE

LANTEGIAK

ZOLDIAKETA ELEKTRIKOA TA BARRUTIKOA
EDOZEIN NEURRI TA ERATAKO BURNI GAIK

Urrutizkiña: 35 82 35

— ANDOAIN —

Celulosas de Andoain, S. A.

Leizaran'go Bidean

Urrutizkiña: 35 81 21

— ANDOAIN —

ZASA

ELEKTRIKA GAIEN SALBENTA

Kale Nagusia, 42

Urrutizkiña: 35 81 56

— ANDOAIN —

ASTIGARRAGA KRISSELLUTEGIA

— Sukaldeko erredizak eta bainurakoak
— Konponketa eta ezarketa berriak

S. Pedro, 9

Urrutizkiña: 35 83 50

— ANDOAIN —

SASTRERIA

E. DELGADO

NEURRIRAKO LANAK

Kale Nagusia, 5 bis

Urrutizkiña: 35 83 27

— ANDOAIN —

Talleres electromecánicos

"ANDOAIN"

Automazio eta era
guztietako argi indar lanak

Nueva, 3

Escuelas, 2

Urrutizkiña: 35 83 57

— ANDOAIN —

Metalicas ANGOSA

SUKALDEKO MUEBLEAK

ETXEGILLEENTZAT BEREZIAK

Carretera Urnieta

Urrutizkiña: 35 87 67

— ANDOAIN —

CONSTRUCCIONES METALICAS

MOLEDA, S. A.

MOLEDA METALEZKO LANGINTZA

METALEZKO ETA ALUMINIOZKO LANGINTZAK

Ate handi eta biltzeko galtzairuzko pertsianak

Ate eta lehoiak

Elektrika indarrez ibiltzekoak

Urrutizkiña: 35 84 51

— ANDOAIN —

CAR

— Lan tresnak zorrozten dira

— Tramankuluak saldu ere bai

SANDVIK COROMANT-ren saltzailea

Ancoras, 3

Urrutizkiña: 35 86 33

— ANDOAIN —

Tejas y Ladrillos del Oria S.A.

ESPECIALIDAD EN LADRILLOS PARA FORJADOS DE PISOS

«TELLAGAIN» ETXEEN SALKETA

Carretera Bazkardo

Urrutizkiña: 35 82 30

— ANDOAIN —

Moleda, S. A.

ANDOAIN

ZUREZKO LANAK

Biltzen diran egurrezko pertsianak.

Tarima matxinbratuak - Piñu-tea - Piñu-frantzesa eta haritzezkoak.

BARRUKO ETA KANPOKO APAINTZEKO ZURAK

Kanadako piñua.

Kanadako Tuiq.

Kaliforniako Sekuoia gorria.

Oregoiako piñua.

Norteko piñua.

Gaztaña, intxaur beltza, haritzza, eta beste Asia eta

Afrikako zura batzuek. Legortutako zurak.

35 81 26

Urrutizkiñak: 35 82 07

35 85 36

Coloniales Goñi S. A.

SPAR

SPAR

— DENDARIERI ASTEROKO SERBERKEAGOAK
— AUKERA AUNDIKO SALGAIK
— SALGAI HOBEAGOAK ETA MITZUA

GOÑI - CENTRAL - SPAR URRUT.: 358136 - 358328

ANDOAIN (Gipuzkoa eta Nafarroako)

ANDOAIN

Andoaingo arazorik aundienetakoa

San Joan jaiak. Opor alditxo bat, kera piska bat, atsedeen unetxo bat: San Juan sua, dantza, kalejirak, jolasak, kirolak... Erriko jaiak ditugu. Alaitasuna eta poza nabari da. Kanpoan bizi diran «erriko semeak» ere azaldu dira. Dena egoki eta bidezko.

Baiña badute erriko jaiak beste alderdirik ere. Azterketa bat egiteko bide dira. Urtearen buruan egin diran lanak goraipatu edo gaitzetsi, egin gabe gelditu diranak jorratu.

Erri guztiek dituzte beren arazoak. Industri erriak batipat. Bat-batean azten ari diran erri guztiak. Baita Andoainek ere. Asko azi da azkeneko amar urte auetan. Gehiegi. Ikus lehenengo kuadroan. Onek besterik gabe buruhauste latzak sortu dizkigu: urik eza, argirik eza, eskolarik eza, nolabaiteko kaleak, ezin-ibilia, kotxeak uzteko tokirik eza, jolas-lekurik eza, umeentzat tokirik gabe...

Oien artean bat latza, aundiena ene ustez. Oni ematen zaion erantzunak erabakiko du Andoaingen etorkizuna. Emendik daude zintzilik beste asko.

Zein da arazo larri au? LAN-LEKURIK EZA.

Ezin bi lerrotan arazo au behar bezala azaldu. Aipatu besterik ez dugu egingo, jendea argi eta kezka dedin.

Langille asko da Andoaindik kanpora joaten dana bertan lan-leku-

rik ez dagoelako. Batzuk inguruko errietara joaten dira, besteak nahiko urrutira. Milla langille, oker aundirik gabe, ateratzen dira erri-tik kanpora egunero, goizero, gaur ean etxeratzeko eta erriratzeko.

Eta gutxitzeko ordeaz gehitzen ari dira kanpora joan behar dutenak. Gero eta obeto gertutzen ari dira ikastetxeetan gure gazteak, gure neska-mutikoa. Ez dago oiei dago-kien lan-lekurik. Ikus bigarren kua-droa.

Itxura gabe azten ari da erria, baiña ez dira neurri berean lan-lekuak ugaltzen. Geldi-geldirik dau-de azkeneko lau urte auetan. Ikus irugarren kuadroa.

Ez dezagun ahaztu: bi lantoki itxi dira, «Algodenera Guipuzcoana eta Oriako Laminazioak». 120 langillekoa lehenengoa, 53 ekoa bigarre-na. Aduna-Billabonara joan da 93 langilleko Gashor.

«Tribunal Supremoan» dago Al-godenera-etxearen zeregiaren au-zia. Industrirako eta Andoaingo jendeari dagokion industrirako gor-detzea nahi luke Udal-etxeak. Bes-tela zer egiten dugu orrenbeste jende ikasirekin? Orrenbeste nes-ka-mutil egokiz? Egoera berdiñean gaude Oriako Algodeitegiak ere.

Eraiki dira lantegi berri batzuk ere egia esan, baiña motz geldit-zen gera alaz guziz ere. Ez dute orrenbeste jenderentzat lanik. Ez eta urremanik ere.

Gure itzak baiña ondorenean

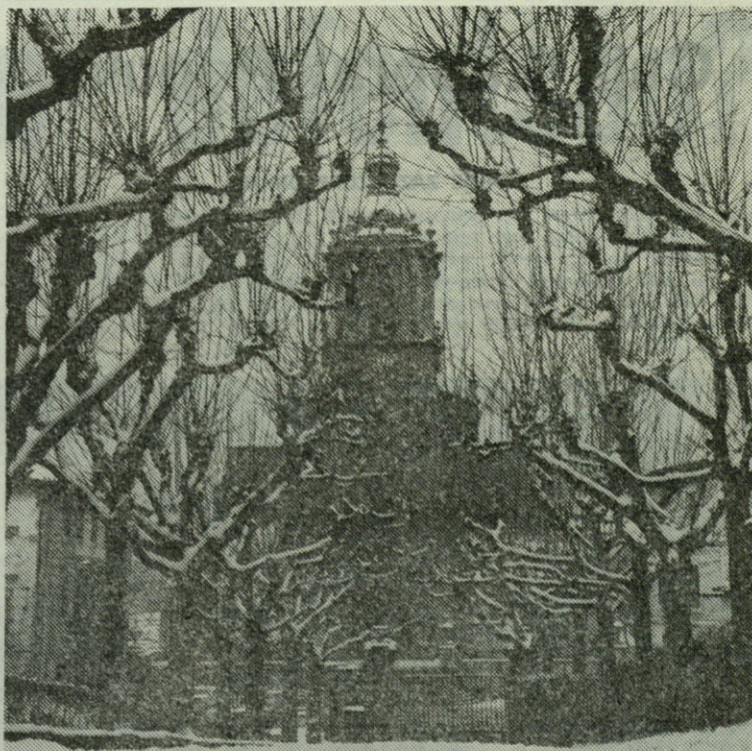
agertzen diran kuadroak garbiago azalduko dizue arazo au. Erria gero eta aundiago, eskola-umeak gero eta ugariago, lantegiak geldirik. Eta besterik gabe gero eta urriago. Ara-zo latza. Otxak eta beroak eta den-borak zuzenduko ez duten arazoa. Gero eta aundiagoa eta latzagoa bihurtzen dutena baizik. Andoaingen izan da lana ia orain arte berta-koentzat ez ezik erbestekoentzat ere. Kanpora joan beharrean ger-tatuko ote dira gure semeak?

Ez gaitezen aingeru izan. Zaila da benetan arazoa. Koska asko di-tu. Guk ezin eman gaurkoz eran-tzunik. Jende ikasiaren iritzia eta azterketa sakona behar ditugu. Ez ditzagun gure begiak itxi illunpe-aren aurrean. Korapilloa nola aska-tu ez badakigu ere or dago gero eta estuago egiñaz.

Gure erriaren etorkizuna joka-tzen ari gera. Gure seme-alaben geroa. Min aundiari ukendoa ere gozo eta ugari. Elkarte eta ando-aindar guztiok bat egiñik erabaki behar dugu.

Ez dezagun Udal-etxearen gain bakarrik bota. Bere esku dago as-ko. Non-zer eta nola egin baime-nak ematea. Denok egin behar du-gu arazoaren jabe: Udal-etxe, gu-raso elkarte, eskola-umeen guraso, nagusi, dendaria... erri osoak.

Onela bakarrik begira dezaioko-gu irrifartsu etorkizunari.

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, 75 urte be-tetzean, orain arte bezela, gure Probintziaren alde lan egiten jarraituko duala adierazten die Gipuzkoar guztiei.

ANDOAINGO BIZILAGUNAK

1963 urtean	7.877 bizilagun		
1966 »	9.705 »	% 23,35 ren	ugalmena
1970 »	11.800 »	% 23,70 ren	»

ESKOLAUMEAK (LAU URTETIK AMABOST ARTE)

1963 urtean	732 mutiko = 1.487 ikasle		
	755 neskato		
1966 »	922 mutiko = 1.870 ikasle	% 27 ren	ugalmena
	948 neskato		
1970 »	1.288 mutiko = 2.603 ikasle	% 40 ren	ugalmena
	1.315 neskato		
Jakiña ugaltzen ontan gogoan eduki behar da inguruko errietatik ikastera datorren jendea, La Salle eta Berrospira batipat.			

LANGILLEAK (LAN-LEKUAK)

1963 urtean	2.365 langille		
1966 »	2.943 »	% 24,50 ren	ugalmena
1970 »	3.057 »	% 4,00 ren	ugalmena
Ikaragarria da batzuen eta besteen aldea. % ko 23,70 ugaltu dira bizilagunak. % ko 40 eskola-meak. % ko 4 bakarrik lan-lekuak. Kezkatzeko eta estutzeko arazoa.			

ZABALA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chapeitía

OTSAILLEAN Getaria Kalera aldatzen gera
Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA
Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda. de Francia, 1
— IRUN —

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIENTATIK
Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkifia: 41 20 65
DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA
Urrutizkifia:
Etxekoa 65 19 60
Landolakoa 65 19 33

URRETXUA
Urrutizkifia:
Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

TOLOSA

Caja Laboral Popular

GORDE ZAZU ZURE DIRUA

—oOo—

ZOAZ GALDETZERA EUSKALERRIAN DITUAN 42 ETXETATIK
EDOZEIN ERRITAKORA

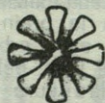
Gorosabel, 44

Urrutizkiña: 66 19 14

— T O L O S A —

ELOSEGI

TXAPELAK

Santa Maria, 4

— T O L O S A —

DAVANA

M. AYERTZA GARAJEA

AMERIKETATIK EKARRITAKO IBILGAILURIK EDERRENA

GIPUZKOA TA NAPARROAN ZABALTZEKO ORDEZKARIA

Cta. Pamplona, s/n.

Urrut.: 661025 - 651481

— T O L O S A —

Banco de San Sebastian

Hispano Americano Bankoarenkin elkartua

Etxe Nagusia: Avenida de España, 19 - Donostia

BESTE ETXE - MORROIAK:

Amara'ko auzoan	Av. Sancho el Sabio, 31-33
Antiguo auzoan	Matía, 58
Azkuene-Trintxerpe	Azkuene, 3
Egia'ko auzoan	Eguía, 3
Gros'ko auzoan	Gral. Primo de Rivera, 19

Probintziko erririk nagusienean Etxe ta Lanordezkariak

España'ko Bankuak 5.003'garren zenbakiz baitua.

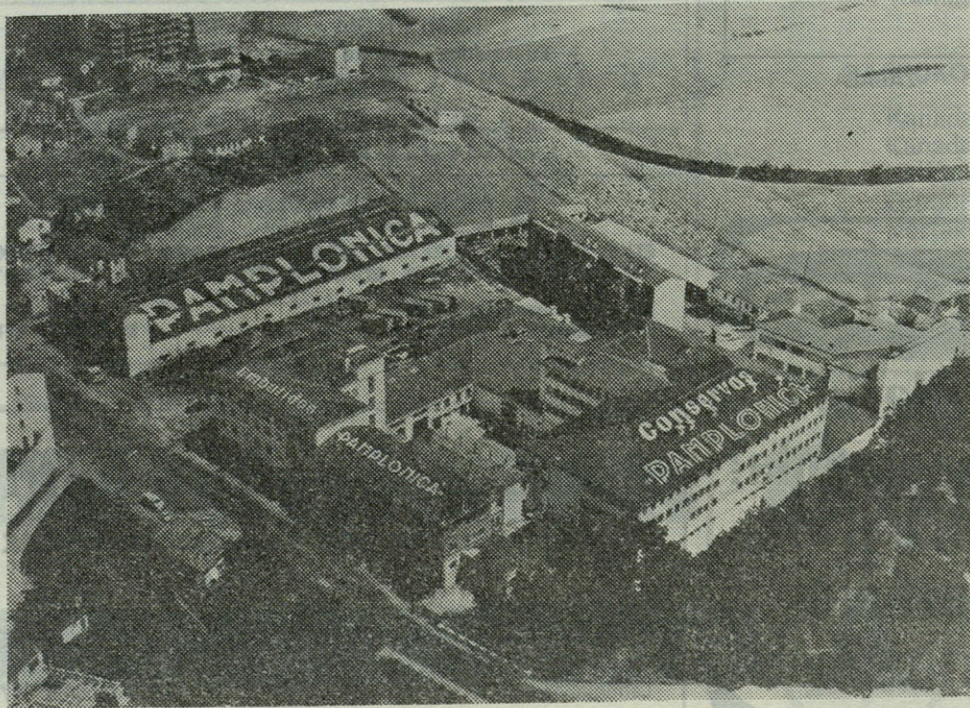
ELGA ETXEGINTZAK S. A.

San Francisco, 10 A, bajo
Urrutizkiñak: 661646 - 7 - 8

TOLOSA (Gipuzkoa)

Etxe-bizitzak saltzeko
Langelak eskeintzeko

Tolosa'ko Ordezkaritza

'Pamplonica, S.A.'

Txerrikiak

TXISTORRA, LUKAINKA, SALTXITXAK, YORK'O

URDAIAZPIKOA, FOIE GRAS, TRIPAKI

TA TXERRI - ANKAK

«Pamplonica»-nak dira
...uum! bai goxoak!
txerri ederrenetik
ateratakoak;
txerri - anka, txistorrak,
urdaiazpikoak.
Pamplona'ko lukainak,
saltxitxoi sendoak;
beatzak txupatzeko
auk mokaduak!

Bidebieta, 15

T O L O S A

TOLOSAKO KEZKAK...

Tolosar ez den batek idatziak

Beharbada barandu, baina... kezka batzuk sortu dira Tolosa-herri honetan, kurso honen azken aldi hontan. Bat baino gehiago zebilen gazte-entzuten edo gaztetxo-entzuten kezkaekin: zenbait guraso, irakasle, hezitzaile bide-kurutzet batetan bezela arkitzen ziren, ezin asmaturik, nondik nora jo ez jakinean, zer eman ez zekitelarik zegokien ardura nagusi bati irtenbide bat emateko eskuak loturik-edo...

Eta kurso honen azken aldi hontan, edo beharbada erdi aldetik azken aldirako hontan, gazte edo gaztetxo batzuk esnatu egin dira, mugitu egin zaizkigu, ibiltzen asi egin dira: akuilua beste batek hartu zuela ere esan beharrekoa dugu, gaztetxo hauek esnarazteko eta ikusarazteko. Ba dira mundu aldrebehontan gazte kezkatuak, sarri ongi konprenituak izan ez baldin ba dira ere. Hau bait da gizartearen pekatu bat: zerbaitetan lan egiten duanari, gizarte-azaroetan, heziketa-alorrean, gaztetxoe-kin... baina zerbaitetan, amets jatorretan, naiz iritzi bereko ez izan... holakoari sanbenito bat berehala erasten diogu bizkarretik.

Pazko ondorean, GAZTETXOEN ASTEA eratu zuten. Igarondo-zinemaren eman ziren hitzaldiak. Gaztetxoaren erantzuna ona izan zen. Zinema beretik. Normalak diren gorabeherak izan ziren: normalak, diot, gaztetxoaren izakera ezagutzen baldin ba dugu, tartean beti izaten bait dira jaleo-sortzaile batzuk; baina, normalak izanarren, ez dira onargarriak, heziketarako bide bat baizik, azterketa bat egiten baldin ba dakigu ondorean. Gaztetxoak beren bizitzatan dituzten zenbait korapilo edo problema ikutu ziren hitzaldietan: beren kezka, neska-mutilen arteko harremanak, kultura-bideak, erlijio-kinkaren iturriak...

Gaztetxo hauek lan eder eta baliotsu bat egina dute. Eta lehen ahaletin hontatik beste zenbait talde tipi sortu dira, bakoitza bere berezitasunarekin: kultura-taldeak, zinemak eta diskak eta antzerkiak azterkatuaz nor beraren heziketarako erakutsi egoki batzuk atera ditzaten. Eta abar...

Benetan pozgarria da gaztetxo hauek orain artean eraman duten jokabidea, Beraiek gauzak antolatu nahi dituzte, beraiek pausoak eman aurrera, beraiek konpromisoak hartu, beraiek hitzaldiak prestatu eta hizlariak aukeratu, beraiek gaztetxoentzat Mezak jarri astero, eta eratu... Baina gurasoei harremanetan jarrita. Gurasoen aldetik ba dago Elkarre bat; Tolosako ikastetxeetako ikasleen gurasoak Elkarre bat osatzen dute, eta gaztetxo hauek zenbait arazoetarako harremanetan jartzen zaizkitzu elkarre horrekin, gurasoengandik argia, laguntasuna eta babesa har dezaten. Pauso ona dugu hori.

Gaztetxoaren artean sortu den esnatze hau dela-ta zenbait herriko guraso kezkatu egin dira. Baina, beti bezela, kezka hau ez ote zaigu kezka ote batetan geldituko? Ez bedi holakorik gerta, gaztetxoa, bestela, berriro nazkatutik eta konfiantzarik-ezean geldituko bait da gurasoekiko. Gurasoen aldetik jokabide hau ez litzake barkagarri gertatuko!

Gertakizunak alderdi ugari izaten ditu, handik edo hemendik begiratu. Eta gertakizun honen beste alderdi bat aipatzea, bidezko eta zuzena jo-tzen dut.

Orain artean aitatu dugun gazte edo gaztetxo-talde hau maila bateko gazte-talde bat dela aitortu beharra dadukagu. Oker ote nago? Ba dirudi gazte-talde hontako gehientsuenak ikastetxeetan dabilenak direla, 14-15-16 urteetakoak. Kultura naila bereko edo beretsukoak, naiz-ta diruz, gure gizartearen, mala beretsukoak ez izan...

Eta beste gazte-talde hori?

Egurdiko 12 t'erdietan San Frantzisko kalean ikusten da beste gazte-talde hori. Lantokietatik etxeruntz, gizon eta emakume helduekin nahas.

Erabat argigarri izango litzazuke zenbat gazte edo gaztetxo, 14-15-16 urteetako, dabilten gure Paper-lanolan, dendatan, tabernatan, serbitzaritzan, jakin dezagun. Herria, gizartearen denok osatzen bait dugu. Eta ene ustez, denok behar genuke egokiera, bakoitzak bere arazoari begira, heziketa erosoagorako.

Beharbada, lantoki horietako nagusien eta jerenteen eta lehenen mailako beste langileen seme-alabak bilera horietan ibiliko ziren. Ongi dago. Eta besteak? Ez ote dadukate premirik? Ez ote dadukate kezkarik? 8, 10, 12 orduko lanak ote egin ote ditu beren berezko kezkatuak? «Alienatuta» ote daude? Irtenbiderik ez? Azpiratuta? Lana eta lanak ematen quen sosa, dirua ote da pertsonak dituen korapiloen askabide?

Mila galdera egin beharreko. Gazte-talde baten jokabidearen argitan, beste taldearentzat ere zerbait pentsatzen hasi gaitezten.

TOLOSA

Gazteen defentsan?

Defentsan ala eztenka, ongarri ditekelaokan. Maiz entzuten bait da esakuntza gogor eta mingarriak gazteen aurka. Eta ez dut uste bide egokiena hori denik, gizarte obeago bat sortu dezagun. Behar-

Holakoentzat berri on guti dago gure gaztediaren aldetik. Baina beste batzuk, eta hauek gazteak dituzu, errua gizaki "heldu" hoiengan jartzen dute. Itxiturako gizonak izan direla eragoz-

dutenek, urri izaten bait dira, multso tipi bat, talde tipi bat. Zoritarrez. Beste piloa, gazte-piloa, gazte-masa, ugariagoa izan ohi da. Pentsatzen bai, azterketarako pentsatzen dakitenak guti dira, ordea.

Mila galdera egin beharreko...

bada, eztena sartzen ibiltzea gazteari, mesedegarri izan dakioko, baina gerta daiteke etsigarri izatea ere. Zenbait gazte, egun, nazkatutik bizi baldin ba da, etsipen bidean, drogaturik (ardoz, aragiz, pildoraz, edo ganoragabekeriz), noren errua ote da?

Batzuk errezi ematen diote errua gazte berari, erru osoa. Eta hemen sartzen dira gure gizarte hontako gizon helduak, ondo helduak, ondo eginak (!). Holakoak, dena beren begiekin ikusi nahi dute, noski. Dena beren erara eratu, antolatu, zuzendu, eta mugatu nahi dute. Ba dirudi bere "hortan" dagoela egia bakarra, eta bide bakarra. Idekitasunik ez. Idekitasunik ez, eta, okerrago dena, aurrera-biderik ere ez: mundua gelditu egin ba litzazke bezela bizi dira: "lehen horrela egiten zen, honela jokatzen genuen, ohitura hauek genituen, ideia garbi eta jatorragoak pentsatzen genituen..." Beren adin hortan eta beren garai-ko gizarte-ko horretantxe trabatutik eta loturik gelditu dira... Berrikuntza guziak galtze bat dirudi...

ten diete, eta berekoia gainera, gaztediatz aprobetxatu egin bait dira beren asmoetarako. "Nortzuk dira gure jai-etxeak sortu dituztenak gure herrietan, nortzuk, emakume-etxe hoi antolatzaileak, nortzuk propagandaren bidez gazteak loarazten dituztenak... gizon eta emakume "helduak" ezik? Zenbait holako gizon adinekoek ongi berotzen dituzte beren poltxikoak gaztediaren kontura". "Gure jai-etxe horiek, gaztediari dibertsiorako irtenbide jator bat eskeintzeko sortuak izan ahal dira, edo negozio-bide bezela?". "Gauzak ez kahal dizkigute eman gehiegi eginak, nor beraren asmamenari bide zabal bat aukeratzeko eskelini gabe?". "Gizarte-arazoetan, kulturazkoetan heziketa-gaietan, dena erabakita eman digute, eta ate bat zabalik ez dugu arkitzen guk geuk erabakiak hartu ahal izateko".

Salaketa hau oso pisukoak duzu. Eta ezin genezake ahantzi.

—oOo—

Planteamendu sakon hau egin duten gazteek ez dut uste ugariak izango direnik. Beti gertatzen den bezela, pentsaketa zorrotza egiten

Eta hau dugu garrantzizkoa gure gizartearen. Azterketa egiten saiatu, egi baten bila, bide baten bila. Baina gizon eta emakume "heldu" horiek ez dezatela pentsa, burutsuak izateko ahalmena berena bakarrik denik. Gazteek ere ba dute ahalmen hori, eta zorrotza gainera, ene ustez.

Baina azterketa egiteko ahalmena eduki arren, erabiltzen jakin behar dugu, bai "helduek" bai gazteek. Ez, noski, besteeri begira azterketa egin, beste horiek nerera ekartzeko, hau ez baizkitzake azterketa objetiboa, baizik nereguruari eta bestearenari begiratu objektiboki, eta denoi dagokigunari eldu aurrera-bide batetan.

Izan ere, gizadiak bere bidea dararak, ez dago geldirik, bizi bat daduka, eta ez da zilegi aurrera-pauso hauek trabatzea. Ez "helduen" itxiturarekin, ez eta gazteen alderdikeriarekin. Denok gaudenez herri baten historiaren urratsetan, denok behar diogu elkar-lanari eutsi. Elkar-lanean bakarrik bide berriak urratuko ditugula uste dugu.

EGURBIDE

elizarán

LECHUGA, 4 • TEL. 65 13 20 • TOLOSA

AURTZO ETA GAZTEENTZAKO JANTZI APAIÑAK

ANE

Barazki Enparantzan, 1 Urrutizkiña: 66 13 82

— TOLOSA —

Benito Ezkerro

BOTILLETAN SARTUTAKO ARDO AUKERAKOAK, ORAINGO TA BETIKOAK

ARDO TA EDARI BIZIAK

Gordaillua: Zumalacarregrui, 3 Urrutizkiña: 65 18 66
Langela ta Etxea Urrutizkiña: 65 16 58

— TOLOSA —

"ZAL" izeneko karrozagintzak

BERIBILLEN AKATSAK KONPONTZEKO TA ELEKTRIKA - LANAK

San Blas auoza (Fábrica de bloques)
Subida al Cementerio
Urrutizkiña: 65 12 01

— TOLOSA —

ARAGI ERREAK

BEASAINEN

EGOKI

ZURE ETXEAN

- Bisigu, legaza...
- Arkume, antxume eta abar...
- Txekor eta idi-txuletak.

S. Ignacio, 15
Urrutizkiña: 89 14 37

— BEASAIN —

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Goreetiza

EIBAR

Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Glasola
Barola
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isael
Simon
Amana
Uraul
Urizar
Siglo XX

AURTZO A

AURTZOENTZAT SEASKAK, KOTXEAK, SOINEKO, ETA ABAR

Estrella Etxea

Urrutizkiña: 66 19 93

— TOLOSA —

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbieta, 66

DONOSTIA

YOGUR

GURELESA
GOGOZKOENA

San Kosme ta San Damian GAIXOTEGIA

GAITZ BEREZIAK SENDATZEKO A

Comandante Checa, 9

Urrutizkiña: 65 18 00

— TOLOSA —

Mugertza Argitaldaria

IRARKOLA LAN GUZETAN BEREZIA

ESKUTITZ - ORDAIN - AGIRI - ESTALKI -

GAI - ZERREDA - ARGITALBEN - EDAKUNDE - TA

SAL - EROSKETAKOAK

Ensanche Lascurain

Urrutizkiña: 65 15 54

— TOLOSA —

Jauregi'ren Industri Salgaiak

«LABHER» lan-tresnak S.K.F. txirrilluak.

«WISCO» brontzeak.

«DUNLOP» traganarruak. «KRAFFT» sorka
riak, Kanpotiko erramintzat.

Industriarako saigai guzitakoak

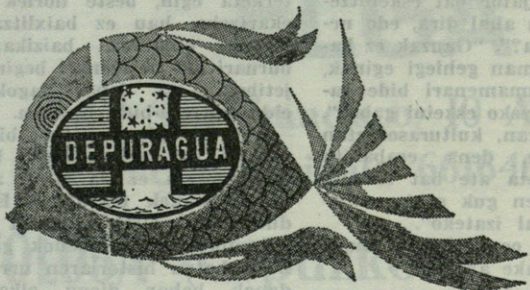
DOGO legungarriak

S. Franzisko, 3 bis

Urrutizkiña: 65 15 43

— TOLOSA —

DEPURACION DE AGUAS S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia
edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko
zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordoniz, 44

BILBAO

Baratz eta maastietako gorni eta erdoien aurkakoa

CUPROSAN
311 SUPER

**INSECTICIDAS
CONDOR**

BESTELAKOA DAI

Banatzailleak:

Mokoroa azi-etxea - Donostia
Pedro Txueka Etxaniz - Getaria
Kooperatiba «La Amistad» - Zarautz
Kooperatiba «Alkartasuna» - Usurbil
Kooperatiba «Izaskungo Ama» - To-
losa
Kooperatiba «Aurrera» - Deba
Kooperatiba del Kanpo - Elgoibar
Kooperatiba «Lana» - Mondragoe

Giberten Almazena - Azpeitia
Jose Olasagasti - Irun
Arregi alargunaren semea - Oñate
Jesus Garate - Eibar
Jesus Ibarguren - Bergara
Usabiaga alarguna - Ordiziako
Billafranka
Jenaro Usabiaga - Zumarraga

Hamabostaldia dela ta...

ANTOLAMENDUA

Juan den abenduan erdi aldera izanen zen, herriko zenbait lagun, Lizardiko liburutegian bildu ginela. Bileran hura Lizardiko elkarteak eragin zuen eta bertara, Alpino eta Oargi, deituak izanen ziren.

Lehen harreman haietan elkar ezagutu eta gure kezakak eta elburuak azaltzeko, izan ziren batez ere. Danok konprenitzen genduen gure herriko euskal giroa oso berezia dela eta guti gora behera zeintzuk ziren, egoera horren motiboak ere. Dena dela berehala erabaki genduen zer edo zer egin beharra zegoela eta gauza askoren artean, batez ere aste kultural baten premia nabarmendu zen. Hau aurrea eramateko jende asko behar zela Z. A. honetatik eta egunkari bidez herriko gazteriari dei bat egin zen. Gero jakin dugu, bakarren batzuek minbera zirela heuren oroitu ez ginalako. Baraka dezatela gure errua baina lehen esan dugun bezala dei hori egina zegoen aipatutako moduan. Behar bada hau zabalago eta zehatzago egin zeitekean eta datorren urtean ondo bagera, hala izanen da.

Egia esan dei horri inork ere ez zigun erantzun, eta orduan geuk esagutzen ginuzen edo gure inguruko zirenari kaso egin genien. Hala ta guztiz ere ez zen geiegarik izan askenerako. Beraz geu gara lehendabizi eta geien sentitutakoak gaste jende horren faltagaitik. Lehen batzar horren ondoren 8-bat lagun biltzen hasiak ginen eta aste kulturala mamitzen eta osatzen ere.

Martxoaren askenetan, gehitu zen batzar hori, Lizardiko direktiko berriekin. Eta aste bat falta zelarik beste hogeitamar bat gehiago izango ziren, gero hamabostaldien barnean askoz ere gehiagok laguntzen zigularik. Beraz giroaren inguruan jendea animatzen jean zen eta hau dela bide herriko zenbait lankide esagutzeko modua sortu zen. Orokar jota —bere akatzekin noski— aski ongi joan dela esan behar lehen hamabostaldi hau eta garrantzi gehien duna, urrengo urtean ontzeko asmoa utzi duela noski. Beraz hau izanen da egun hoi ondoriorik onena, zeren bagenduen bildur, askenerako jendea nekatuko ote zen ere hainbeste lan eman du, baina ez da hola gertatu.

AZTERKETA

Orain Hamabostaldiko eginkizun danak, arazoz edo gaiez banatuta eta zatituta erreparatuko ditugu bere alde on eta txarrak emanaz.

LIBURU AZOKA

Lehen Euskal Liburu Azokak

—euskerazko liburuekin ornituta noski— nahiko jende ibili du bere inguruan eta editorialak esan dituzenez, Durangokoaren ondoren gelditua izango da, bai jende aldetik eta bai salmenta aldetik ere. Kontu izan Durangoko Azoka Bizkaian bakarria dela eta Euskal Herrian lehenbizikoa, beraz tradizio geien duna, eta honetatik at Durangon euskal gaieko erdal liburuak ere badutela leku. Eta zoritzez oraindik ere liburu mota honek publiko ugariagoa du gure mintzo zaharreen idatzitakoak baino. Hala ere Amatiñok dion bezala gure Azokak horrela jarrai beharko du, eta horrek emango dio —guk hala nahi— nortasuna eta ospea noski.

HITZALDIK

Hitzaldiekin berriaz, kalitatearen aldetik goi mailakoak izan dira. Heman diran lekuekin ez dugu behar bada asmatu. Baserritarrena, Leidorren orde, Aurrezki Kutxako aretoan beharko zun izan, nahiz eta baserritarren kezka sortzen izango da egitazko problema.

Eta hau urtean zehar egin beharko den arazoa izango da. Euskal Poesiaren buruzko hitzaldiak, bai lekuz, jendez eta kalitatez, izango zun akatsik gutien.

Artearena ere berdin esan gene-

zaguke eta hemen izango zen elkar hizketarik bisiena eta bitxiena ere.

Euskal lehen giroari buruz, J.M. Barandiaranek emandako hitzaldiak, leku hundiagoa merezi zuen eta bertan ere altaboz batek asko lagunduko zun gelaz kanpoko jendearentzat. Hau izanda hitzaldietan lekuz urri ibili geran, bakarria. Orok dakizuten bezala J. San Martin eta Merino hitzaldiak eragotziak izan ziren, baina inork ez dakiguna da horren zergaitia.

ABESLARIK

Abesti jaialdiak nahiko ongi erantzunak izan dira eta behar bada datorren urterako, bat ona egin da utzi beharko da. Ez dut esan nahi ez dirala onak izan, baizik bat goi mailakoa, adibidez, jaialdi birekin bat eginaz. Beste aldeko edo ipar aldeko abeslariak izanen zuten arrerarik onena noski, beren kanten bisitasuna gaitik eta batez ere erabili dituzten gaien gaitik. Beti bezala Oskarbi goi mailan jardun da eta behar bada profesional kutsu bat hartu du bere kantuetan, beste taldeetatik arras bereizten duena.

Lete ta M.ª Lourdes beti bezala oso txalotuak, nahiz kanta berrien oraingo problematikaz kezkatzen diranen falta nabaritu. Edozer moduta beti dute nortasun berezi bat bikote honen kantak.

DANTZARIK

Dantzari eguna, uretan pasatu genduen noski, eta honek eragotsi zigun herriari egun alai bat emateko bidea. Baskaria berriaz, berdin esan genesaguke, nahiz jendez ez hain guti, hobegotu zeikedan. Alaz eta guztiz jendea animatu zen hainitz eta beste batean zori hobegoakin bilduko ahal gara gehiago.

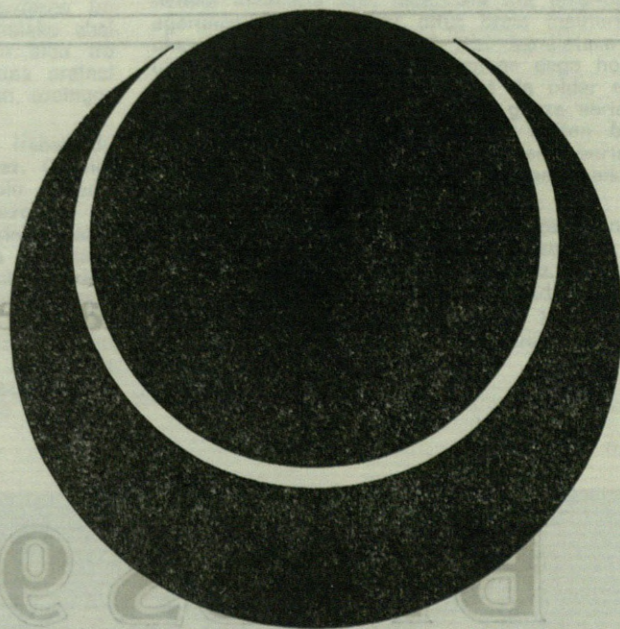
Erketzek emandako jaialdia asko gustatu da, baina jendeak ez zun erantzun merezi zuten bezala. Datorren urterako zeo zer pentsatu beharko da jaialdi honi buruz.

ARTE-ERAKUSKETA

Azkenik, Arte Erakusketa izango zen jende gehien ibili den lekua. Kalitatez, kopuruz, eta izenez merezi zuen erantzuna hartu du. Baina gure herriko kritikoei (artekoei) —bizpauru kenduta— ez dira enteratu dirudien ez hobe ez dute nahi izan, bestela ez dugu konprenitzen beren isiltasuna. Tamala da baina egia, hau beste norbaitek eratu bazun beste soinu bat izanen zuten noski. Baina guretzat

TOLOSA

TOLOSA 1972
MARTIAZ: 6x21

EUSKAL KULTUR HAMABOSTALDIA

ARTE-ERAKUSKETA - 'AMA LUR' FILMA
DANTZARIK - ABESTIAK - LIBURU-AZOKA
DANTZARIK - HITZALDIK - BERTSOLARIK

nahikua izan da jendearen arrera ona eta artista guzien laguntza.

Erabat gurekin, eta gure elburuekin batuta, eta elkartuta, zirelako. Hau idatzi ondoren herriko jaun baten asterpena jakin dugu, Erakusketa horri buruz; baino horri ere erantzuna aparte emanen diogu eta ahal dela berak erabiliduen egunkarian. Eta baleike hau argitaratzerako ere.

ONDORIOK

Kritika batzuk jaso ditugu eta egia esan eskertzekoak dira. Baina beste askok ere kritikatu gaitue oso modu berezi batekin, beren isiltasuna eta ager-ezakin. Oso euskalzaleak eta abertzaleak baina... nik ez dut sinesten hoiekin eta barka dezaidatela. Edozer moduz gure elburuak gaste jendearentzat zuzenduak daude batez ere.

Hor daukagu etorkizuna, nahi edo ez badugu ere, eta horretan saiatuko gara gero eta gehiago. Be-

ti herriaren alde hildo berriak asmatuaz eta batez ere lan egiten, zeren aspaldikoa da, askenean egiten duenak duela arrazoi eta gu ere horretan gaude.

ASKALEKU

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo takite aruntz joaten. Nal dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditekero merke ta ondo ematen. Fermín Calbetón, 4

DONOSTIA

TOLOSA

Pedro ZUBILLAGA

MAKIÑAZKO LANTEGIA

Makiña-konponketa guziak - Dorretako Erloju ta Kanpai-uztarri zuzentzeak - Kanpaiak berez lanean jartzeko moldaketak

Urrut.: Lantegikoa: 65 12 39
Larramendi, 6 Etxekoa: 66 16 54

— TOLOSA —

Puntoko lanetarako artillak
«Pingouin-Esmeralda artillak»

CARRETERO

NAI DEZUN GUZIA AUKERAN

A. Elosegui, 58

Urrutizkiña: 65 18 70

— TOLOSA —

V. S. B.

Zamarripa

ORDULARIAK ILLARGINTZA URRERI — ARGIZTI

Portal, Urrutizkiña: 65 17 86

— TOLOSA —

Ikus eta txaxta zerorrek

BYASS 96

esaten duten bezain ona da...

Gizon danak dio!

Gezurrik gabea da

BYASS 96

GONZALEZ BYASS

Baratz eta

Gipuzkoako Ordezkaria: Lugariz Auzoa - Gurutze Taldea, 7

Urrut. 413994 - Apd. 1374 - DONOSTIA

SAN JUAN S. L.

«EJ» / IRAR-ERTI-LANAK

Barrio Usabal —Zona industrial— Urrutizkiña: 66 19 23

— TOLOSA —

La Engomadora Moderna, S. A.

GOMATZAILLE GAURKOA

— TOLOSA —

«La Perla»

OPILEDGIA —ETXETARA ERAMATEN DITUGU—

A. Elosegui, 37 Urrutizkiña: 65 14 54

— TOLOSA —

TORNILLUTEGIA BURNI - LANGINTZARAKOAK

ETXEGINTZARAKOAK EBAKITZEKO TRESNAK

BURNI NEURTUAK UGELAK ETA PIRRIKARIAK

KELVINATOR BANATZAILLEA.—Otza industri-bidez Aide egokitua

Aukerarik ederrena, sukaldeko makiñetan eta Otza sortzeko apailuetan.

Tximist-Indar bide lan egiten duten makiñak, zure etxerako neurri-neurrian eskeiñiak.

LA INDUSTRIAL

DANETARIKO SALGAIAK

Lechuga, 3 Urrutizkiña: 65 17 18

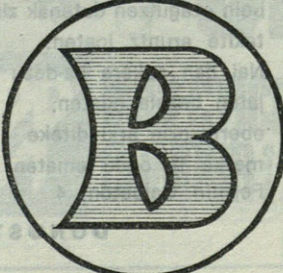
— TOLOSA —

BEOTIBAR

Etxetarako elextrika - Makiñak eta erredizak

Beotibar, 10 Urrutizkiña: 66 11 85

— TOLOSA —

BURNIOLTA, S.A.

Etxegintza eta konstruziorako burni lanak

TETRACERO S. A. ETXEAREN BANATZAILLEA

Usabal auzoan Urrutizkiña: 65 18 72

— TOLOSA —

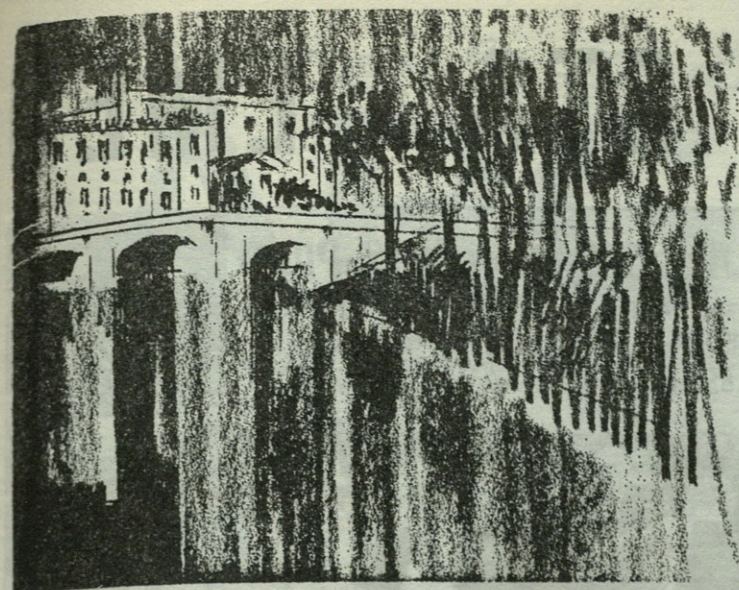
ELABORACION Y MONTAJE DE ARMADURAS

 REDONDO ORDINARIO

 TETRACERO 42

 TOR 50

 TETRATOR

TOLOSATIK

"SAN FRANTZISKO" - Eliza, kondaira zehar

Azken hamabostaldi hontan ez zaio ohargabe pasa tolosarrari eta ingurokoari «San Frantzisko»-Elizaren aurpegi-garbitzea. Idazten ari naizeneko egun hontan, erdi garbituta daduka oraindik aurpegia, eta oraingo garbiuneak eta lehengo beltz-uneak oso nabarmen azalzten zaizkigu. Urteak dira txukunaldi egoki bat eman ez zaioa, eta hainbeste urte gainera... Asi kontatzen: 1957'an asi ziran elizgintzako lehen lanak.

Gertakizun hau dela-ta, histori-zehatztasun zenbait emateari ego-ki derizkiogu, tolosarren eta beste zenbaiten jakingarri.

Lau aldi bereizi genitzake, Eliza honen historian.

LEHEN ALDIA: 1587 - 1835

1587 urtean sortu zen «fundazioa», Mendizorrotz-fameliaren eskuetatik. Tolosa bertako familia zen, eta familia hontako laguntza-emaile edo «donantea», eliza eta komentu berrirako, Pedro Mendizorrotz duzu.

Elizagintza 1597'an asten da, Migel de Aranburu anaiaren ardura-peon. Anai fraile hau, arkitettoa zen, eta beste zenbait eliza eta komentu eginak zituen Gipuzkoa eta Bizkaia barna. Tolosakoa, herri-
tik kanpora jaso zuten, beste zenbait herrietako komentuak bezela. Baina urteen buruan, herriaren haiztearekin, komentuak herriaren erdian gelditu zaizkigu.

Elizaren barne-aurpegiko lanak, erretablokoak alegia, Aranburu fraileak eratuak dituztu, baina Bengoetxea'tar Anbrosio'k eginak eta landuak bere Asteasuko lan-olan. Bengoetxea'tar Anbrosio Joannes Antxietakoaren ikasle dugu.

1610'rako Eliza eta komentua bukatutik daduzkagu, eta Fraileak bizitzaren jarrita. Benetan handia zen elizak eta komentuak hartzen zuen lurraldea. Ikus: lehengo komentuaren lurraldeetan, gaur Artxiboak, Alondiga, CIT, Musika-Akademia, Ur eta Argi-etxea daduzkagu. Garai hartako Elizak, Komentuak eta baratzak lurralde hau dena betetzen zuen, trenbideraino. Egundoraindik, lehen komentu zaharren baratzak orma-
k trenbide alderdi hartan nabari omen dira.

Ikastetxea zen, fraileentzat, Arantzazukoaren ondorengoa. Sasoi batetan, 80 fraile ere, ikasleak gehienak, komentu hontan bizi izandu ziren.

1612'n frantziskotarren komentu hontan «Arte eta Filosofia-ikastetxea» sortu zen. Idiaker'go Isabel anderearen eskuetatik, «San Jose Ikastetxearen» izenpean. Ikastola hau ez zen fraileentzako bakarrik, nahi zutenentzako baizik. Arte, Filosofia, eta beste ikasketaz gainera, teologia ere ikasten zen. Goi-mailako irakaskintza ematen zela esango genuke, baina dena, XIX mendeko «desamortizazioarekin» galdu zen. Jakinarrizko bat: «San Frantzisko Paseoa»-ri, lehen, «Filosofoen Paseoa» zeritzaien.

Dena normalki, bere bidetik, zihoa-
n, napoleon-gudaketak sortu arte, Frantsez-gudaozteak aspiratu zuten Tolosa. Gudaketa hauen ondorio bezela, eta hemengo herri-giroa «frantsestu» egin zelako-
edo, erligio-bizitza beheratu egin zitzaigun. Garai hontan, «San Jose Ikastetxearen» galtzea gertatu zen.

BIGARREN ALDIA: 1835 - 1875.

Garai hontan gertatuak hitz gutitan hauek lirake: Mendizabal'en «desamortizazio»-legea, komentu-
etik irtetzea, eta fraileen sakabana-
tzea. Komentua hutsik.

40 urte hauetan, komentuak eta elizak zenbait gorabehera jasan izan behar zituzten. Liberal eta karlisten arteko gudate-denborak bait ziren; eta hori zela-ta, Tolosa-herria, militar agintepe desberdinetan eroria egondu zen.

Aldi hontan, komentuak danetarik serbitzua egin zuela-
edo esan genezake: kuartela, gudagailu-almazena, eta abar... Eliza, aldika itxita aldika idekita egon ohi zen: eta eliz-serbitzuak, fraile izanik komentu-
tik irtendako apez batek betetzen zituen. Hau, karlista alderdiaren agindupean batez ere gertatu zen.

HIRUGARREN ALDIA: 1875-1915

1875 urtean, karlista-alderdiaren garaipena gertu zegoela-ta, Aita Estarta Mariano, bihotz bero, fraile batzuk biltzen asi zen, berriro Tolosako komentuan bizitzaren jartze-ko. Apirilean ideki zuen komentu-
a, eta mezadun apez fraileak, nobizioak, eta Filosofi eta Teologi-fraile-ikasleak elkarrekin bildu ziren, hutsik egondako komentuan... Baina hamar hilabetetarako bakarririk. Liberalen garaipena etorri zen (ez karlistena, Aita Marianok espero zuen bezela), eta erasoaldi-
ren baten beldurrez, fraileen elkartebizitza autsi, eta sakabanatu ziren denak. Herria eta alderdi garaileak jokaera honekin harriturik gelditu zitzaizun.

Hiru mendeen bukaera hau izan du zen: bi mende zorioneko, eta bat txarreko.

Datozen 40 urteak aipagarriak ditugu gertakizun hauegatik: komentu-
a gohitik behera desegin zuten. Bere lurretan, Probintziko Artxiboak egin ziren. Komentuaren baratz zabala, herriaren premietarako Herriko Etxeak hartu zuen: lurralde hontan eraiki ziren «Ur eta Argin-darraren Etxea», Alondiga, liliba edo garbiketarako tokiak (egun, toki hauek aldatutik daduzkagu: hor daude, CIT, Herriko Etxe-ko langile-
en almazena, Bomberoena, Musika-akademia... Komentuko lurraldeetan ideki zen gaurko «San Juan kalea», eta baita Soldadu-kalean, ezkerretara, dagoen etxadia ere.

Eliza bakarrik gelditu zen zutik,

Herriaren salbabidea

Herriak, pertsonak bezalatsu, ez ditugu batbatean ezagutzen. Bakoitzak du bere aurpegia eta bere barnea. Eta hura berehalakoan agertzen bazaigu ere, barne hau beti ere izkutuagoa da. Halatsu gertatu zait neri Tolosarekin. Urte bete dut bertako bizilagun naizela; baina orain guti arte ez nuen ezagutzen herri honek bere izpirituan daraman irudimen aberatsa. Harrigarria du benetan.

Bi gertakizun aipagarri izan ditugu aurtan Tolosan: Irakaskintzaren Astea eta aspalditik eza gunak diren urteroko Inauteriak. Tolosar multzo handi batek elkarrekin eratu eta eraman duen. Aste haren eta Garizuma aurreko jaialdi hauen artean bada zerikusirik. Astea utzirik izan dugu eta Inauteriak bukatu-
tzeak dira.

Badirudi, bi gertaerok ez dutela, ba azaletik behintzat kideasun eta antz handirik, eta norbaitek galdetu ere galdetuko du zergatik elkartu nahi ditudan. Esan dezadan labur-labur: bietan *herriaren irudimena* aurkitu dut borborka. Herriek honelako ahalmenik bizi-bizi dituean, etorkizuna beren alde irabazia dute, neurri handi batentzen etorkizuna orainaldiaren irudimena bait da. Baina utz dezadan, oraingoz, arrazoibide hau eta noan aurrera.

Irakaskintzaren Asteak txalorik beroena irabazi du, bete-betea izan bait da, asmoz eta jendez. Oraingo honekin Tolosako Guraso Elkarteak etsenplu on eder bat eman du. Eta bere lana aipatu beharrezkoa da. Astea zehar entzun ziran mintzaldi egokiak; mahai-burukoek ere esan zuten hamaika gauza jakingarri, baina —ene ustez— benetako protagonistak ez ziran izan horiek. Nahiko isilpean gelditu ziran benetako protagonistak eta ez ditut gogoratu gabe utzi nahi: Gurasoen Elkarte izan zan lehenena, bultzatzaile eta eratzaile bezala, eta ondoren herri jendea bera, de-
jari gogorik argienarekin erantzunaz. Eta ezingo ditugu ahantz diru-laguntzaileak ere: Tolosako Banketxe

eta Aurrezki Kutxak (den-denak izan ez badira ere). Honelako laguntza-
era egokiak jasotzen dituen herriak txalotuko du, noski etxe horiek sor dezaketen kultur-
gintza.

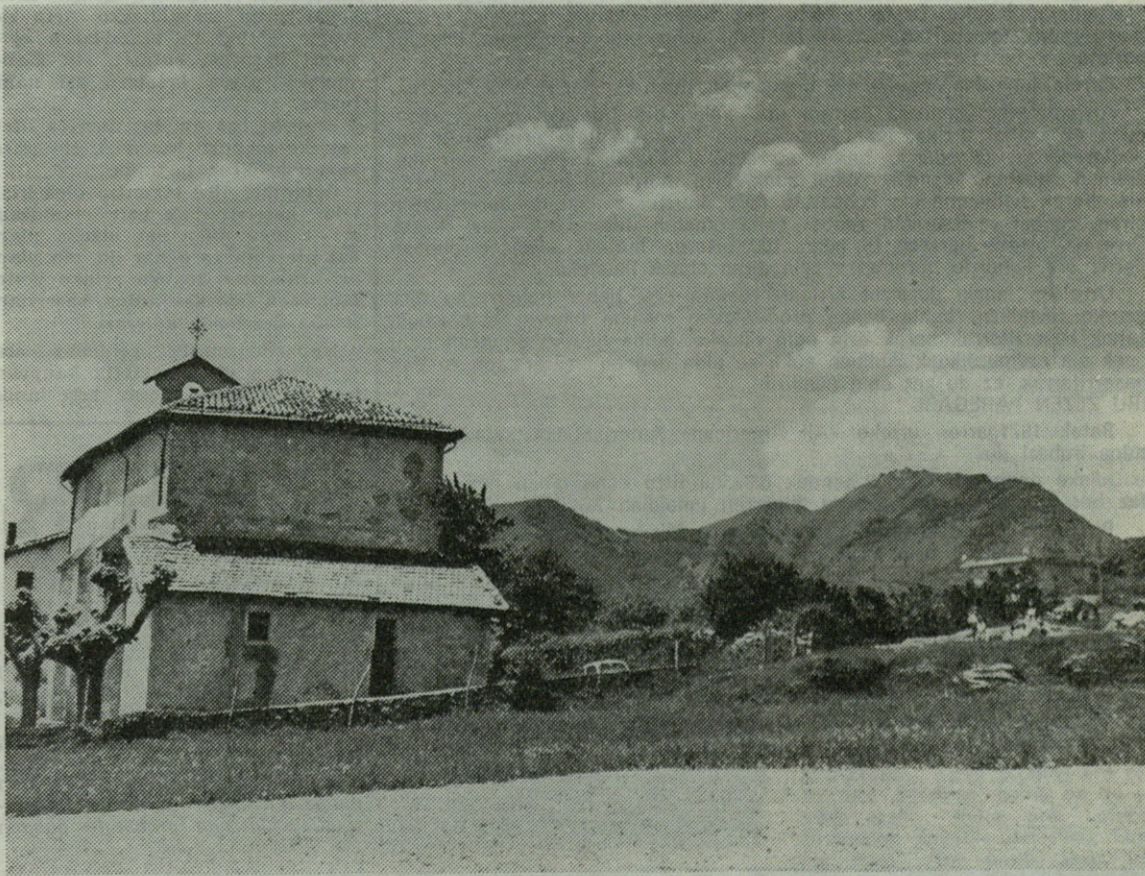
Antolatzaileek, dudarik ez, usnamen ernea eduki dute, herriaren beharrian eta kezkek atzematean, eta horregatixe erakarri zuten *Iparragirre* zinemara halako jendetza. Organizatzaile eta diru-emaileek behar zen toki-tokian eman dute haizkorakada. Herri xumearen asmoak eginkizun jakin eta konkretu batera eramateko ez dira txarrenak aste honetan agertu ziren bi-
deen antzekoak.

Beste nonbaitetik, Inauteriak ere herri beraren ekin-gogoia erakutsi dute. Honela diharduen herriak etorria du, inspirazioa, gol arnasa. Tolosarren eta ingu-herrietakoen etorri horrek bete ditu kaleak pozez eta ironiaz. Badakarte, bai, zer pentsa jaialdiok. Inauteriak ihesbide direla? Baliteke; baina ez noski erabateko iheskaria ere. Indar-nahi eta elkar-nahi baten agergarritzat ikusi nahi ditut orain inauteriok. Nork uka lezake hor bizi-nahia? Hiri handietako jendeari ukatu edo agortu zaion asmamena dago hor borborka. Eta hau edozein herrirantz da oldar eta indar. Honelako ekin-gogoia duen herria gauza seria bat da, eta batzuetan, ekinean desbidetu egiten bada ere, behar lituzkeen gidariak herri-barnean bertan aurkitzen baditu, ez jakin norainoko geroaldi bikaina sortuko duen.

Horixe zen esan nahi nuena. Irakaskintzak eta inauteriak baliteke batabestearekin zerikusi handirik ez ukaitea; baina, hemen, bezelatsu, elkar-lanerako gogorik duen herriak salbabiderako bide-erdia egin du.

Gure herri koskor guzietarako beste hainbeste eskatuko nube: elkartu nahia, lanerako gogoia, aurre-
ra nahia. Asmatuko ote dugu?

I. J.

hirmo. Jaso zituen, bai, Elizak ere bere ajeak, batez ere gain-alde-
tik (guk umetan esaten genuen be-
zela «mendi gorrietan»), baina hala ta guziz ere eliz-serbitzuetarako erabilia izan zen. Eliz-aldameneko etxetxo batetatik zaintzen zuen Eliza fraile batek, Beobide'ko Krispin aitak. Hutsa zen egin zezakean lana eliz-serbitzuetan, eta egiten zuena. Irugarren Ordenarekin batez ere bete zuen. Hau hil ondorean, Obispoak aukeraturik, Gurrutxaga jauna izan zen Eliza honen ardu-
radun zenbait urteetan...

Tolosan bizitzen jarri zen. Lehenengo lana, bizitokia egitea izan zen, sakristiaren gainetik. Urte bete bar-
ru burutua zen etxea, amasei fraile-
lerentzat. Bin-bitartean hiru fraile, komentu inguruko etxe tipi baten bizi ziren. Garai hartan sartu zi-
ranetatik bat, oraintsu arte esango nuke, gure artean bizi izandu da: anai Jose Antonio, oso ezaguna tolosar eta ingurukoentzat.

Harrezkero, frantziskotarrak Tolosan daude. Amabi fraile.

ARTE-ZEHATZTASUNAK

LAUGARREN ALDIA: 1915-1972...

Mende honen asieran, 15'an, bi-
zita berri bat hasten da Elizaren-
tzat eta komentuarentzat. Fraileak, frantziskotarrak, sartuko dira berriro Tolosan. Frantziskotarrak esaten dut, beste batzuk ere ibili bait ziren sartu nahiean hemen: klaretarrak, jesuitak. Irugarren Ordena-
koak hasitako bideetatik joaz, eta Vico kardinalaren bidez emandako pauso-
ei esker, abenduaren 15'an, 1915 urtean, berriro fraile-elkartea

Barne-aurpegiari begiratu, erre-
tabloari alegia, Antxietako Joanes'en ikasle zen Bengoetxearen lana ikusten dugu. Erretabloaren goikal-
dea, geroztikakoa dugu, eta balioz, aulagoa, eta beste esku batena. Erretablo hontan, beste zenbait arte-
aberastasunen artean, Sagrario-ko atea nabarmendu behar dugu: egitura zoragarrikoa.

—oOo—

Histori-punduetatik, jakinarrarenak eta handimandiak bakarrik autatu ditugu. Eliza zaharra aurpegi arin eta gazteagoarekin ematen zaigu orain. Lehengo dugu, baina, hau-
tsak, eta izerdiak, eta kutsututako erre-
karen pitzak sortutako zikinak kenduta. Elizaren aurpegi-garbitze hontan denak ez datoz bat. Bana-
ka batzuen iritziak ez dira alde-
koak. Nerea bai. Zoaz, ikus eta eman zure iritzia.

Iñaki-Joxe

NEKAZARITZA AN ETA EMEN

Esne behiak eta zezenak

Ipar Ameriketan dena aundi da eta denetik da asko. Orrela behiak ere esne behi aundiak dira edo esne asko dute.

«Hattie» izena du esne ematen ortan oraindik markak autsi dituen behiak. 365 egunetan 19.481 litro esne eman ditu, au da, urtebete justuan.

Kontuak atera itzazu eta egunean 53 litro paseak, batzaz beste urte guzian. Ez, ume egin berritan eta puri-purian zegoenean, 53 litro ematera iritxi zala guk ferian behia erostean kontatze dugun bezela. Ez. Urte guzian batzaz beste eguneko 53 litro paseak eman zituela behi bakar orrek.

Jokatuko nuke, gure artean badirala 6 behiko baserriak, oinbeste litro esne ateratzen ez dutenak. Eta ez aragitara edo txahal azitzera jarriak daudelako, duten esne guzia saltzen dutenak baizik.

Zenbat buru ainbeste amar-litroko, zenbatek ateratzen ote dituzte urte guzian? Ba, alako bost behi beharko lirake, delako behi orren markatara inguratzeke. Tokitan gaude.

Nola diteke ori?

Amerikanoek ohi duten arrokeriaz, ango ganaduzaleentzat ez dala batere arritzeke, behi batek marka ori ezartzea, esaten dute.

Nola diteke ori? galdetuko duzu.

Orain 100 urte, lehenengo behi olandesak, frison-holstein arrazakoak, Ipar Ameriketara eramane zituzten ezker, esnebehiok esnetsuago egiten saiatu dira.

Ortarako badute elkarte bat: «Frison-holstein arrazako behiak azitzen dituzten ganaduzaleen elkargoa».

Soziedade ortan, arrazako behien izenak apuntatzen dira eta behi jabea zein dan. Gero zein behik zenbat esne eman duen eta zenbat ume egin, eta abar.

Orrela, behirik esnetsuenen umeak aziz, eta arraza obetzen duten zezenen azia eribiliz belauenez-belaun esnebehi oboak sortuz joan dira.

Kontuan izan ia 200 enpleatu badituela elkarte orrek, papel lanetarako bakarrik.

Gaiñera, badute beste elkarte bat behiok bizitan saltzeko, nahiz Ipar Ameriketara bertan batetik bestera, nahiz munduko beste edozein naziotara.

Orrela, joan dan neguan, 489 biga saldu zituen Espainiara elkarte orrek.

Arrigarriena, Olandara bertara ere, saldu dituztela da. Igazko abenduan 42 txahal urrixa, Ipar Ameriketako frison-holstein arrazakoak eta pedigredunak, Olandarra, beren aurrekoan lurraldera esango genduke, eramane zituzten. Olandan txahal auk, urte mordoxka bateko lana bada ere, beren behikumeekin konparatu nahi dituzte: zenbat denboran azten diran, zenbat pentsurekin zenbat esne ematen duten, eta abar, ikusiz. Orra or, arraza beraren bi adar, 100 urteren buruan, elkarren ondoan berriz ere kondizio berdinetan zein diran oboak ikusteko.

Orrelako lanak, guretzat arrigarri badira ere, behar beharrezko dira gaurko munduan, behia esnea produzitzeko makina bihurtu bait zaigu. Lanok baserritarrak berak ezin egin ditzake, baiña gaurko egunean behi cnak ala erdipurdikoak ikulluan euki, ze alde dagoen konturatzen ez dan baserritarrak, ez du zer egin aundirik.

IRU ZEZEN PAREGABE

Batek 1971garren urteko «All American» Ameriketako txapeldun tituloa irabazi du.

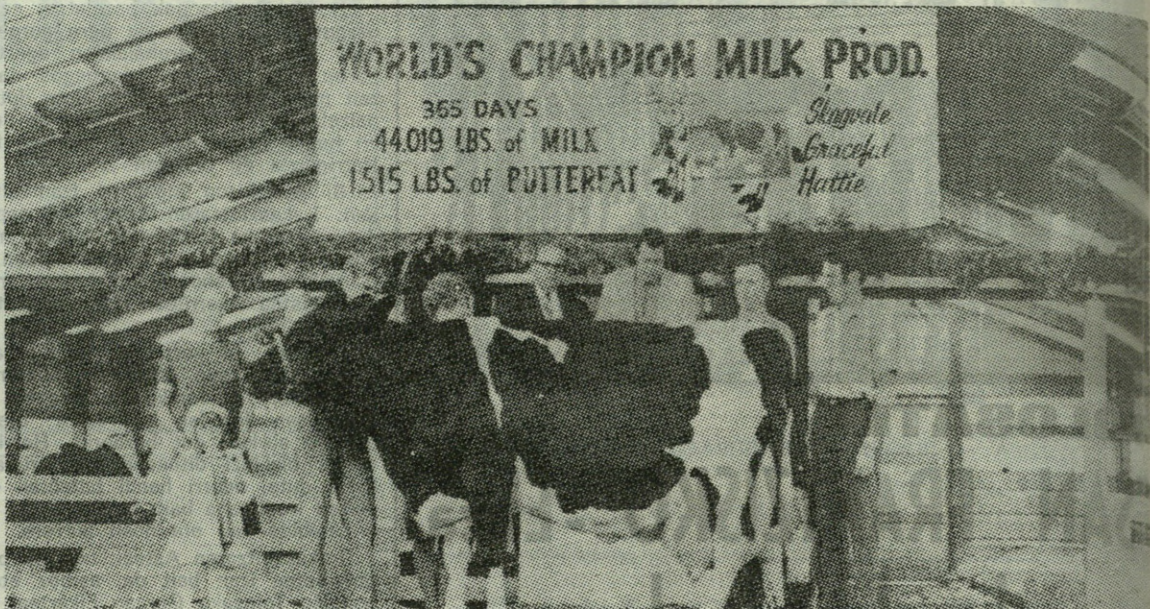
Idisko onen aitaren 462 umeek 6.825na litro esne eman dituzte batzaz beste urtean. Amak, berriz, bigarren umaldian 7.376 litro.

Bigarrena Olandakoa da. Urtea zuelarik Alkamaaren txapeldun atera zan. Bere amak 8 urte zituelarik egindako umaldian 8.253 litro eman zituen. Irugarrena gaztea da oraindik. 1971garrengo iraillean Ipar Ameriketara joia.

Idisko onen aitaren 2.153 umeek, bakoitzak 7.342 litro esne eman ditu umaldi batean.

Amak berriz, 10 umalditan 107.712 litro esne eman ditu, eta oraindik ematen ari dana.

Iru zezen auk, Burgoko «Granja de Retortillo» zezen-paradak erosi ditu eta Espainia guzira zabalduko omen da zezen auen azia.

19.481 litro esne emandako behia

Europako Baserriaren Egitura

Europako Merkatu Batuko ministroak elkarrengana bilduta zazpi egun eta iru gauz lanean ari izanak dira joan dan martxoan. Ehun bat orduko lana izan zuten, nekazaritzari buruz ze neurri artu behar ziran erabakitzeke. Artu zituzten erabakiak baserriaren egiturari dagozkio batipat, eta Mansholt-en plana betetzen asi nahi lukete.

Erabaki bat au da: aurrera ateratzeko moduko baserriek, eta auei bakarrik diruz lagundu.

Ortarako, diru laguntza oiek iristeko, baserritarrak bere etxaldean zer egingo duen sei urteko plan bat presenta tu behar du, eta plan ori eramanez, inguru artako beste langilleek fabrikari adina, baserrian irabaz dezakeela adierazi.

Irabaz-bideetatik gehienaz ere % 20 izan diteke etxetik kanpoko lanetan irabazia. Beraz, bere lanik

nagusiena baserriko lana izango da.

Au esan nahi nuke: Gure artean baserri asko dira, etxeko buruak berak ere, kanean lan egiten duela bizi diranak; oien lan nagusia, ez da baserriko lana jotzen. Orrela, koek ez lukete diru-laguntzarik izango.

Beste kondizioak auk dira: ofizioa ondo jakin, kontuak eramane eta bere baserria obetzeko plan bat egin.

Bide auetatik sartzen diran baserritarrak izango dira lehenengo, ustutzen diran baserrietako lurak artzeko.

Dirua behar dutenean interes txikiarekin emango zaie. Alare, lurrak, zerriak edo egaztiak erosteko, ez zaio iñori interesik gutxituko.

Bistan da, bide ortatik abiatzen ez dan nekazariak, jai daukala, ez

duelako iñondik laguntzerik izango.

Baserria uzteagatik laguntzak. Europam ere baserriak txikiegiak omen dira eta lurrak ez baitira tiraka luzatzen edo zabaltzen, batzuk aziko badira, beste batzuk ustu egin beharko dira. Orregatik, beren baserriko lurak beste bati uzteko prest dauden nekazariak, diru laguntza eskeintzen zaie.

55 urtetik gorakoari, 900 dolar urtean ezkondua bada, eta 600 sol-12 urteko eman behar ditu errentan, edo saldu, lehen esandako plan ortan dan baserritarren bati.

Erabaki auk aurrera eramateko 20.000 miloi peza beharko dira, baiña diru ori, zeifiek zenbat jarriko duen ere, erabakia utzi dute.

Aurrera ateratzeko, nolako baserria dan, axola izango du, baiña, ikusten denez, nolako baserritarra dan, askoz gehiago.

BERRI BITXIAK

EDARI BERRIAK

Esnea aspaldiko edaria duela gizonak, badaki edozeinek; baiña esnetik sortuko dala oraingo edari guziak baztertuko dituen edaria, ori irakurri berria dugu.

Antziña, orain dala 11.000 urte, gizonak behia adoratu egiten zuen, alnbesteraño istimatzen zuen aren esnea. Ori ageri da Libiako desertuan, arkaitzean grabatuta dauden

pinturetan, Mesopotamian egin diran eskabazioetan eta Ur-ko elizetan. Orain 4.000 urte sanskritoz idatzitako bertsoetan, gizonaren ongillirik aundiena delako, gorlapatzen da behia. Garai artan, amesten zuten lurralderik bikaiñena adierazteko, «esnea eta ezia» darion lurra, esaten zuten.

Genghis Kan gudariek, esne-atsa asmatua zutela jakitea nahi-koa da, esnez egiten diran jana-riak edo edariak, ez direla gaur goizean sortuak esateko.

Gizona lurraren azalean nagusitzen asi zanetik, esnea lantzen ari da, nonbait.

Orain berriz, gaur arte sortu diran gazta, yogur, batido eta esneki guziak gutxi balira bezela, frantses batek edari berri bat patentatu du, esnez eta alkoholez egiña.

Edari berri onek, asmatzaileak dionez, gaur edaten ditugun siku-lu-saltsa guziak bazterreraziko dizkigu, gorputzak bereganatzeko urdaillari lan eragin beharrik ez du izango-ta. Gaiñera, edari orrek proteinak ditu, gorputzak ain beharrezko dituen proteinak.

Edari berri orren izenak: godamina, aminada, aminest, edo onelatsukoak omen dira. Badakizu ba, iñon olako izena duen edaririk senti baduzu, ez utz probatu gabe. Eta on dizula.

BAREAK

Inglaterren zortzi orduko gau illunean, 13,7 metro korritu ditzake bareak, Cambridge-ko teknikoek gauz ateratako argazkietan azaltzen denez. Gaiñera noragabe ibili ohi diralako, zaillago da benenoa leku jakin batzuetan jarri eta janarazten.

Lehen uste zuten, bareak urtean bi umaldi izaten zituela, baiña orain arkitu dute, urte guzian aritzen dala arraultzak egiten eta illabeterik

gehienean «txitak» ateratzen dituela.

Orra ba, Inglaterren badira gizonak, patxada edereren, gaur guzian bareak erretratatzeko ari izanak. Baita ere, badira Euskal Errian, asmoa franko, ainbeste berriketa gabe, artu zotz bat eta amaika bare «txikiatuak».

SATORRAK

Satorrak lurrarpian tunelak egiten ditu. Baita belazeen lur pillak ere.

Belar ontzeko garaian ordea, lur pillook nahiko izkutan egoten dira, eta bete-betean sega sartzen baduzu, izango du arraizten lana.

Amoragarriak dira satorrak. Bide okerragorik.

Zenbait fruitu-zuhaitzen zaiñak moztan dituzte azpitik eta kalte aundia egin lezakete, batez ere, sagasti gazteetan.

Ona emen, satorrak arrapatzeke, sistima bat.

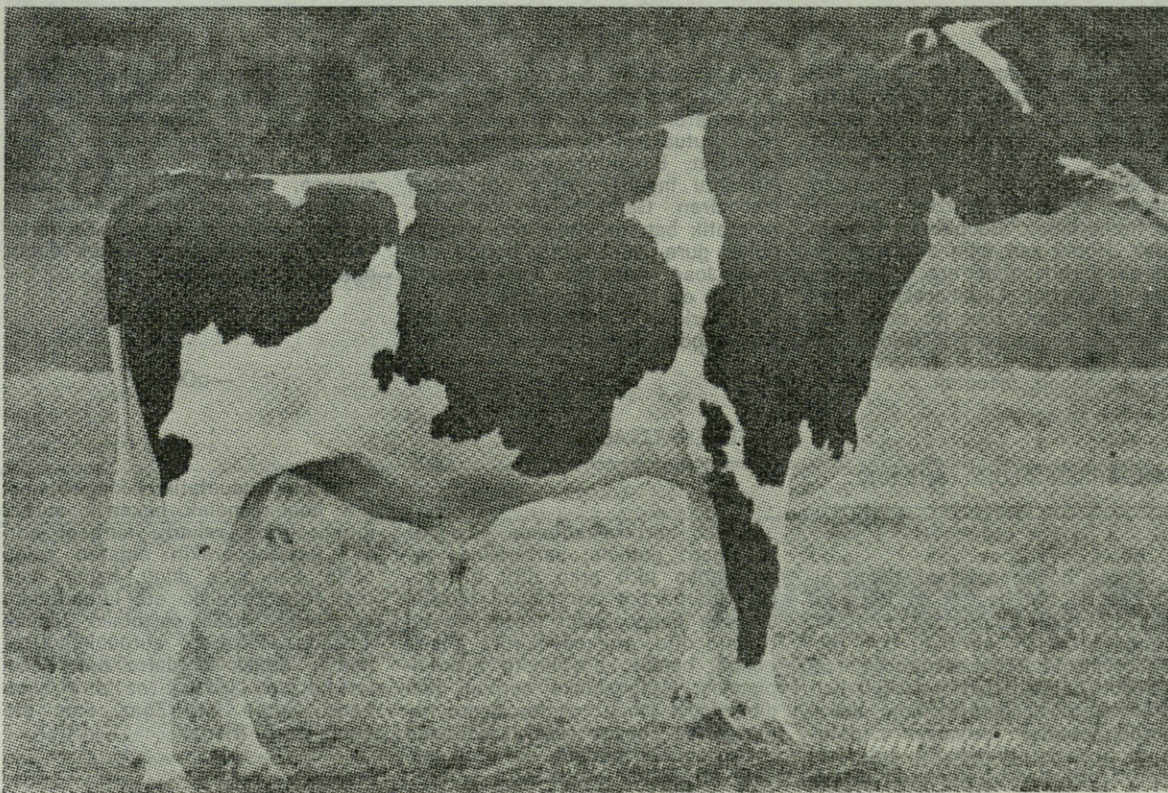
Ar itzazu sagar ale txiki eta xaxtar batzuk, orratz lodi xamar batekin zulatu erdi-erdi. Gero «Clorifucinone» delako pozoia sartu sagar ale bakoitzari, indizioa emateko orratz lodi batez. Ale bakoitzak 2 cm.³ nahikoa ditu.

Lehen egindako zuloaren beste aldetik ateratzen zaizun pozoia, igurtzi sagarra beste aldetik. Joan sagastira eta egin tokian-tokian zulo txiki batzuk, eta antxe utzi sagar enbenenatu oiek, belar pixka batekin estalita.

Satorrak billatuko ditu sagar oiek, eta jaten baditu, seguru galduko dala.

Orain, segan ari zerala, amorrazten badizue, orra neguan, denbora pasa aritzeko, lan polita. Ezin ukatue duzu, besterik ez bada ere, entretenigarria dala behintzat.

Pág. 22

Iru zezen pare gabe